

הישיבה המאה-וארבעים של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ז' בכסליו-התשמ"ז (20 בנובמבר 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאילתות בעל-פה

הייתי רוצה לשאול שאלה נוספת: בסוף מושב הכנסת, לפני פגרת הקיץ, היתה לי שאילתא לראש הממשלה בנושא הגולן, ובה שאלתי לגבי אפשרות שהקלות שניתנו ליישובים בגבול לבנון אכן חניתנה גם ליישובים בגולן וכן שייעשה מאמץ להביא לשם תעשייה, כאמצעי תעסוקה נוסף שיעזור בפיתוח הגולן. הייתי מבקשת לשאול האם התקיימו בירורים ומה נעשה עד כה.

לאחרונה התבשרנו על תקציב של 90 מיליון דולר לעזרת החקלאות, במיוחד בבקעת-הירדן ובגולן. הייתי מבקשת לדעת אם ההחלטה היא כבר כשלבי ביצוע נוכח המצוקה הקשה שקיימת בגולן.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל-איתן (הליכוד):
אדוני ראש הממשלה, רציתי להקשות בעניין זה שתי קושיות נוספות. מדברך השתמע כאלו במצב הדברים הנוכחי אין אנו דנים בתביעות סוריות כלשהן לגבי הגולן. השאלה שלי: א. האם במצב דברים אחר אכן יידונו תביעות כאלה? ב. האם יידונו תביעות נוספות של הסורים לגבי עמק-יזרעאל, לגבי הגליל, או שמא לגולן יש מעמד מיוחד במשאיומתן עם סוריה?

השאלה השנייה היא: פעמים מספר ביטלת בעבר סיוורים ופגישות בגולן. הביטולים האלה הניבו גל של שמועות, שלפיהן אתה רוצה לקבוע עובדות פוליטיות בקשר לרמת-הגולן, בנפרד מכל אזור אחר בארץ-ישראל. האם אתה מתכוון להיענות להזמנות הקיימות ועומדות ולבקר בגולן בימים הקרובים, עלימנת להפריך את גל השמועות הזה?

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. רשות השאלה לחבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני ראש הממשלה, אני מוכרח לומר, שאני מאוכזב מהתשובה ששמעתי ממך, כי כתשובה הזאת יש משום הקשחה של עמדת ממשלת ישראל. וכאשר אני אומר — העמדה, אני מתכוון לעמדה המוסמכת של ממשלות ישראל.

קודם כול, באופן כללי, האם יעלה על דעתו של בר-דעת שיכול להיות שלום כולל במזרח התיכון בלי סוריה, וכי יכול להיות משאיומתן עם סוריה בלי נכונות ישראלית להיתורים טריטוריאליים גם ברמת-הגולן?

אבל הרשה לי, אדוני ראש הממשלה, לקרוא לך ציטוט מדברי ראש הממשלה דאז מנחם בגין, ב-14 בדצמבר 1981, עמדתו של מנחם בגין אז, באותו יום שהעבירו את חוק רמת-הגולן בכנסת, היתה הרבה יותר גמישה מהעמדה שהוצגה כאן היום על-ידי. כאשר חבר הכנסת אמנון רובינשטיין העלה

היו"ר א' שוסטק:
אני פותח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון על סדר-היום: שאילתות בעל-פה. ראש הממשלה ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 75 מאת חברת הכנסת עדנה סולודר.

75. עתיד רמת-הגולן

עדנה סולודר (המערך):
לאחרונה מתפרסמות מדי כמה ימים או שבועות הכרזות ואמירות, בשם שרים וגם בשם של ראש הממשלה, לגבי הגולן. בקשר למשאיומתן עתידו לשלום. שמועות אלה — שאינן מבוססות ועל-פי הרוב מוצאות מהקשרן — גורמות מתח ואי-שקט מיותרים בין תושבי הגולן. המתמודדים עם קשיים כלכליים וביטחוניים קשים. אסור ששמועות לא אחראיות תערעורנה את כושר עמידתה ואת חוסנה של ההתיישבות הצעירה בגולן.

אודה לראש הממשלה אם יעמיד דברים על דיוקם ויבהיר את עמדת הממשלה בנושא הגולן בקשר לכל משאיומתן עתידו לשלום.

היו"ר א' שוסטק:
כבוד ראש הממשלה.

ראש הממשלה ש' פרס:
הכנסת קיבלה החלטה לגבי רמת-הגולן, חו העמדה הישראלית הרשמית והיחידה הקיימת. אם סוריה תרצה לבוא למשאיומתן עם ישראל, ישראל תהא מוכנה לקיים משאיומתן ישיר אתה.

במערכת היחסים הנוכחית עם סוריה ניתן לומר את הדברים האלה: סוריה, כמונו, מכבדת בדרך כלל את ההסכמים החלקיים הקיימים בינינו. למשאיומתן בטווח הארוך לא נראית נכונות סורית ריאלית כלשהי. הסורים פועלים לכיוון של הקמה של מה שהם קוראים אזורן אסטרטגי. כלומר אופציה צבאית. הם מעדיפים משאיומתן בין-לאומי במקום משאיומתן ישיר, דבר שאינו מקובל עלינו. הם מעדיפים פעולה ערבית משותפת, שהמכנה המשותף שלה אינו חיובי. לכן אני רואה במתח ובאי-שקט דברים מיותרים שאין להם מקום.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה לראש הממשלה.

האם יש לחברת הכנסת עדנה סולודר שאלה נוספות?

עדנה סולודר (המערך):

אני שותפה בהחלט להחלטת הכנסת וגם לכן שהאי-שקט הוא מיותר ואין לו מקום. אבל אני מניחה שראש הממשלה יסכים אתי שהוא מוכן בגלל מסכת השמועות, והייתי אומרת אפילו — הלא אחראיות; ולכן ראיתי חשיבות להצהרתו של ראש הממשלה כאן.

זה ועל זה? אין. אנחנו נבוא ונציע להם שלום. מה שהסורים יעלו, ברושום להעלות. אבל כך זה בכל משאומתן. לא נתחלף בתפקידים. אם אתה חושב שיהיו חילופי תפקידים, אין סכנה כזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לאור ההצעות לחוסיין, אני חושב שיש מקום לחשש.

ראש הממשלה ש' פרס:

אין הצעות לחוסיין. אתם כל הזמן מחפשים את האויבים בפנים ואת ההצעות בפנים ולא מקשיבים למה שאומרים לכם. מי הציע לחוסיין מה? אנחנו הצענו לחוסיין משאומתן ישיר בלא תנאים מוקדמים. זה מה שידוע לי. אם לך ידוע יותר, והו מידע מתוצרת עצמית, אין לו מקור אחר. אתם כל הזמן עוסקים בכך. מה אני יכול לעשות? אתם חוזרים ואומרים — זה דרישה בין חירשים. ממשלת ישראל הציעה לירדן לנהל משאומתן ישיר בלא תנאים מוקדמים. והו זה. אם אתה מתנגד לזה, יש ויכוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שמח לשמוע זאת.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני שמח שאני יכול כל שבוע לשמח את מיטב ידידי, כי בכל שבוע זה עולה שוב, אבל לא יעזור שום דבר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מעגל הידירים גדל.

ראש הממשלה ש' פרס:

כן. אני ביטלתי סיור אחד ברמת-הגולן. נפגשתי עם נציגי היישובים מייד לאחר ביטול הסיור, ומבחינתם אין הבדל גדול אם אני נפגש אתם בירושלים או ברמת-הגולן. כאשר אינני נוסע לרמת-הגולן, זה לא הפסד שלהם, זה הפסד שלי, שלא ראיתי עוד קטע מהארץ, אבל שום דבר לא נדחה מסיבות אחרות.

לשאלתו של חבר הכנסת יוסי שריד, אכן אנו רוצים גם שלום עם סוריה ואומרים זאת בקול רם. לא חל שום שינוי. אנחנו שואפים באמת לשלום כולל במזרח התיכון, אם כי אנחנו חושבים שאת המשאומתן יש לנהל עם כל ארץ באופן נפרד. אנחנו מעריכים שאם נאסוף את כל הארצות, תהיה פשוט אספה של כל השליה הקיימת במזרח התיכון. אני נתתי הערכת מצב, שלפי דעתי הסורים אינם נוטים לזה. לא אמרתי שחל איזה שינוי בעמדתנו. אמרתי שהסורים תובעים איוון אסטרטגי. מה זה איוון אסטרטגי? — שמבחינה צבאית הם יהיו שווים לנו ואולי גם עדיפים עלינו, כדי שיוכלו גם לאיים עלינו. הסורים עומדים כנראה על משלחת ערבית משותפת, הם עומדים על חלוקה פונקציונלית של המשאומתן ולא חלוקה גיאוגרפית. זאת אומרת, מצדם אין נכונות. זה מה שאמרתי.

אשר לדבריו של מר מנחם בגין, אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת יוסי שריד, כי זוהי ממשלה הבוניה על רציפות והמשכיות, ומה שנאמר אז — קיים גם היום.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה חוזר כבר ארבע פעמים, ארבע פעמים זה חוזר. רמת-הגולן — יש בגין, ועידה בין-לאומית — יש בגין. הצרה היא — — —

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

או הסתייגות האומרת ששום דבר בחוק זה לא ימנע את ישראל מלהיכנס למשאומתן לשלום עם סוריה, כאשר זו תביע את נכונותה להכיר בישראל ולחיות עמה בשלום, חזר מנחם בגין פעמיים, וגם יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון דאז משה ארנס חזר על כך פעמיים — לא אצטט הכול, אבל ראוי שחברי הכנסת ובעיקר חברי הכנסת מן הליכוד ישמעו את הציטטה הזאת.

היו"ר א' שוסטק:

מהיכן אתה מצטט?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
"מדבר הכנסת".

אמר או ראש הממשלה מנחם בגין: "מבחינה מדינית, אני מכריז ליד כל חברי הממשלה היושבים פה, שבו ברגע שנשיא סוריה יביר שהוא מוכן לנהל משאומתן עם ישראל על חווה שלום, בו ברגע ייפתח המשאומתן על חווה שלום עם ישראל ושום דבר לא יעמוד בפנינו". את זאת הוא אמר בקשר להסתייגותו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. פירושו של דבר, שכאשר ראש הממשלה נתבקש להבהיר האם החוק הזה הוא אכן נגף כניהול משאומתן גם על רמת-הגולן, הוא השיב בשלילה.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת יוסי שריד, איפה השאלה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
השאלה היא זו: מה ראה ראש הממשלה דהיום לנכון להקשיח את עמדת הממשלות הקודמות, שהייתה עמדה יותר גמישה ויותר נכונה למשאומתן?

היו"ר א' שוסטק:

סוף סוף. כבוד ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני חושב שראינו היום דוגמה של הנטייה שלנו לנהל משאומתן בינינו במקום לנהל משאומתן עם הערבים. כל אחד מציג עמדות, כל אחד משיב על עמדות, ואני חושב שזה פשוט-מיותר.

לשאלתו של חברת הכנסת ערנה סולודר: היה ריון על שני נושאים עם אנשי רמת-הגולן. האחד, לגבי תנאי הקמת תעשייה ברמת-הגולן. הממשלה נתנה הבטחות מספר, ועד כמה שידוע לי, כולן קוימו. הקושי העיקרי, בעיקר בקצוץ, הוא למצוא יזמים. נכנו מבני תעשייה, ניתנו תנאים של אזור א' וכדומה, אבל טרם נמצאו יזמים שיממשו זאת.

הנושא השני קשור לחקלאות — הרחלט אכן לאפשר קונברסיה של חובות בהיקף של 90 מיליון דולר, וצריכה להינתן עדיפות לגליל, לרמת-הגולן, לבקעת-הירדן, לערבה וליישובים שונים הנמצאים במצוקה. האוצר תבע ממשרד החקלאות להגיש תוכנית מפורטת למי וכמה, ומשרד החקלאות קיבל על עצמו לעשות זאת עד מחר. מחר ישובו נציגי משרד החקלאות ומשרד האוצר כדי לעבור על הרכישה ולהגיע להסכם מפורט לגבי כל נושא.

לשאלתו של חבר הכנסת מיכאל איתן — האם כוונתו שנבוא אל הסורים ונשאל אותם: אולי אתם רוצים לנהל משאומתן על רמת-הגולן? זו השאלה שלך? ואם כן, אולי גם על עמק-הירדן? ואם כן, אולי גם על ירושלים? אם זוהי שאלתך — תנוח דעתך, אין לנו שום כוונה ללכת לסורים ולשאל אותם: האם אתם רוצים לנהל משאומתן על זה ועל

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת גרופר, חברי הכנסת, אני מבקש.

אני מודה לראש הממשלה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אין דבר. — — —

פסח גרופר (הליכוד):

אין דבר, אין דבר, אבל העובדה היא שגם בכנסת — — —

ב. הצעה לסדר-היום

הצורך הדחוף בתשובת ראש הממשלה על הצהרתו של חוסיין שדגל ירדני יתנוסס בקרוב על הר-הבית

לכן, פוליטיקה, אדוני ראש הממשלה — וכפוליטיקאי כל

כך ותיק אתה יודע זאת — אינה כמו מתמטיקה. לא תמיד אחד ועוד אחד הם שניים. במתמטיקה אחד ועוד אחד הם שניים, ואולי יש מתמטיקאים האומרים שגם שם צריך לומר "בעזרת השם", אבל בפוליטיקה אחד ועוד אחד הם לפעמים שניים וחצי ולפעמים אחד וחצי. זה תלוי בעיתוי, תלוי מתי אומרים זאת ומתי האקוסטיקה המדינית.

מה גם שפרצות היו כל הזמן, כפי שהזכרתי קודם, אולי מעצם הסכמתנו לחלוקה ב-1947. בואו נזכיר את זה. היתה פרצה. עמד בכל זאת ראש ממשלה שאמר: לשדירחים נשנה את הגבולות. אתה יודע את זה. כך אמר בן-גוריון — לפחות. הוא לא האמין שיכולה להיות מדינת ישראל בלי ירושלים. אחר כך הסכמנו, ודובר על ירושלים בין-לאומית. אך אז היתה התנקשות ברון ברנדוט, וירושלים ניצלה מבין-לאומיות. אולם מאז ועד עצם היום הזה ארצות-הבית, ידידתנו היחידה באותה ועידה בין-לאומית, או באותה מסגרת בין-לאומית או בליווי הבין-לאומי שמדובר עליו — גם ארצות-הבית רואה את ירושלים כולה כשטח בין-לאומי, כאופציה לשטח בין-לאומי. לעיר בין-לאומית. עד היום הזה היא לא העבירה את שגרירותה לירושלים — לא אחרי 1967, לא לאחר שאוחדה העיר, אלא מאז קום המדינה שגרירותה בתל-אביב, כי היא לא הכירה גם במערב ירושלים, יודע שזו עמדתה עד היום. להיפך. היא נסוגה פה ושם מעמדה, ולפחות חלק בסטייט-פרטמנט שכח פתאום את נושא הבין-לאומיות ודיבר על מזרח-ירושלים כשטח ערבי כבוש. דיברו כך פעמים אחדות. אם כן, כאשר היא נסוגה במקצת, היא נסוגה לכיוון אחד — שמזרח-ירושלים היא שטח ערבי כבוש.

ויש עוד פרצה. והיא מסוכנת מכול. יש רציפות, אבל לא צריכה להיות רציפות בשגיאות. אדוני ראש הממשלה, נכון, גם בזמן ממשלת הליכוד אמר בגין שהכול פתוח למשא-ימתן, נו, אז מה? האם צריכה להיות רציפות גם בעמדה חמורה ומסוכנת כזאת? בכלל, האופנה הזאת להסתמך כל הזמן על בגין, גם היום שמענו: בגין אמר, אם בגין אמר, זה טוב. בגין אמר וזה לא טוב.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

גאולה כהן אומרת את זה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

כמובן, אני אומרת. אני עומדת פה ואני אומרת, ואת יודעת שלא רק גאולה כהן אומרת את זה אלא גם המציאות אומרת את זה. גם ראינו כמה זה היה גרוע, וכבר יש לנו ניסיון בעניין הזה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר א' שוסטק:

לא שומעים את הקריאות.

אני עוברים להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת גאולה כהן, מס' 2916: הצורך הדחוף בתשובת ראש הממשלה על הצהרתו של חוסיין שדגל ירדני יתנוסס בקרוב על הר-הבית. בבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם בנושא ירושלים יש היום מקום לדאגה. ירושלים, שפוליטית נחשבת לסגורה הרמטית מפני כל פגיעה, בירושלים זו יש פרצות מבית ומחוץ כבר מזמן. אבל, בימים שבהם מתקיימים מהלכים מדיניים על גורל ארץ-ישראל, בימים שבהם חוסיין מבטיח לעמו "לשנה הבאה בירושלים", בימים שבהם הוא מבטיח שבקרוב יתנוסס דגל ערבי בירושלים — בימים אלה הפרצות הן לא רק תמורות, הן גורליות.

כנסת ישראל וראש ממשלת ישראל חייבים לסתום את הפרצות האלה בלי גמגומים. כדי שלא יחדור בעד כל גמגום ובעד כל נוסחה זו או זו לא שלטון זה ולא דגל זה.

אדוני היושב-ראש, קיימת אמונה עמוקה, ויש לה עיגון היסטורי, רגשי, שירושלים תכריע, שעל ירושלים ייפול כל משא-ימתן, שאויבינו לא יסכימו לקבל פחות מירושלים המזרחית ואנחנו לא נסכים לעולם לוותר על ירושלים השלמה. ולכן, מה הדאגה? אין מה לדאוג, הכול יתפוצץ, ואז זכותה של ירושלים תעמוד גם לגוף, גם לתל-אביב וגם לחיפה.

אני אומרת בצער רב, שהאמונה הזאת כבר איננה כל כך אמינה אצלי, אצלנו. יש כאן עירבון מאוד מוגבל, ולא בגלל הצהרתו האחרונה של חוסיין. מתי הוא לא הצהיר? מתי אויבינו לא הצהירו? כן? ואולי מסוכן עוד יותר מהצהרה זו הגאוס שגנש חוסיין באו"ם. שם הוא לא דיבר על דגל ערבי שיתנוסס בירושלים? הוא אמר שירושלים היא בעצם העיר של כל אדם בעולם, העיר של האנושות. זה היה הרבה יותר מסוכן. אין זה חשוב שהוא הסתמך על אברהם אבינו בלי לזכור שדווקא עם אותו אב משותף לכולנו, דווקא אותו נתקיימה ברית בין הכתרים על הארץ שמנהר פרת ועד נהר מצרים. אולם אין זה חשוב. כשהוא רצה, אברהם אבינו מביא אותו למסקנות אחרות.

מכל מקום, אין זה בגלל ההצהרות האלה שלו, אלא בגלל השתיקה שלנו. יגידו: אז מה? שיגיד. הרי הם אינם אומרים את זה בפעם הראשונה, כפי שכבר הזכרתי. אם כן, שיגידו, ואם גניע לדיכויים, הם יגידו כך ואנחנו נגיד אחרת. הם יגידו "כן", ואנחנו נגיד "לא". אם כן, מה הדאגה? אדוני ראש הממשלה, יש דינמיקה בשתיקה. במיוחד בימים כאלה, שתיקה מדברת תמיד, ועל אחת כמה וכמה בימים כאלה, כשרק צד אחד מדבר ואנחנו שותקים, מתוך אמונה שאנחנו חזקים. והרי כבר ראינו כמה אנחנו חזקים במשא-ימתן אחם. שמענו את בגין אומר בנושאים אחרים, בנושאים אחרים: הם יגידו, אבל אנחנו נגיד "לא" בקמפ-דייוויד, לא נסכים, נו, ומה היה?

והנה, השר רובינשטיין אמר היום דבר חמור לא על דעת הממשלה. לא שמעתי שקראת לו להבהרות, אולי תעשה את זה במשך היום. אולי שלחת לו מכתב פיטורין. הוא אמר שאין לסרב מראש לכל משא מתן בדבר עתיד רמת-הגולן — עתיד רמת-הגולן ממש. הוא לא דיבר על משא-ומתן ישיר עם סוריה. רק עכשיו נדרש שר אחר להבהרות. אני חושבת שמבחינת ראש הממשלה צריך השר הזה להיקרא לפחות לסדר. אם לא לקבל מכתב פיטורין.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במצע המערך כתוב: פשרה טריטוריאלית בכל הגזרות.

היורד א' שוסטק:
חברת הכנסת גאולה כהן, תחקרי לסיכום.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
אמרתי שהיו אצלנו פרצות, ונכון שהיו פרצות גם במפלגת העבודה. היתה פעם טיוטה של עבודת מחקר או מכון מחקר, כאשר הכינו את המצע, ובאחת הטיוטות דובר על דגלים בירושלים. דגלים בירושלים — זה לא התקבל על-ידי מפלגת העבודה. אבל יותר מפעם אחת דובר על כך שדגל זה קוסמטיקה. קוסמטיקה? דגל זה קוסמטיקה? אני צריכה להגיד זאת בבית הזה?

יש לי פה ציטטה מדברי יושב-ראש הכנסת שלמה הלל בנושא "מה זה דגל", במעמד שבו דובר בנושא זה במפלגת העבודה. הוא אמר: דגל הוא סטטוס. אם זה לא היה סטטוס, האם למלך ירדן היה חשוב כל כך עניין הדגל?

ניסינו עכשיו לחלות דגל ישראלי קטן. בתוך חדר, בהר-הבית — איזה רעש עשה הווקף המוסלמי, כי הם יודעים מה זה דגל.

נכון, היו גם מחדלים של כל הממשלות בנושא הר-הבית, ואלה עודדו את הירדנים; של כל הממשלות, לא רק הממשלה הזאת, גם ממשלת הליכוד. היו מחדלים גם בנושא התפילות. גם הרבנים שלטו לא יוצאים מכלל אשמה. היו מחדלים בתפילות. נותנים להם לכנות שם כימות תמימות כאילו בשטחים שיש לנו בהם אוצרות ארכיאולוגיים. כל הזמן יש מחדלים בנושא הזה.

בשנת 1967 הוריד דיין את הדגל שנתלה על-ידי פלוגת הצנחנים על הר-הבית. הוא הוריד יותר מאשר דגל, הוא הוריד את היהודים מהר-הבית. הוריד את מדינת ישראל, את הריבונות מהר-הבית, או פגע בה. בשבילנו הר-הבית אינו מקום דתי. בכלל, אין לנו מקומות קדושים. אנחנו לא עם שיש לו מקומות קדושים. אצלנו יש ארץ קדושה, ירושלים היא עיר הקודש. אין לנו מקומות קדושים. הר-הבית אינו מקום דתי. הר-הבית הוא מקום היסטורי, פוליטי, ערכי, רוחני.

אשר לחוק ירושלים, אדוני ראש הממשלה, אומנם היתה לי הזכות להגיש פה את חוק ירושלים, אבל אני אומרת לך: חוק לא ישמור עלינו אם אנחנו לא נשמור עליו. חוק בעצמו אינו שומר, על החוק צריך לשמור. כל מה שנעשה עד היום הוא פגיעה בשמירה של החוק.

חוק ירושלים הוא חוק כתוב על נייר. אמרו פעם, שאילו החילו על ימית את הריבונות וחוקי ישראל לא היו מעזים לפגוע בה, להוריד אותה. והנה, היום, יש חוק על הגולן ומדובר במפלגת העבודה בפגיעה בחוק רמת-הגולן. גם אתה היום פגעת בחוק רמת-הגולן. אחר כך מדברים על הפרת חוקים כארץ הזאת. זה מתחיל אצל ראש הממשלה והממשלה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
יש לנו קבלות, כפי שאומרים.

הכול פתוח למשא-ומתן? נניח שהם יאמרו — ולמה לא? — בואו נדבר על עצם הכרזת המדינה. בואו נניח את זה על השולחן. הרי הכול פתוח. הרי הם בעצם נגד כל ההתנחלות הזאת הנקראת מדינת ישראל.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את נותנת להם רעיונות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
הם יכולים לבוא מחר ולהגיד כך. אני מדברת על תל-אביב, חיפה, ירושלים, על הכול. כמובן, אצלם זה נתון למשא-ומתן בשלב ראשון, בשלב שני. הם יכולים לומר: בואו נדבר על הכרזת המדינה, בואו "נרסקס" את זה. למה לא? אנחנו נגיד "לא", לא נסכים לוותר על המדינה.

אני אומרת שזו פרצה שצריך לסתום אותה. האם אצלם הכול פתוח למשא-ומתן? האם רבתי-עמון פתוחה למשא-ומתן? בכל זאת, כל ירדן היתה בעבר, על-פי דעת כל מנהיגי הציונות — גם של תנועת העבודה — חלק מארץ-ישראל. האם נגיד להם שגם רבתי-עמון עומדת למשא-ומתן? הכול פתוח למשא-ומתן? מאיזה תאריך? ממתי? עד איפה? אם כן, אני אומרת שזה חטא קדמון, אבל לא צריך להמשיך בו.

ראש הממשלה ענה היום גם בנושא הגולן. דובר על רציפות של חוקים. אני מכבדת את העמדה בדבר רציפות של החלטות ורציפות של חוקים. הייתי מכבדת זאת עוד יותר לו היתה גם רציפות בערכים הציוניים של העם. גם שם היתה צריכה להיות איזו רציפות עמוקה, אבל אנחנו מדברים היום במישור פוליטי, ומי מדבר פה על ערכים? מדברים על חוקים, על החלטות, טוב, יש רציפות של חוקים. יש חוק הגולן, יש חוק ירושלים.

שמעתי היטב, כמו חבר הכנסת יוסי שריד, את מה שאמר ראש הממשלה. הוא אמר: א. — ואין זה אל"ף שהוא מאל"ף עד תי"ו. אלא יש אל"ף ויש ביי"ת ולפעמים ביי"ת סותר את אל"ף אבל הוא בא אחרי אל"ף — א. הגולן הוא חלק ממדינת ישראל, כפי שנאמר בחוק; ב. אנחנו מוכנים למשא-ומתן עם סוריה. בסדר, גם אני מוכנה למשא-ומתן עם סוריה. אם אני אומרת את זה, אם התחיה אומרת את זה, פירוש הדבר שאנחנו אומרים: בבקשה, נשב ונדבר על שלום תמורת שלום. אולם אם אומרת את זה מפלגה שחירתה על דגלה שטחים תמורת שלום והיא אומרת את זה בכנסת יותר מפעם אחת, פירוש הדבר שבמשא-ומתן מתפשרים, ואתה עוית לי על זה: על מה הולכים למשא-ומתן? אין מדברים על פשרה? שלום תמורת שלום הוא בכלל דבר מתוך לעולם הזה כנורמה ביחס לעם ישראל. מדברים על תכלית, על נכסים. אם כן, כשאומרת התחיה או אומר מישהו אחר שמוכנים למשא-ומתן על שלום תמורת שלום, אתה יכול להגיד רק את האל"ף ואת הביי"ת, והביי"ת לא יסתור את האל"ף. אבל, בתור מפלגה שאומרת שהיא יודעת שמתפשרים במשא-ומתן, על מה תתפשר שם, אדוני ראש הממשלה? אילו שטחים תיתן לסוריה? אומנם סוריה מעוניינת גם בפתיחת-קווי החלק מדרום סוריה הגדולה — זה ידוע — אבל דבר ראשון יודבר על הגולן. על מה תדבר עם סוריה אם לא על הגולן? שוב תאמר: נגיד לה "לא", אבל איך להגיד "לא"? הלא במשא-ומתן צריך להתפשר על משהו, מוכרחים להתפשר. אם כן, אינני מקבלת את האל"ף שלך עם התוספת של הביי"ת.

שאמרת. שאלו התחיה היתה אומרת כל העולם היה נכהל — זה לא כל כך יכון. לא אמרת: אילו התחיה היתה אומרת אותם דברים היו מקבלים זאת ברצינות. אני לא בטוח, הלוא לא אני הוצאתי אותך מימית. כל העולם ראה, שאפשר להוציא אותך מימית. מה יש להיבהל ממך? לא רק זה, אבל מי שהוציא אותך מימית עכשיו את מציעה לו חזית משותפת, נאמר, נגדנו. לא נורא. את נשמעת הרבה יותר תקיפה ממה שזה בפועל. כך שהעולם לא כל כך נבהל ממך. מה את אומרת? — אין לעם ישראל בעיות לא עם הרוסים, לא עם הירדנים, לא עם הסורים; יש לעם היהודי בעיות עם היהודים. אל תאמינו לזה, זה מסכן את ירושלים, זה מסכן את רוסיה, זה מסכן את ירדן, תמיד יהודים. כהתחלה התחלתם בזה שאמרתם: אל תאמינו לערבים. עכשיו יצאתם בסממה: אל תאמינו ליהודים. איזו סממה זאת?

גאולה כהן (התחיה-צמת):

המצב השתנה.

ראש הממשלה ש' פרס:

איזו זכות יש לך, עם כל הכבוד לך, להחליט אם מותר להאמין ליהודים או אסור להאמין ליהודים? הלוא את כל הזמן ממציאה המצאות.

אתמול נסעתי לראות אם עדיין יהודה ושומרון בידנו. יש לי בשבילך חדשות — זה בדינו. הרי אני שומע את הנאומים שלך — כבר אין לנו יהודה ושומרון. אין לנו ירושלים, אין לנו רמת-הגולן, יש לנו רק בוגדים בכנסת, בוגדים, ותרנים, מסוכנים. ברוך השם, את נואמת נאום — כל השדים בורחים.

את יודעת, זה היה גם באמריקה. היו אמריקנים שהגיעו למסקנה שאין להיפגש, להילחם או להתווכח עם הרוסים — יש להתווכח עם הקומוניסטים באמריקה, הם הסכנה. הם הסכנה? הסכנה היא כאן?

אני שומע את הנאומים הגלבים, חוצבי הלהבות, נו, ואם תנאמי עוד חמישה נאומים ביד-אליהו בעניין רוסיה, רוסיה תיכנע? פתרת משהו? עשית משהו?

גאולה כהן (התחיה-צמת):

זו דמגוגיה.

ראש הממשלה ש' פרס:

תסלחי לי, כשאת אומרת שנכנענו לרוסים — זו דמגוגיה. כמה אני נכנע לרוסים, שאני מגסה לפתוח צוהר לעלית יהודים? זו כניעה? מדוע אסור לדבר עם הרוסים גם באופן דיפלומטי? רק בהפגנות צריך? אני מאמין בכוונותיך, הן כנות והן יפות. אבל כשאת אומרת לנוער: נעשה הפגנה, ניתן הצהרה, כמו שאמרת עכשיו "אם אשכח ירושלים", האם הכול בא על פתרונו? אומה? כל הזמן את מצביעה על כך שאין לנו כלל בעיות בעולם, אלא יש לנו בעיות בארץ. זו דרך נוראה שעלית עליה, ואת אפילו לא מתייחסת לדברים שאמרת.

גאולה כהן (התחיה-צמת):

— — —

ראש הממשלה ש' פרס:

תסלחי לי, את כל הזמן ממציאה סכנות. מי יותר? איפה שמעת, איפה ראית, כמה נכנענו? אני רוצה לשאול אותך שאלה לא מתוך אמוציה. את אומרת שאנחנו נבוא לסורים במשא-ומתן נגיד: שלום תמורת שלום. ומה יהיה אם הסורים יגידו: אנחנו רוצים לדון גם על שטחים. מה תעני להם?

אני מסכים, אני הולך אחר כך בעיניים עצומות, ואומר שלום תמורת שלום. נו, האם מותר גם להם לשאול שאלות?

מפירים חוקים קודם בנושא המדיני, אחר כך בנושא הביטחוני ואחר בנושאים כלכליים ואחר כך בנושאים חברתיים. ככול — הפרת חוקים. זה מתחיל בכך שאומרים למה לא? גם, חוק — מה יש בחוק, נפר אותו. כמוכן, נקבל רוב בכנסת.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חוק אפשר גם לבטל.

חייקה גרוסמן (מ"פ"ם):

חברת הכנסת גאולה כהן, אי-אפשר לעקוב אחר דברייך, דברי לאט יותר.

גאולה כהן (התחיה-צמת):

אדוני ראש הממשלה, לפני שאני מסיימת במשפט אחד, תרשה לי לבקש ממך בקשה אישית. בזמן האחרון התייחסת לדברים שאמרת פה ושם, יש לנו ידורות ארוכה וגם כאשר אני מבקרת אותך קשות לא קורה שאני לא מזכירה את הזכויות הגדולות שלך בעיני בנושאים רבים במדינה הזאת. אבל אתה, אני לא יודעת אם למדת זאת מבנין, במין פטרוניות כזאת, התנשאות כזאת, מתייחס מלמעלה למטה, מהשכל אל האמוציה.

אדוני ראש הממשלה, אני זוכרת, אחרי נאום קשה מאוד שנשאתי מעל הכמה הזאת נגד בגין בנושאים דומים, אתה יניגשת אלי כמוזון ולחצת את ידי. אמרתי לעצמי, אחרי ששמעתי אותך כמפלגת העבודה — אני אומרת זאת פה כי לא זימנו אותי לדבר במפלגת העבודה — האומה ההוא היה באמת הרבה יותר אמוציונלי, כי הרגשתי באמת נכבדת.

אני גם לא מולולת בשום דבר אמוציונלי, אבל אני מבקשת ממך להפריד בין האמוציה לבין הטיעונים שלי. תענה לי בבקשה באופן ענייני על הטיעונים הענייניים שלי, ואל תפטור זאת במין פטרוניות מלמעלה.

ומשפט אחרון, דיברתי על חוק ירושלים. אני לא מאמינה שיש בבית הזה חבר כנסת אחד שירים ידו לפגוע בחוק ירושלים. אמרתי שלא הוא חשוב, אלא הוא בא לעגן חוק שכתוב על לוח עמנו במשך כל הדורות, לא בעט פשוטה אלא בציפורן כחול. תשכח מינה של כנסת שתרים אותה על ירושלים.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. כבוד ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני יודע מדוע חברת הכנסת גאולה כהן נעלבת כאשר אני אומר שטיעוניהם האמוציונליים. יש המון חן באמוציות. אני חושב שהיה עיקר החן שבדברייך. קשה לי פשוט, הלואי שיכולתי להיות כל כך אמוציונלי כמוך, אבל אני אומר זאת מתוך כבוד. גם עכשיו אני לוחץ את ידך.

אני רק אגיד לך איפה החולשות, לא האמוציונליות — אמוציה זה מאוד יפה — הרציונליות של דברייך. ראי, גאולה, לדעתי את ממציאה סכנות, אנשים מסוכנים, ואחר כך את יוצאת נגדם בעוז אדיר ומנצחת אותם. מה אני יכול לעשות? הנה שמעתי אותך אחמדיאל ברדיו. אנחת דבר אחד שאמרת שם. אמרת: פרס נכנע לרוסים. קודם כול, יש לנו מול שאת לא נכנעת. מה היינו עושים אילו שנינו היינו נכנעים לרוסים? כאשר את נכנעת לרוסים, מה קורה? יש עלייה לישראל? מה זה נכנעת לרוסים? וכאן אגיד לך, גאולה — ועכשיו אגיד זאת בחריפות אבל גם באמת — מה הבעיה אתך. קודם כול, מה

האם מותר גם לצד השני לשאול שאלות? אני שואל אם מותר או אסור להם לשאול שאלות. ואם לא, מה תעשי? תוציא אותם מהחדר?

אני רוצה להבין. נאמר שאת רוצה שהיהודים יצאו מרוסיה. גם הרוסים שואלים שאלות. מותר להם? האם מי שמאזין לשאלה שלהם נכנע להם? אני לא מבין באיזה עולם את מצויה. אני לא מבין גם מה את אומרת לנוער שלנו. את אומרת שאין לישראל בעיות אלא רק בפנים. כל העולם, חוץ מהתחיה, אם כי גם על התחיה יש סימן שאלה מפני שראינו מה קורה בסוף עם התחיה. מי שהיא תולה תקוות בו הוא זה שפינה אותה. לא אני פיניתי אותך. לא אני. לא אני פיניתי אותך ואת חבריך בכלובים. אני לא אשכח את המראה הזה. בכלוב הם פינו אותך ואת חבריך מפתח-רפיח. אבל, כיון השם, עברת לסדר-היום.

אל תעמידו פנים חזקות כאלה. אינך כזאת. האם באמת אין לישראל שום בעיות, אלא רק הצהרה פה והצהרה שם? את רוצה שממשלת ישראל תהיה צוות תגובות. כל פעם שחוסין יגיד משהו, טראח, נקום ונגיב, ואז — את אומרת לנו — הבעיות חיתפרנה. האם את לא יודעת שיש חילוקי דעות בינינו לכין ירדן? האם זה חדש בבשילך? ואם אנחנו נגיב, האם חילוקי הדעות ייעלמו? ואם אנחנו נגיב, האם חוסין לא יחזור על זה? תחשבי פעם אחת על זה. אני אומר לך זאת עכשיו כחבר.

אזיה תיאור את נותנת לעם ולנוער? זה תיאור אמיתי? האומנם רק אם תעשי הפגנה יהודים יתחילו לבוא מרוסיה? אם את תייתי הצהרה, חוסין ישנה את דעתו? או האם אסאד ישנה את דעתו, או האם הם יעלמו מהמפה? אזיה דבר זה, איזו תמונה זאת?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

כלי הפגנות בתוך רוסיה — — —

היור' א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

— — — זו היתה המדיניות במשך שנים, השחקתם — — —

ראש הממשלה ש' פרס:

הנה, את אומרת שיש דינמיקה של שתיקה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

לא לי.

ראש הממשלה ש' פרס:

תסלחי לי, אני לא יודע מה זאת דינמיקה של שתיקה. הייתי אומר, למשל, שיש דינמיקה של עצבנות, שיש דינמיקה של היסטריה. אני לא היסטרי, אני לא עצבני. אני לא מרגיש שכל בוקר, אם מישוהו אומר משהו, שאני מוכרח מייד לקום ולהגיב.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

סחם מישוהו אומר משהו?

ראש הממשלה ש' פרס:

המלך חוסין אומר משהו, אז הוא אומר, אז מה? העולם השתנה? האם זה הפחיע אותי? ואם אני לא משיב, האם אני מוותר על ירושלים? מה את באמת רוצה?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אז תדבר על ירושלים. תדבר על חוסין, לשם שינוי. לא עלי.

ראש הממשלה ש' פרס:

אצלך הכול זה לדבר. אצלי לדבר זה לא הכול. אני לא מקבל שלוש הנחות שלך: א. שכל הבעיות הן בפנים; ב. שאת כל הבעיות פותרים על-ידי דיבורים; ג. ואם לא מדברים, עושים הפגנה. אני לא חושב שהעולם בנוי כך. אני חושב שאדם יכול להיות תקיף ולשתוק. הוא לא מוכרח להצהיר כל יום הצהרות ולהצטלם. אלא אם כן, הוויכוח הוא על עשיית רושם על הנוער.

שמעתי אותך אומרת אתמול, שאני ויתרתי על יהודה ושומרון. איפה ויתרתי על יהודה ושומרון?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

לא אמרתי את זה כך.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני שמח שהכחשת זאת.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אמרתי שיש סכנה ליהודה ולשומרון.

ראש הממשלה ש' פרס:

אזה, יש סכנה ליהודה ושומרון. מי המציא את הסכנה, לא את? מי המציא את הסכנה ברגע זה? לא את? את כל הומן מכה על דברים שעלולים להיות. ומי מחליט שהם עלולים להיות? — את.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אני רוצה לשמוע על ירושלים. אל תסית את הדעת.

היור' א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר.

ראש הממשלה ש' פרס:

הנה, את רואה? זו ההתנהגות שלך.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איך אפשר לדבר כך — — —

היור' א' שוסטק:

אני מסכים. חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

היור' א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני אקרא אותך לסדר בפעם השנייה ללא היסוס.

ראש הממשלה ש' פרס:

לך יש ספק איפה עומדת הכנסת כולה בעניין ירושלים? הלוא את היא זו שמעלה את הספק, מי מעלה את הספק בעניין ירושלים כאן, אם לא את? מי? הכנסת החליטה פה אחד, אני הצבעתי. מי מכניס את הספק? — את. כל פעם את באה ואומרת: לא חשוב מה שאמרתם. למה? — מפני שאני, גאולה כהן, לא מאמינה לכם. הלוא את היא מלכת הספקות בכל הנושאים הכי חשובים בעניין הזה. מי מבקש ממך כל יום להטיל ספק? מדוע אני צריך לספק כל יום את רגש הספקנות שלך? למה?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

כי הוא אמיתי.

ראש הממשלה ש' פרס:

למה? מפני שלך אין קצת שקט נפשי?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

גאולה כהן (התחיה-צמח):
גם לפני סיני אמרו לי: אל תצטק, אל תרעיש.

היור' א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני רואה שלטובתך אני אצטרך להוציא אותך. את לא יכולה להתאפק.

ראש הממשלה ש' פרס:

אבל מי שאמר לך, הוא אשר ירד. תבואו בטענות אליו. שמעתי אתמול, שאת מציעה ברית עם אלה שאמרו לך, אני לא רוצה לחזור על כל הדברים, שיישארו בנאות-סיני ובכל מיני מקומות. את מציעה לעשות ברית נגד חלק אחר. אם ציטטו אותך נכון, את אמרת לליכוד: תעזבו את הממשלה, תלכו יחד עם התחיה. למה? מפני שאת מצאת סכנות? או נדמה לך שיש סכנות?

ויתר על כן, את אומרת: אם אין סכנה היום, תהיה סכנה מחר. מנין לך? מי ייפה את כוחך לתאר כך את עמדותינו?

אני אומר לך, חברת הכנסת גאולה כהן, אני יודע שאת מסוגלת גם לדברים רציונליים: עשי מזיגה קצת יותר טובה, למען כבוד המדינה, למען כבוד התחיה, למען כבודך. את. אל תספרי כל הזמן שכאן, כאן הסכנה. יש לישראל בעיות אמיתיות.

אני רוצה לחזור לעניין רוסייה. רק אם נפגין תהיה עלייה? הפגנו כל השנים — יש עלייה?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

מי אמר זאת?

ראש הממשלה ש' פרס:

כך ציטטו אותך בדיו. אבל אם לא, אני שמח שזה לא כך. אתמול גם כן — התרגשות. מה ההתרגשות? מוועדת החוץ והביטחון הדליפו מה שהדליפו. מה אני יכול לעשות? האמריקנים, מיוחמתם, בערב, לאחר שקראו שבע גרסות בשבעה עיתונים בישראל, אמרו: אין נסיגה בעמדת ארצות-הברית, תנאי המינימום עומדים בעינם ומעוגנים בחוק האמריקני. זה לא עוזר — היום שוב נמשך הוויכוח. מדוע? מצאו איזו פרנסה, אני יכול להגיד לך, שלי גם קשה להבין את חברי הכנסת שאומרים שזה נורא מכובד שנגיד לאמריקנים: תעמדו על זה שאש"ף יכיר בזכות קיומה של ישראל. מה אני יכול להגיד לך? אצלי זה סותר את כל התחושה הממלכתית.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתה היית שר הביטחון בממשלה — — —

ראש הממשלה ש' פרס:

בסדר, הייתי, הייתי, כינתיים, למשל, אני חושב שהיתוסף תנאי אחר, חשוב יותר, והוא הפסקת הטרור האשפ"י. זה תנאי חשוב יותר, והוא לא היה קודם. מותר גם ללמוד. זו החלשה שאתה אומר: "תפסיקו את הטרור"? אבל, אינני רוצה להיכנס לוויכוח הזה. בכל אופן, האמריקנים הכחישו, אך זה לא יעזור, ומחר יהיו נאומים על דבר שלא קיים. אני אומר לך, כל מה שאמרת לא קיים. מה אני יכול לעשות?

יהושע מצא (הליכוד):

אצל האמריקנים אין כרסום. השאלה היא האם אצלנו אין כרסום. מי עושה את הכרסום?

היור' א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, אקרא אותך לסדר בפעם השנייה. אני ארציא אותך מן האולם. את דיברת למעלה מהזמן נתנו לך לדבר ואף פעם אחת לא הפריעו לך. תהיה לך הסבלנות גם לשמוע מה משיבים לך.

ראש הממשלה ש' פרס:

כל היום את נכנסת למחת, לצערי הרב בלא צורך. מה את כל כך מתוחה כל היום? ומדוע, אם את מתוחה, אני צריך כל רגע לקום ולומר: גאולה, מה שאמרת אתמול קיים גם היום. מדוע? יש החלטה של הכנסת שירושלים היא מאוחדת, כירת ישראל, והחוק הישראלי מוחל עליה. די. כל יום את רוצה חזרה? ולמה את רוצה את זה? בשביל מי?

את לא יודעת שכאשר נחתם הסכם קמפ-דייוויד, בגין כתב מכתב בעניין ירושלים וסאדאת כתב מכתב בעניין ירושלים? שני המכתבים מונחים. האחד כתוב עברית, השני כתוב ערבית. אחד מייצג את עמדת ישראל, והשני מייצג את עמדת ארצות ערב. ואם תנאמי שלושה נאומים, האם זה ישנה את אחת משתי העמדות האלה? זה ישנה את הוויכוח בעניין הסתירה? אני לא מכין. אני לא מבין מדוע אתם כל הזמן מנסים להטיל ספק בעמדותינו. לטובת מי זה, לטובת הערבים? מה את רוצה, שהערבים ישמעו את גאולה כהן עומדת כל יום ואומרת: אומנם אמרתם, אבל אני לא מאמינה לכם. אומנם אמרתם, אבל תחזרו על זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

היא רוצה שאברשה טמיר ישמע מה אתה אומר. זה מה שהיא רוצה. היא רוצה שאברשה טמיר ישמע, לא חוסיין. כי יש לזה חשיבות רבה. הוא לא כל כך מאמין למה שפרס אומר פה.

היור' א' שוסטק:

חבר הכנסת איתן.

ראש הממשלה ש' פרס:

אבל לא אברשה טמיר ביקש. ביקשה זאת גאולה כהן. ואני שואל אותה שתי שאלות: מדוע היא מטילה כל הזמן ספק בעמדותינו? מי ביקש ממך, מי ייפה את כוחך? למה את אומרת לנוער כל הזמן שכל הבעיות שיש לנו הן על זה שאמר כך, ואחר שאמר כך. יש לנו בעיות אמיתיות.

את דיברת על ערכים ציוניים. האם ערכים ציוניים לא כוללים גם שאיפה לשלום? האם ערכים ציוניים לא כוללים גם הידרבות עם הערבים? האם זה מחוץ לערכים? המונופול על ערכים הוא אצלך? ואם יש סתירה בין ערכים, מה עושים? החיים הם כה פשוטים בעיניך זה?

אני אומר לך, כידיד, ואת יודעת שאני מאוד מעריך אותך: תרדי-מזה, גאולה. אל תעשי את הכול כל כך פשטני מצד אחד, ומתוח מצד שני. אל תלכי מבית-ספר לבית-ספר ותספרי שכל הבעיות הן כאן, ושם פרס לא יהיה וחרן רוסייה תפתח את שעריה. בעבר היו לא-זותרנים — הרוסים פתחו את שעריהם? במשך שבע שנים הכריז הליכוד יום יום בעניין ירושלים — זה שינה את עמדת חוסיין? האם זה שינה את עמדת אסאד? מה זה שינה? אני לא מכין.

אני אומר לך שמדינה בטוחה בעצמה היא שקטה. היא רצינית, היא לא עצבנית, היא לא רגשית, היא לא היסטורית. אין צורך בכל אלה. כך גם יאמינו לנו יותר. אני לא מכין גם לאילו בנקטים את הולכת. ולמה?

ראש הממשלה ש' פרס:

הנה עוד אחד. מה אתה רוצה שאני אגיד לך. כשאתה שואל, מי עושה את הכרסום? אתה. אם אתה שואל אם יש כרסום, אתה מכרסם.

יהושע מצא (הליכוד):

מצטטים אותך.

ראש הממשלה ש' פרס:

מי מצטט? גאולה?

יהושע מצא (הליכוד):

בוועדת חוק וביטחון. ב"הארץ" מהיום — — —

ראש הממשלה ש' פרס:

לא. מוועדת החוץ והביטחון יצאו שבעה ציטוטים.

יהושע מצא (הליכוד):

תקרא את "הארץ" מהיום.

ראש הממשלה ש' פרס:

"הארץ" מהיום, אתה מאמין גם לממשלה האמריקנית? אני קראתי הודעה רשמית של הממשלה האמריקנית. בעניין אמריקה, הודעה אמריקנית חשובה ממאמר ראשי ב"הארץ"? לא כבול.

יהושע מצא (הליכוד):

חשובה.

ראש הממשלה ש' פרס:

יפה. לפני ש"הארץ" פרסם את המאמר הראשי, ארצות-הברית הוציאה הודעה רשמית שאומרת: אין שינוי בעמדת ארצות-הברית. תנאי המינימום מעוגנים בחוק האמריקני. אני שואל, למה אתה שואל אותי? שאל את "הארץ" למה הוא כתב מאמר כזה.

יהושע מצא (הליכוד):

אנחנו חוששים מהכרסום הפנימי, לא מהכרסום של האמריקנים.

ראש הממשלה ש' פרס:

זו הבעיה שלך. כרגע שאתה חושש, אתה מאותח בעולם שצריך לחשוש. מה אתה כל כך חושש? מה אתה חושש כל היום?

היו"ר א' שוסטק:

כבוד ראש הממשלה, מה אתה מציע?

ראש הממשלה ש' פרס:

גם את האש וגם את העשן משהו מנפח.

היו"ר א' שוסטק:

כבוד ראש הממשלה, מה אתה מציע לעשות עם ההצעה של חברת הכנסת גאולה כהן?

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מציע לחברת הכנסת גאולה כהן, בכל הידידות, שתזהה את הסכנות במקומות שהן ישנן, שלא תטיל סימני שאלה במקומות שהם אינם קיימים, שתדע שיש ויכוח בינינו לבין ירדן, לה יש עמדה בעניין ירושלים ולנו יש עמדה בעניין ירושלים, ועמדה זו אושרה על-ידי הכנסת.

לכן אני מציע להסיר את הצעתה מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת דוד מגן.

רפאל אדרי (המערך):

זה בשם הקואליציה?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני ראש הממשלה, אני ציפיתי כי בעלותך לדוכן ובהצעה שלך להסיר מסדר-היום תבוא ותכריז כאן, כי להכרזתו של המלך חוסיין, כי הדגל הירדני יתנוסס בקרוב בירושלים, אין על מה להתכסס, העניין לא עלה בפגישתכם לא במישרין ולא בעקיפין. עמד כאן ראש הממשלה, נאם 25 דקות על אמרציונליות, רציונליות, על רוסיה, — וזה עניין חשוב מאוד, יהדות רוסיה, בהחלט אקטואלי, ואפשר לחלוק הרבה מאוד על דברך על סיני, על פינוי סיני באפריל 1982 — ולא שמעתי אף מלה אחת בנושא הנדרש על-ידי תכרת הכנסת גאולה כהן.

אדוני ראש הממשלה, הבקשה כפי שנוסחה היתה "הצורך הדחוף בתשובת ראש הממשלה למלך חוסיין" — וראש הממשלה עומד כאן, מתחמק מלתת תשובה, וההתחמקות הזאת, השקט הזה, מעורר חשד כי יש דברים בגו.

אני הייתי מציע לראש הממשלה, ואני חושב שאפשר לשכנע גם את חברת הכנסת המציעה, שכולנו נחלך סביב הצעה להוריד את הסעיף מסדר-היום, אם אכן הדברים יישמעו בצורה נחרצת על-ידי ראש הממשלה. את מסכימה לכך, אני מניח, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

זה מה שרציתי. לא יתנוסס דגל ירדני בירושלים.

דוד מגן (הליכוד):

ומשום שראש הממשלה לא אומר זאת — — —

קריאה:

ואם הוא לא יהיה מוכן — — —

היו"ר א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, זו הפעם האחרונה שאני מזהיר אותך.

דוד מגן (הליכוד):

ומשום שהקו הנקוט בידיי מאז הישיבה המפורסמת ב-28 באוקטובר 1985, אותו נאום המוסף ערפולים על ערפולים לגבי מגעים שהיו — ואני שוב אומר, לגבי סיכומים שהושגו, במישרין או בעקיפין — אני חושב שלחברת הכנסת גאולה כהן ולכל חברי הכנסת יש מקום לדאגה ולחשש. הרי ראש הממשלה חוזר פה בפעם המיידית-כמה, מצביע על ספסלי הליכוד, ואני מצטט אותך פחות או יותר, אדוני ראש הממשלה, ומבקש מאנשי הליכוד "קצת צניעות, אתם שפיניתם את ימית". אני לא אנקוט את השיטה של חברת הכנסת גאולה כהן, לחזור על שיחות שהיו לה אתך. אני גם לא אומר מה אמרת לך בוועדת החוץ והביטחון באפריל 1982. אבל אתה יודע, אדוני ראש הממשלה, שלו רצית, בתור יושב-ראש סיעת המערך, לשנות את צורת הפינוי, לעכב את הפינוי, למנוע את הפינוי, יכולת — — —

קריאות:

— — —

היו"ר א' שוסטק:

זה לא הנושא. מה אתה מציע? מה אתה מציע לעשות עם ההצעה הזאת?

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כשראש הממשלה מזכיר בימים הללו את פינוי ימית, מתעורר אצלי החשד שאם לליכוד היה מתור

להפיץ כל הזמן שמועות. בין ירדן לבין ישראל לא עלה שום נושא טריטוריאלי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או מה עלה? מה יעלה?

ראש הממשלה ש' פרס:
בין ירדן לבין ארצות-הברית — — —

היו"ר א' שוסטק:
מה זה, מה השמחה הזאת?

ראש הממשלה ש' פרס:
תקשיבו פעם אחת. המשאומתן המתנהל עכשיו הוא איך לפתוח במשאומתן בלא תנאים מוקדמים. הוא איננו כולל משאומתן טריטוריאלי. אני חוזר ואומר את זה אלף פעמים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על מה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ראש הממשלה לא צריך להשיב לך.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני משיב ואומר, שהמשאומתן עכשיו הוא כיצד לפתוח במשאומתן ישיר בלא תנאים מוקדמים עם משלחת ירדנית, ועם משלחת ירדנית-פלשתינית שאיננה אש"פית. זה הנושא היחידי שעליו מתנהל משאומתן. כל היתר הוא ניסיון לחסום את המשאומתן על פתיחת המשאומתן.

למה מפיצים כל הזמן את השמועות — מפני שלא רוצים לאפשר מהלך פתיחה. יש כאלה שלא רוצים כלל להגיע לשלום בשום מקום. אני לא אומר את זה דווקא לליכוד, אני אומר את זה לאחדים מחברי הליכוד, היות שאתה לא הצבעת אמון. יש אנשים שרוצים לחסום את עצם פתיחת המשאומתן. כדי לחסום אותו, הם מעמיסים עליו דברים שאין בו.

אני אומר דברים ברורים ונחוצים, ואל תעשה מהם ערפל. זו עמדת הממשלה. על כן, אדוני היושב-ראש, אני מתנגד להעברת ההצעה לוועדה. הדברים ברורים וקבועים, ואני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:
יש לנו שתי הצעות.

גאולה כהן (התחייה-צמח):
הודעת ראש הממשלה שניתנה עכשיו, שכנסת ישראל וממשלת ישראל מחויבות לחוק ירושלים שהתקבל בכנסת שמבטיח ריבונות ישראל בירושלים השלמה, ושוק דגל ישראל יונף מעליה — מספקת אותי ואני מסירה את הצעתי מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:
אני מבין שחברת הכנסת גאולה כהן מקבלת את הצעת ראש הממשלה ומסירה את הצעתה מסדר-היום. תודה רבה.

ג. שאלות בעל-פה

יוסי שריד (המערך):
אדוני היושב-ראש, השאלתא, כפי שבמינוי אלה צריך לעיין את זה — זו השאלתא שנוסחה ביום שני, והיא קצרה, משפט אחד: מה יש בדעת השר לעשות בעקבות ההצהרות הגזעניות של חבר הנבחרת הלאומית. הכדורגלן שלמה קירט?

באפריל 1982 לפנות בתמיכת המערך ולוותר על סיני ועל ימית, מותר גם למערך — והוא מקווה לקבל תמיכה גם בליכוד, וזה לא יהיה — לפנות שטחים חיוניים אחרים ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה. אני שמח שלפחות לגבי רמת-הגולן, התשובה על השאלתא של חברת הכנסת עדנה סולודר היתה ברורה.

היו"ר א' שוסטק:
מה אתה מציע?

דוד מגן (הליכוד):
אני מציע להעביר את ההצעה לדיון כועדת החוץ והביטחון.

היו"ר א' שוסטק:
כבוד ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:
אדוני היושב-ראש, אני מצטער מאוד, אבל לדוד מגן יש קשיי שמיעה. מה שאתה לא רוצה, אתה לא שומע.

דוד מגן (הליכוד):
האוזן השמאלית קצת פגועה.

ראש הממשלה ש' פרס:
בסדר, גם הימנית.

שר הבריאות מ' גור:
יש קשיי הבנה ולא קשיי שמיעה.

ראש הממשלה ש' פרס:
אני אמרתי שהכנסת החליטה שירושלים היא בירת ישראל, בריבונות ישראל, עיר מאוחדת, וכך תישאר. מה אתה רוצה, שאני אחקה את קולך? כמה פעמים צריך להגיד לך. אתה קם שוב ואומר: הוא התחמק, איזו רשות יש כל הזמן להגיד את זה?

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד, ואני יודע שזה לא יעזור לגביך, מפני שאתה לא מקשיב. למה שאומרים לך. בין ירדן ובין ישראל, למיטב ידיעתי — ואני מניח שידעוהי הן טובות —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ראש הממשלה צריך לענות אחרי דוד מגן?

ראש הממשלה ש' פרס:
יוסי, אני לא זקוק ליעוץ. לפי מיטב ידיעתי, לא עלה שום נושא טריטוריאלי בין ירדן לבין ישראל. ואתה כל הזמן מנסה לבלבל, גם את דעת הנוער.

דוד מגן (הליכוד):
גם לא חובנית — — —

ראש הממשלה ש' פרס:
לא יעזור שום דבר. אני חוזר ואומר בעברית פשוטה, לא מעורפלת: שההקשבה שלך תפסיק להיות מעורפלת. תפסיק

79. התבטאויותיו של הכדורגלן שלמה קירט

היו"ר א' שוסטק:
אנחנו עוברים לסעיף 3 בסדר-היום: שאלות בעל-פה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, להעלות שאלתא לשר החינוך, מס' 79.

האם אין מקום במקרה זה להחזיר אותו לנבחרת. כדי להראות לכול, שהנה אדם שעשה מעשה שאיננו בסדר והתחרט עליו, יש גם לו שכר — ואני מבין שהוא התחרט בכנות.

דרך אגב, אני רוצה להעיר לנשיאות הכנסת וליושבי-ראש, שזאת הפעם השנייה השבוע שניתן לחבר כנסת לשאול שאלות בעל-פה, בזמן שלא ניתן לחברי כנסת אחרים לשאול שאלות בעל-פה אחרות. למשל, בעניין ראס-בורקה — תשובת המצרים בנושא זה אינה חשובה כל כך, כנראה. אני תמה מאוד על יושבי-ראש הכנסת והנשיאות, שבשכנוע אחד נתנו לחבר כנסת אחד לשאול שתי שאלות בעל-פה, בעוד שאלות חשובות אחרות לא אושרו על-ידי נשיאות הכנסת. הייתי מבקש מאוד מנשיאות הכנסת לראות מה קרה כאן, ואולי לנהוג אחרת בפעמים הבאות.

היו"ר א' שוסטק:
שמעתי את ההצעה הזאת, ואני אעביר אותה ליושבי-ראש הכנסת.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תרשה לי רק להעיר הערה.

היו"ר א' שוסטק:
לא. אתה לא נוגע בדבר.
שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

היות שההתאחדות לכדורגל גילתה בהחלטתה רגישות לנושא והבינה, בלי שנוקדה לדרכון כלשהו מצד מישור, את אשר מוטל עליה, אני משאיר לה ולשיקוליה את ההחלטה לגבי המשך הטיפול בנושא הזה. היא נהגה כתבונה ובאומץ, ואני סומך על שיפוטתה.

באשר לקביעה כללית לגבי עוכר ציבור וכדומה, ברור הוא שכל מקרה אשר יהיה דומה לכך — יהיה צורך גם להוקיע אותו וגם לנקוט צעדים, הכול לפי הנושא והתנאים. באופן כללי, ברור שאסור יהיה לעבור לסדר-היום על תופעות דומות.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. אני מזמין את שר העלייה והקליטה להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת יאיר צבן בנושא מצוקת יהודי אתיופיה.

78. מצוקת יהודי אתיופיה

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושבי-ראש, אדוני שר הקליטה, יהודי אתיופיה למודי הסבל יוצאים שוב למאבק למען הכרה ביהדותם, כעקבות הפרת ההסכם שנחתם עמם על-ידי הרבנות.

שאלותי לכבוד השר הן: א. מה בדעת השר לעשות כדי להקל את מצוקתם הנפשית הגדולה של העולים החדשים? ב. האם הרבנות הראשית תמשיך להישאר גורם בלעדי לחריצת גורלם של העולים החדשים, או שיש בדעת משרדך לעשות לשינוי מצב זה? ג. האם העריך משרדך את משמעות הפגיעה ביהודי אתיופיה לגבי תדמית מערכת הקליטה בארץ, ומה הן ההשלכות של הדבר על הסיכויים לחידוש העלייה? תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
שר העלייה והקליטה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צור:
אדוני היושבי-ראש, משרד הקליטה עושה כל מאמץ כדי להקל על העולים מאתיופיה בתהליך קליטתם, על-ידי ליווי מתמיד שלהם בכל השלבים.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. שר החינוך, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

קודם כול, אני מברך על החידוש הזה, שאפשר לשמוע קודם את השאלה ואחר-כך השר משיב עליה, ולא כפי שהיה נהוג לפני כן. שהשר משיב ואין יודעים על מה הוא משיב, וטוב שזה נעשה בעמידה. אני הייתי מעדיף שזה ייעשה מעל הדוכן, אבל לא חשוב.

גינתי בחריפות ובכריזם את ההתבטאויות של הכדורגלן שלמה קירט, שיצא נגד שיתופם של שחקנים ערבים בנבחרת הלאומית. אמרתי, והדבר התפרסם, שזאת התבטאות מכוערת ואומללה. אני בטוח ששחקני הכדורגל בישראל וציבור האוהדים דוחים את ההתבטאויות האלה נגד ארמאלי וטורק, שניהם אזרחים שווי זכויות בישראל, והם הוכיחו עצמם הן כאזרחים נאמנים והן כשחקנים מוכשרים, שייצגו ככבוד את מדינת ישראל.

נראה שיש להעביר את שלמה קירט איזה קורס להקניית מושגי יסוד באזרחות ובדמוקרטיה.

בינתיים שמעתי על החלטה של התאחדות הכדורגל להדיח אותו מהנבחרת הלאומית, ואני מניח שהיא עשתה צעד נכון. בינתיים גם שמעתי על ההתנצלויות של קירט עצמו. טוב שהוא הגיע למסקנה שעליו להתנצל, וטוב עשה.

היו"ר א' שוסטק:
האם יש לך שאלה נוספות?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן. אדוני השר, אמת ונכון הדבר, שהכדורגל שלמה קירט הביע אתמול חרטה על דבריו המתפירים, איש מאתנו איננו בוחן כליות ולב, ואיש מאתנו איננו יכול למדוד את עומק החרטה ואת כנותה. תהיה כנותה אשר תהיה, לא להתאחדות לכדורגל ולא לנו כאן בכנסת לסלוח. אם זיי ארמאלי וריפעת טורק יהיו מוכנים למחול, כי אז תהיה המחילה שלהם גם מחילתנו. בכל מקרה, לעניות דעתי, לא יוכל הכדורגל לחזור לנבחרת הלאומית. יש דברים שגם חרטה לא יכולה למחוק אותם מייד.

אבל, מעבר לפרשה האומללה הזאת ולאחריה, אני רוצה לומר משהו. נדמה לי שהממשלה צריכה לאמץ לעצמה מדיניות כללית, או כוללת, שעל פיה, על-פי העיקרון המנחה אותה, צריך להיות ברור, שכל מי שמייצג את מדינת ישראל וכל מי שהוא עובד מדינה, כל מורה וכל מי שמתפרנס מקופת הציבור, אם הוא נתפס חלילה לדבר הסתה לגזענות — חייב להיות ברור שהוא מורחק תיכף ומייד מעבודתו. ההרחקה צריכה להיעשות בלי עיכוב, בלי גמגום, בלי היסוס ובלי שהיות מיותרות.

מדינת ישראל, יותר מכל מדינה אחרת בעולם, לא רק צריכה לעשות מלחמה נגד גזענות, היא גם צריכה להראות מלחמה כזאת.

היו"ר א' שוסטק:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה-צמח):

האם כבוד השר אינו חושב, כתוצאה ממלחמה זו, מלחמה בתופעות מדאיגות ולא רצויות, שהיה מוטב, לאחר שהכדורגלן התנצל אתמול לפני כל עם ישראל על הדברים שהוא אמר, אחרי שראה שיש תגובה ציבורית נרחבת ונוכח התגובה של ההתאחדות לכדורגל ואחרי שחשב על הדברים,

דוד מגן (הליכוד):

ההצהרה באמת נמסרה בשם השר, ואם היא נכונה, היא מבורכת. וראוי כי הכנסת תדע אילו אמצעים השר מתכוון לנקוט כדי ליישם הצהרה וכוננה מבורכות אלה.

היו"ר א' שוסטק:

רשות השאלה לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, מהתשובה שלך לא הביתנו כאופן ברור אם ההתנהגות של הרבנות הראשית עכשיו לגבי יהודי אתיופיה היא ברוח ההסכם שנחתם ועל-פיו. ואם לא — הרי ההסכם נחתם על-ידי צדדים מספר, מה בדעת אותם צדדים — קרי, ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה — לעשות?

הקטע השני והאחרון של שאלתי — השבוע סיימנו כאן דיון על נושא העלייה והירידה. כלנו קבלנו על הירידה הנוראה במספר העולים ועל העלייה הנוראה במספר היורדים. האם, לדעת השר ולדעת הממשלה — אם הוא יודע — מקרה זה של יהודי אתיופיה וצורת ההתנהגות שלנו כלפי העולים מאתיופיה אינם מחזקים את אלה שאינם רוצים לעלות לישראל ומגבירים את רצון הירידה כאלה שעלו לישראל?

היו"ר א' שוסטק:

השר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אדוני הושבראש, אתחיל בתשובה על שאלתו של חבר הכנסת דוד מגן, מה הן התוכניות ובאיזה מהלך אנחנו נמצאים.

בישראל נמצאים כ-15,000 עולים מאתיופיה, כלומר כ-4,000 בת-אב. 1,000 מהם עברו לדירור קבע. אנו בסיום העברתם של 1,000 הראשונים לדירור קבע. בעיקר בחודשים האחרונים. בתוך החודשים הקרובים ועד 1 באפריל 1986 נקבל עד 1,600 יחידות דירור. אם כן, בחודשים הקרובים, אני מקווה, מחצית העולים תהיה במעבר לדירור קבע. בסדר העדיפויות שקבענו הוחלט שלא לחפש את החולים בבתי-המלון, ולכן עד 1 בינואר לא יישארו עולים בבתי-המלון.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

השר לקליטת העלייה י' צור:

עכשיו אני חוזר לסדר העדיפויות. אנחנו במבצע פיגוי העולים מבתי-המלון, וריכזנו בזה את כל המאמץ ונתנו לזה את העדיפות העליונה, אפילו על חשבון עולים ותיקים במרכזי קליטה. הווי אומר, היום יוצאים עולים, שנמצאים 10 חודשים בארץ, ממלון בנתניה לשכונן קבע בחולון ובבתים, כי אנחנו נותנים עדיפות ראשונה לסיום הפרק הקשה של בתי-המלון. אני מקווה שנעמוד בכך. כבר פונו עולים מבתי-מלון בנתניה, בתהליך פיגוי — בתי-מלון באשקלון ובחיפה, ולוח ומנים הוא עד 1 בינואר. כל אחד יודע שזה לא קל להעביר אנשים, שאיננו כופים עליהם מקום מגורים. זה כרוך בשכנוע. אני יכול לציין בשמחה, שהפיזור של העולים תואם את תוכנית האב שבנינו בכל מרכזי האוכלוסייה, בחולון, בבתיים, בחיפה, בתל-אביב, באשקלון, בכרמיאל, בנצרת, בעפולה ובצפת. אנו מקפידים על כך שלא יהיו יותר מ-200 — 250 משפחות במקום אחד.

אני רוצה לומר, שבעלייה הזו יש הרבה בעיות. עם כל ההקאה העצמית — ואינני אומר זאת לזכותי דווקא — השקיעו המון מאמץ בעלייה זו, גם משאבים לא קטנים. קליטת עולה אחד מאתיופיה, תהליך קליטתו, כרוך, לפי הערכתנו,

באשר לשאלה השנייה, מעמד הרבנות וסמכויותיה אינם נתונים בידי משור הקליטה ולכן גם לא בידי לשנות זאת.

מערכת הקליטה פועלת בכל יכולתה בקליטת יהודי אתיופיה. אין לי ספק שאי-פתרון בעיית העולים בנושא הנישואים גורם נזק מתמשך ופוגע פגיעה חמורה בעולים וביכולתם להשתלב בחברה הישראלית ולחוש בה תחושה של כבוד ושוויון אמיתי.

האמנתי וקיוויתי בתוצאות שאליהן הגענו, בעקבות השביתה האחרונה, בהסכם שלו היו שותפים ועליו חתומים הרבנים הראשיים וראש הממשלה. בהסכם זה נמצאה דרך שאין בה פגיעה בנהלים, בנהלים, ודאי שלי אין מה לומר לגבי ההלכה, ועם זה ניתנת לבני העדה תחושת השותפות והשוויון המלא כיהודים, כבודם לא נפגע ודרכי קליטתם מוקלות. אני מצטער על כך שבשבוע האחרון אינני יכול לדבר על כך באופן אופטימי.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני השר לקליטת העלייה, אני מצטער מאוד לשמע התשובה שלך. שאין בה, שום בשורה לבית הזה ואין בה שום בשורה ליהודי אתיופיה, אולי נהפוך הוא.

אני מכבד את המאמצים שאתה אישית השקעת בפתרון הבעיה שלהם. אבל כאן מדובר באחריות הממשלה לפרשה, שהיא פרשה. שמטילה כחם, כתם של חרפה. על החברה הישראלית כולה, וראשית כול על ממשלת ישראל, שאיננה מסוגלת למצוא את הפתרון הראוי.

לפינו היסטוריה ארוכה של מאבקים קשים של היהודים הללו לשמור את יהדותם, והפרק האחרון שלהם, שהיה צריך להביא להם את הגאולה, מגדיש את סאת הסבל.

השאלה שנשאלת היא, עד מתי תוכל הרבנות הראשית, ואני אומר זאת עם כל הכבוד הראוי, להיות גורם בלעדי — לתתם על הסכם, להפר אותו; ואני מצאתי אישור לכך בדברים שלך, אדוני השר, שהיא אכן הפרה את ההסכם. עכשיו הממשלה אינה ממלאה את חובתה. קראתי בעיתון, ואם זה לא נכון אני מבקש שתעמיד אותנו על טעותנו, שהיועץ המשפטי לממשלה הציע להפקיד את פתרון הבעיה בידי ועדה ממלכתית שיהיו בה מנכ"לים של משרד העלייה והקליטה. של משרד המשפטים, של המשרד לענייני תרות, להפקיד בידי ועדה כזאת את הסמכות לפתרון הבעיה. ריבוננו של עולם, מה עוד צריך לקרות לעולים הללו? עוד התאבדותיות? עוד מחוות סבל? עוד שביתת רעב, בראש הענה ובחגים, כימים הגוראים?

אני מבקש שהשר יאמר לכנסת מה בדעתו לעשות בפרשה הזאת.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות השאלה לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, הבוקר פורסמה בשמן הצהרה מבורכת, כי עולי אתיופיה השהים במרכזי הקליטה ובבתי-מלון שונים יפנו לדירור קבע תוך ארבעה חודשים. הנני מבקש לדעת האם הצהרה זו — — —

השר לקליטת העלייה י' צור:

לא שמעת אותה מפי.

שנית, ראש הממשלה עוקב אחרי הדברים גם כתוקף התחייבותו, שאם יתעוררו בעיות, ייצור ראש הממשלה קשר עם הנוגעים בדבר כדי ליישכן.

שלישית, פתוחה בפני העולים האפשרות, ולפי ידיעתי הם השתמשו בה, לפנות לכג"ץ, והדיון בנושאים אלה עומד להתקיים בשבועות הקרובים.

אני רוצה להוסיף הערה. אני מנצל את הבמה הזאת ומוזהיר חוגים שונים מפני זריית איזה ערפל, שכל הוויכוח הזה נעשה על-ידי קבוצות מסתוריות בחוף העדה. אני חושב שיש פה ניסיון מחושב לדקדוטיזציה של חלקים בעדה, דבר אומלל מאין כמוהו כלפי אנשים, שאולי הם החלשים ביותר מבין אלה שמנסים להיכנס לחוף החברה הישראלית. אני אומר: זה נעשה גם על-ידי חוגים ציבוריים, גם על-ידי חוגים סוכנותיים, על-ידי רמזיה שיש פה איזה גורמים חבלניים, על-ידי קריאה למשטרה. האמינו לי שאני אומר את הדברים לאחר מלוא הבדיקה ובמלוא האחריות: אלה דברים שאין בהם ממש, והם זורעים פירוד ופיצול בחוף העדה.

מתוך הערכה למקום ולבמה הזאת אני אומר: תנו להם לנהל את חייהם הקשים בשקט. אני אתבע מהרבנים את כיצוע הדברים. ראש הממשלה עומד בקשר בנושא הזה. יש בידי המלצה או הצגת אפשרות של היועץ המשפטי להקמת ועדה ממלכתית. אם יהיה צורך ולא תהיה הכנה בנושא, אחזור ואביא בפני הממשלה את האפשרות שהציג בפני היועץ המשפטי.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את שר הפנים להשיב על שאילתא בעל-פה מאת חבר הכנסת דוד מגן בנושא הענקת מעמד עירייה לאום-אל-פחם.

74. הענקת מעמד עירייה לאום-אל-פחם

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ברשותך אקרא את השאילתא בנוסחה המקורי, כפי שהיא נכתבה לפני תשעה ימים. ואם אני מדבר בלשון הווה, אני מתכוון לדברים שהתרחשו ולא התרחשו בכ"ז בחשוון התשמ"ו, 11 בנובמבר 1985. אז כתבתי לשר הפנים: "כבוד השר, — — —

היור' א' שוסטק:

חבר הכנסת מגן, אתה צריך לקרוא את השאילתא כפי שהיא נמצאת בפני. אינך יכול להוסיף עכשיו. אולי בשאלה נוספת אתה יכול להוסיף.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אחרי דברי ההקדמה שלי אני קורא בדיוק מה שכתוב אצלך: כבוד השר, אני מבקש לדעת מה היו השיקולים, מלבד מספר התושבים, להעניק היום, כ"ז בחשוון התשמ"ו, 11 בנובמבר 1985, מעמד של עירייה למרעצה המקומית אוס-אל-פחם? האם כבודו מרוצו מרמת התפקוד של המועצה הנ"ל, ומדוע מחרים השר את טקס ההכרזה?

שר הפנים י"ח פרץ:

ביום ל' בתשרי התשמ"ה מינה מנכ"ל משרד, לפי הוראת ראש הממשלה ושר הפנים דאז מר שמעון פרס, ועדת חקירה בדבר הקמת עירייה באום-אל-פחם, וזאת לפי סעיף 3 לפקודת העיריות.

ועדת החקירה בראשותו של מר יעקב סלמן, אשר עם חבריה נמנו איש ציבור מקצועיים בתחומים שונים, בתחום המשפט, מינהל התכנון וכו', הגישה למנכ"ל המשרד בחודש פברואר 1985 דין-וחשבון הכולל את מכלול השיקולים

בהוצאה של 20,000 דולר, כלומר תקציב הקליטה של 15,000 היהודים הוא 300 מיליון דולר, וזוהו העם היהודי אסף כ-60 מיליון דולר.

אני מודה שהיה פיגור גדול במעבר של עולי אתיופיה לדיוור קבע. אני יכול בהחלט לומר את זה. אנחנו מקווים להתגבר על הפיגור. אם בשלב א' יפנו העולים שבכתי-מלון, ואחר-כך נשלם ל-1,600 עד 1 באפריל 1986, וככל שיתקבלו דירות נעביר עולים נוספים.

במקביל לכך, אנחנו מתדרכים את העולים באופן חדר-משמעי, גם במרכזי הקליטה, לצאת לעבוד, אם עברו לדיוור קבע ואם לא. אני חושב שבכל שיטת הקליטה יש עודף חסות. גם עלייה כזאת, שהיא עלייה שצריכה לקבל הרבה הדרכה בכניסתה לחיים, אני מוצא שתקופה ארוכה שבה אנשים אינם עובדים וזוכים לקבל לימודים ועוד לימודים, גורמת בסופו של דבר לתופעות קשות של נסיגה. היום אנחנו אומרים: ראשית, שאנשים יצאו לעבודה. נקדם אותם במקום העבודה ולא בהוצאות עיוניות שגורמות לתוצאות לא בריאות מתמשכות.

אני יכול לומר, שזכינו לשינתן פעולה מלא עם משרד השיכון. נרכשו דירות במקומות טובים, רובן דירות חדשות. ואני חוזר על מה שאמרתי אתמול: כשם שהייתי מודאג בשלב הקודם מעודף חסות, אני חושב שעכשיו אנחנו צריכים לדאוג שלא תיווצר עוובה עם המעבר לשיכון הקבע ועם היציאה לעבודה. שלא תהיה קליטה רק בדרגות המאד נמוכות.

ועכשיו לשאלות האחרות. אני בהחלט לא אתחמק מהשאלה מה אני מתכוון לעשות. אני אומר במלוא האחריות ובמירב הזהירות, שאי-אפשר לומר שההנחיות שהוציאה הרבנות הראשית בשבוע האחרון תואמות את ההסכם. יש פה אי-התאמה משוערת. די אם אקרא משפט אחד מתוך ההסכם. כהסכם נאמר: "אם לא ייווצר ספק הלכתי לגבי מעמדו האישי, יוחסין ויהדות, של איש מיהודי אתיופיה, לא יידרש כל אקט מיוחד של טבילה". על פני הדברים, ההנחה המונחת ביסוד הקביעה הזאת היא, שיש מצבים שלא ייווצר ספק, כי אם לא כן לא היו כותבים את זה.

אורה נמיר (המערך):

הכוונה למילה.

קריאה:

השר לקליטת העליה י' צור:

אם הוא יעמוד פה, זה יהיה תפקידו לענות.

חברת הכנסת אורה נמיר, פשוט כדי שיהיה בזיכרון מה קרה עד עכשיו, הבאתי פסוק אחד מההסכם. אם אני משווה לזה את הקביעה של הרבנות הראשית מהשבוע האחרון: "כדי לצאת ידי כל הספקות ועל-מנת למנוע לעז מכל סוג שהוא — ואני חושב שיש לעז שצריך למנוע אותו, על-ידי כך שצריך להגיד שצריך להפסיק להלעז — מחויב כל אחד מבני העדה בקבלת מצוות מילה וטבילה בפני שלושה".

מי שיכול לומר ששתי הנוסחאות הללו עולות בקנה אחד, צריך כנראה לחכות שיבוא אליהו.

השר י"י שפירא:

השר לקליטת העליה י' צור:

הם טוענים שזה עולה בקנה אחד. אינני מקבל זאת. היות שיש פה התחייבות וחתימה, אני אמשיך לחבוע מהרבנים הראשיים לעמוד במלוא ההסכם וההתחייבות. זה ראשית.

מכוח הסכם פוליטי כלשהו. במטרה להעניק לאוס-אל-פחם מעמד של עירייה, וכשביקשת בעקבות הכרוז המשמין ומגדף את מדינת ישראל להקפיא את העניין ולהחרים את הטקס שתוכנן ביישוב, הם התערכו שוב והפצירו בך לשנות דעתך. באילו נימוקים וטיעונים הם השתמשו בפנייהם אליך?

ג. מתי נערכה הביקורת האחרונה מטעם משרדך או מטעם מבקר המדינה לבחון את הרמה ואת אופן התפקוד של ראשי אוס-אל-פחם?

ד. על-פי עדותו של מר האשם מחמיד, הפצת כרוזים על-ידי הרשות המקומית, כפי שהוכרחי קודם, היא מחזה נפוץ. האם נוכח הניצול לרעה של התקציב הממלכתי המנוצל, לצערנו, גם לטיפוח שנאה ולהסתה פרועה נגד מדינת ישראל, אין מקום לשקול את פיוורה של מועצת הרשות המקומית הזאת?

ה. הקואליציה באוס-אל-פחם מורכבת, כידוע, ממפלגות של ראש העירייה, רק"ח-חד"ש, מ"א-אנצאר, מ"בני הכפר" ואחרים, ויש תלונות פנימיות כי משאבים רבים של הרשות מופנים לתעמולה ארסית של המפלגה הקומוניסטית רק"ח, השלטת ה"מקפחת" את שאר המפלגות, "אל-אנצאר" ו"בני הכפר".

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת טובי, אתה נרשמת לשאלה נוספת עוד לפני ששאלתי את השאלות.

אני שואל: מתי מתכוון משרד הפנים להתערב בעניין ולאסור שימוש בכספים ממלכתיים לתעמולה מפלגתית אנטרציונית, נגד המדינה?

ו. כמחצית מהמבנים באוס-אל-פחם נבנו בניגוד לחוק ובלא היתר כדין. חלקם אף נבנו על אדמות גזולות. מה בדעת משרדך לעשות כדי לאכוף את חוק התכנון והבנייה גם באוס-אל-פחם?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

למה אינך שואל כמה אדמות הופקעו? אתם לעולם לא תנוחו.

מאיר כהנא (תנועת כך):

נכון, בדיוק כך.

דוד מגן (הליכוד):

ז. כבוד השר הפנים, האם יש ברעתך לבקש מהיועץ המשפטי לממשלה לחקור אם אין בכרוזים המופצים דרך קבע באוס-אל-פחם משום עבירה חמורה ולהדגיש את הצורך הדחוף בהעמדת האשמים לדין?

יו"ר א' שוסטק:

רשות השאלה לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר הפנים, בראשית דברי אני רוצה לברך אותך על אומץ לבך להכריז על אוס-אל-פחם כעיר. אם אני מכירה היטב את הממשלה הנוכחית ואת הרכבה, אני נוטה להניח שהיה עליך לחזק כדי להכיר באוס-אל-פחם כעיר, ולעומת הלחצים של ראש הממשלה והשר רימון — ואני מכרכת עליהם — היו לחצים הרבה יותר כבדים, או לא פחות כבדים, משרים אחרים בממשלה. שלא לעשות כך.

וההיבטים השונים בדבר מעמדה המוניציפלי של אוס-אל-פחם, והביעה את המלצתה לתת מעמד של עירייה לאוס-אל-פחם.

עיקרי הנימוקים, נוסף על שיעור האוכלוסייה, הם: א. אוס-אל-פחם פסקה מלהיות כפר חקלאי כבעבר, ורוב תושביה הם שכירים המוציאים את פרנסתם באוס-אל-פחם או מחוצה לה: ב. אזור ואדי-ערה הוא חטיבה גיאוגרפית שאינה קרובה לריכוזים עירוניים, ובאופן טבעי משמשת המועצה כמרכז לאזור, אם כי לא מפותח. חשוב אפוא שיהיה מרכז עירוני לאזור כולו: ג. אורח חייהם של התושבים השתנה לכיוון אורח חיים ומחשבה אורבניים, עירוניים: ד. מצופה שיחס התושבים ישתנה לטובה והם ישתפו פעולה עם העירייה בהעלאת שיעורי מסים ובמסור תשלומים וכן בנושאי תכנון ובנייה ויחר הנושאים המוניציפליים.

כשר פנים אישרתי את מסקנותיה של ועדת החקירה, כאשר למיטב הבנתי ודיעתי כתנו חבריה את הנושא ביסודיות. תפקוד לקוי ברשויות המקומיות נמצא לצערנו בין בעיריות ובין במועצות מקומיות, ועלינו לעמוד על שיפור התפקוד בלא קשר למעמדה המוניציפלי של אותה רשות.

לא השתתפתי אישית בטקס הכרזתה של אוס-אל-פחם כעירייה מאחר שראש המועצה המקומית לא היה מוכן להביע התנצלות על התבטאות שהופיעה בכרוז שהופץ על-ידי המועצה המקומית. ובר נאמר, בין השאר: "צה"ל הוא עבא התוקפנות, האלימות וההשפלה". בהזדמנות זו רצוני לציין, שכל עוד לא תבוא התנצלות כנדרש מעיריית אוס-אל-פחם וראשה, לא אוכל, לצער, לבקר כשר פנים בעירייה זו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה לשר הפנים. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

כבוד השר, אני מודה לך על התשובה המפורטת ומברך אותך על העמדה הנחרצת כלפי ההתבטאויות הנלוות של אותו ראש מועצת אוס-אל-פחם.

אבל, לאחר שינוי מעמד היישוב, וכנראה לאור הסנקציה שלשכת שר הפנים הטילה, הסכים ראש עיריית אוס-אל-פחם להתנצל כביכול באומרו, כי שניאתו בכרוז שהוא כתב ב-9 באוקטובר 1985 היתה השמטת סוגריים במשפט המתייחס לצה"ל. זאת אומרת, שאחרי ההתנצלות צריך לקרוא את הקטע הנדון שכבר כך: "האם אתה האורח יודע ששך כל ההשקעות לפיתוח ההתנחלויות בגדה המערבית" — ופה, בנוסח ה"מתקוקן", אחרי ההתנצלות, הוא פותח סוגריים — "וזה" בלי לקחת בחשבון את התקציבים הכלליים לצבא העושה, התוקפנות, האלימות וההשפלה, מה שנקרא מערכת הביטחון" — — — — — וכך.

נוסף על ה"התנצלות" הזאת, הוא טען בריאיון עיתונאי, כי איננו מכין על מה המהומה, מפני שיש עשרות כרוזים בנוסחים כאלה, והוא עצמו השתתף בכתיבתם.

כבוד השר, אודה לך אם תואיל להתייחס לשבע הנקודות שבשאלתא: א. האם תתליך שינוי המעמד של אוס-אל-פחם החל רק בתקופת כהונתך כשר הפנים? משמעות השאלה, גם אם שמעתי קודם את התשובה, היא: האם היו ניסיונות לעשות זאת לפני כך. לפני שקמה הממשלה הנוכחית?

ב. במשרד הפנים נשמעו תלונות על כי ראש הממשלה מר שמעון פרס והשר עזר ויצמן הפעילו עליך לחץ כבד, כנראה

מדוקדק בכל הסוגיה ובכל מה שקרה הגעתי למסקנה שיש ראשית כול, להפריד בין מה שמגיע לתושבי אוס-אל-פחם ובין התגובה שלי למועצת המקום. לתושבים במקום מגיע זכותם לקבל את ההכרה כעיר, שהרי היתה ועדת תקירה שהמליצה שיש להכיר באוס-אל-פחם כעיר. לא סברתי שאני צריך להעניש את האזרחים שם ולא לתת להם את ההכרה שמגיעה להם. לכן הגעתי למסקנה, שיש להכיר באוס-אל-פחם כעיר. שיש לחתום על הצו, אבל השתתפות אישית — לא.

ראיתי בהתבטאות של ראש מועצת אוס-אל-פחם פגיעה חמורה מאוד במדינת ישראל, בצבא-הגנה לישראל, בכל אזור ואזור במדינה. ביקשתי ממנו, באמצעות אנשים שלי, שיתנצל התנצלות מינימלית, שיאמר רק את המשפט הזה: אני מצטער על ההתבטאות האומללה; לא יותר. לא ביקשתי ממני שתכופף לא על שתיים ולא על ארבע. בימים האחרונים היינו עדים לבקשות מאישיות מכובדות, שר מכובד במדינת ישראל להתנצל, והוא התנצל.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא חושב שהוא התנצל.

אורה נמיר (המערך):
הוא לא התנצל, הוא נתן הבהרות.

שר הפנים י"ח פרץ:
הוא התנצל גם יום לפני כן, הוא עמד והתנצל.

אורה נמיר (המערך):
— — —

דוד מגן (הליכוד):
— — —

הי"ר א' שוסטק:
רבות, זה לא בשביל הכנסת, זה בשביל המזנון.

שר הפנים י"ח פרץ:
ובכן, ביקשתי שהוא יתנצל התנצלות מינימלית. אני מאוד מצטער, הוא לא מצא לנכון לעשות זאת. לכן אמרתי: אני יכול להשתתף בטקס מקום, משום שהשתתפות כזאת פירושה קבלה של ההתקפה על צה"ל, ראייתה כנורמה מקובלת. לזאת לא הסכמתי, אינני מסכים ולא אסכים.

עובדיה עלי (הליכוד):
ועדת הפנים העריכה את הפעולה שלך.

שר הפנים י"ח פרץ:
ביחס לדברים של חברת הכנסת אורה נמיר: ובכן, ראשית, הכרוז התפרסם לא כמה חודשים לפני כן — זו גם תשובה על השאלות של חבר הכנסת תופיק טובי — אלא חודש ימים לפני כן. שנית, הוא הובא ליריעתי — לא ראיתי את הכרוז, גם אינני קורא ערבית — ביום שיש שלפני יום שני, שבו הייתי אמור להיות באוס-אל-פחם, כלומר, הוא הובא ליריעתי שלושה ימים לפני הטקס. מייד לאחר שהובא הכרוז ליריעתי ביקשתי מן המנכ"ל שלי להתקשר עם ראש מועצת אוס-אל-פחם ולבקש ממנו בכל לשון של בקשה למנוע דבר לא נעים, התנגשות לא נעימה — שיתנצל. המנכ"ל שלי דיבר אחר, הדובר שלי דיבר אחר, האמרכל של משרד הפנים דיבר אחר, והיו שיחות ארוכות מאוד — שיחת טלפון אחת ארכה למעלה משעה — ואמר לו: השר רוצה לבוא, הוא רוצה לחלוק לכם כבוד, הוא רוצה להשתתף, אל תמנעו בעדו מלהופיע. והוא אמר: אני מאוד מצטער, אני לא מוכן להתנצל. אמרתי ואני חוזר ואומר: אני מכבד כל אדם באשר הוא אדם, יהודי, ערבי,

אני חושבת שבכרוז היו דברים חמורים ואפילו חמורים מאוד, אבל, אדוני השר, הכרוז הזה התפרסם חודשים מספר לפני טקס הכרזת העיר אוס-אל-פחם כעיר. שאלתי אליך: מדוע לא הגבת מייד? האם אינך חושב שמהעובדה שלא הגבת מייד יכול להתקבל הרושם שהתגובה נדחתה ככוונה להעביר על שמחת ההג של הכרזת אוס-אל-פחם כעיר?

והשאלה השנייה והאחרונה היא: מטעמך, ואני בטוחה שעל-פי הוראתך והנחייתך, פקיד בכיר נתבקש להביא את כתב קריאת העיר אוס-אל-פחם לטקס. על-פי הדיווחים, הוא איחר — אינני זוכרת בדיוק בכמה זמן, אני יודעת שזה היה איחור של למעלה משעה — ואני יודעת שאנשים ישבו שם ותיכו. האם אינך חושב שכהתנהגות זאת של הפקיד היתה משום הפגנת כבוד ועלבון לתושבי ולאזרחי המדינה? האם זה נעשה בדיעתך?

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. רשות השאלה לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד שר הפנים, ברצוני לשאול: בהתחשב בעובדה — ושמענו דוגמה לה גם היום — שההסתה שנפתחה נגד מועצת העיר אוס-אל-פחם בגין כרוז שהופיע זמן רב לפני הכרזת המקום כעיר היתה הסתה מכרימה, דמגוגית, האם היא לא באה כדי למנוע את זכות הביקורת, קודם כול, על קיום הכיבוש ועל הוצאות העתק המבוכות על ההתנחלויות, כשזו היתה מטרת הכרוז — להביע מחאה על האפליה שנהוגה כלפי אוס-אל-פחם ועיריות אחרות?

האם אין בהסתה הזאת, שהוחל בה ערב כינונה של אוס-אל-פחם כעיר, חיפוי על מדיניות הקיפוח והאפליה שנהג בה משרד הפנים ומשרדים אחרים במשך שנים רבות?

האם מוכן השר להתחייב כיום לניהול מדיניות של שוויון ופיתוח, שתכסה את הפער הקיים ותכסה את הגירעונות המצטברים? והאם מוכן השר לפחות להתחייב לפעול שלעיר אוס-אל-פחם יהיה ביזבז אשר יציל את 25,000 תושביה ממכת המחלות ומסכנות האפידמיה ותחלץ את העיר ממצוקתה ותעזור לפיתוחה של אוס-אל-פחם כעיר ואם בישראל?

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. כבוד שר הפנים, כבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
נראה שהם רוצים לראות באוס-אל-פחם את קמבודיה.

שר הפנים י"ח פרץ:
ביחס לשאלות של חבר הכנסת מגן: חבר הכנסת מגן שאל כאן סוללה של שאלות, ואינני יכול להשיב עליהן, כיוון שהן דורשות ממני בדיקה נוספת של כל הפרטים שחבר הכנסת מגן העלה כאן. אני הייתי מציע ומבקש שגישי את השאלות כשאלתא בכתב, שאלתא וגילה.

דוד מגן (הליכוד):
כשר ליברלי אולי אתה מוכן לענות גם בלי השאלתא?

שר הפנים י"ח פרץ:
אמרתי: העליית כאן שאלות שדורשות ממני בדיקה, ולא אוכל להשיב לך.

ביחס ללחצים: היו בהחלט לחצים מכיוונים שונים, שביקשו ממני לתת את ההכרה באוס-אל-פחם כעיר ולהשתתף אישית בטקס מקום. לאחר שיקולים יסודיים ולאחר עיון

גאולה כהן (התחיה-צמח):
דבריו כתובים שחור על גבי לבן.

שר הפנים י"ח פרץ:
אני חוזר לשאלתה של חברת הכנסת אורה נמיר. אמרתי:
הכרוז הובא לידיעתי, ואפשר לבדוק זאת, שלושה ימים לפני
האירוע. אני עשיתי כל דבר אפשרי כדי שלא תיווצר התנגשות.
אני מצטער מאוד על שלא היו לראש מועצת אוס-אל-פחם
הגבורה והעוז לומר: טעיתי. אין זו בושה לאדם להודות
בטעותו.

אני נמנעתי מלהופיע שם ואני חוזר ואומר כי אמנע
מלהופיע באוס-אל-פחם כשר הפנים כל עוד לא חבוא
התנצלות, והתנצלות שלמה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
כמו של שרון.

שר הפנים י"ח פרץ:
כמו של שרון. בהחלט.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
האם אתה מוכן לנהוג בו כפי שנהגת בשרון?

שר הפנים י"ח פרץ:
משרון דרשתי התנצלות והוא התנצל, ואני מכבד זאת.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
— — —

היו"ר א' שוסטק:
אדוני השר, אני מבקש לא להתייחס להערות האלה, הן לא
לעניין.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אני רק מגן — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, האם תהיה מוכן להזמין את ראש עיריית
אוס-אל-פחם כדי שיבהיר לך את הדברים?

שר הפנים י"ח פרץ:
רבותי, אני רוצה שתדעו: כשבילי צה"ל הוא קדוש. צה"ל
הקריב אלפי נפשות ונשמות קדושות, ואני לא אסכים שיפגעו
בו. כשבילי כל חייל הוא קדוש וחילי שנופל הוא קודש
קודשים, ולא אסכים שיפגעו בהם. גם אתה צריך להסכים אתי
עם אמירה זו. גם חייל דרוזי שנפל, אלחם על כבודו. גם חייל
דרוזי שממלא שירותו כלפי המדינה, אלחם על כבודו.
אורה נמיר (המערך):
סליחה, אדוני השר, לא ענית לי על האיחור של הפקיד.

שר הפנים י"ח פרץ:
תודה שאת מזכירה לי. אני ברקתי זאת. בכלי התקשורת
התפרסם, שהוא איחר בשלוש שעות. לפי מה שדווח לי, הוא
איחר בחצי שעה. אני העברתי נויפה חמורה על האיחור, והוא
התנצל. אולם לאיחור הזה היתה סיבה. מנכ"ל משרדי הועיק
את הפקיד מחיפה לירושלים כדי לתדרך אותו איך מכריזים על
עיר, והוא היה צריך לנסוע מחיפה לירושלים ובחזרה
לאוס-אל-פחם ולכן איחר בחצי שעה. כפי שאמרתי, ראיתי את
האיחור כחמור, היתה נויפה והיתה גם התנצלות.

אשר לתקציבים, לאחרונה נפגשתי עם שר האוצר, וגם את
הדבר הזה ניתן לבדוק. ריכרתי אותו דברים נוקבים ביחס למצב
הכספי בכל הרשויות במדינת ישראל, אבל באופן כולט ויוצא

סיני, אבל אני מאוד מבקש מכל אדם שכשם שהוא חס על
כבודו שיחוס על כבודי. כשם שהוא חס על האומה שלו ועל
כבוד האומה שלו, שיחוס על כבוד האומה שלי. בשום פנים
ואופן לא אסכים, בשום פנים ואופן, שערכי במדינת ישראל
יירגיש את עצמו כסופר-אזרח. אני בעד מתן זכויות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הפנים י"ח פרץ:
אל תפרע לי, אל תפרע לי. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איזה דיבור זה?

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת תופיק טובי.

שר הפנים י"ח פרץ:
אל תפרע לי, אני מבקש ממך, לא אסכים בשום אופן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תצעק.

שר הפנים י"ח פרץ:
אני צועק עליך מפני שזה הטון שלך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אסור לך לצעוק, אפילו אם אתה שר הפנים. זו היתה
קריאת ביניים, והיא מותרת.

שר הפנים י"ח פרץ:
אני צועק כיוון שאתם פגעתם בעם ישראל, פגעתם
במדינת ישראל. אני מוחה על כך בכל תוקף.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא פגענו, אתם בימתם את הדבר.

עובדיה עלי (הליכוד):

שר הפנים י"ח פרץ:
אני מצטער, הרגלתם את הסקטור הערבי שמתחנפים
אליו. אני בעד מתן זכויות, לא בעד חנופה. אני מתנגד בכל
תוקף לחנופה. אני בעד כל הזכויות, חבר כנסת נכבד, אלחם
בעד מתן זכויות לסקטור הערבי, ומרגע שהתמיתתי כשר
הפנים, יעידו על כך כל אנשי משרדי, נאבקתי ונלחמתי ואני
ממשיך להילחם למען מתן מלוא הזכויות לסקטור הערבי ולכל
סקטור במדינת ישראל. אבל לא אסכים להתחנף לערבים, ולא
אסכים להשפיל את כבוד עם ישראל בפני כל אדם בעולם כולו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה שאתה אומר הוא הסתה. אף אחד לא מבקש ממך
חנופה, מבקשים שתנהג בשוויון.

שר הפנים י"ח פרץ:
אם ראש מועצת אוס-אל-פחם מכנה את צה"ל צבא
תוקפנות, צבא אלימות, צבא כיבוש, ואני אלך להופיע שם —
זו חנופה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא נכון, הוא ביקר את ההוצאות להתחלוליות.

שר הפנים י"ח פרץ:
את זה אפשר לעשות באופן אחר. מה זה קשור לצה"ל?

לכן, בנושא הזה לא תוכל להאשים אותי כמי שהונח דברים. יש דברים מחנכים, אבל יש עוד גורמים להונחה. אם הכיוב שוטף את אוס-אל-פחם, יש עוד גורמים לזה, לא רק משרד הפנים. בתשובתי אליך לפני שבועיים אמרתי את הדברים ואינני מוצא לנכון לחזור עליהם. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(פרסום פרטים ומסירת העתקים). מאת חברי הכנסת מ' מיעארי ומ' פלד.

עוד הונח היום על שולחן הכנסת הדוח השנתי הארבע-עשר של נציג תלונות הציבור. תודה.

היו"ר א' שוסטק:
תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש. הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה על שולחן הכנסת ביום שני השבוע, ה' בכסליו התשמ"ו, 18 בנובמבר 1985, לדיון מוקדם — הצעת חוק העיתון והספר

ה. שאלות ותשובות

האגודה לתרבות הדיור, דבר שיעניק להם מעמד סטוטורי מחד גיסא ויאפשר, מאידך גיסא, לגופים הציבוריים לפקח עליהם וגם לתת להם סיוע?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הצורך בשיתוף תושבים בעשייה המוניציפלית עולה מתהליכים חברתיים של ניכור בין הפרט, המשפחה והקבוצה הקטנה לבין הקהילה בעיר המודרנית, המאופיינת בפיתוח טכנולוגי ובתקשורת המונים. אחת הדרכים לצמצום תחושת הניכור היא יצירת מערכות חברתיות ומסגרות משפטיות לשיתופים של התושבים.

אחד הפתרונות המקובלים בעולם הוא יצירת ועדי שכונות ורבעים. ועדים אלה משמשים ליצירת קשר קרוב עם האזרח. ועד שכונה ורובע ניתן להפעיל על רצף, החל בגורם המעלה דרישות כלפי הרשויות המקומיות על-פי צרכים המועלים על-ידי האזרחים וכלה בגוף הממלא את כל הפונקציות המוניציפליות כשכונה וכרובע, להוציא אלו שהן בעלות השלכות כלל-עירוניות.

שיקום השכונות יצר את ועדות ההיגוי כגורם לשיתוף התושבים. בוועדות אלה אשר כללו 22 חברים היו 11 נציגי התושבים. היות שלוועדות היו סמכויות בתחום התכנון, קבלת החלטות וכיצוע, הפכו התושבים למעשה לבעלי עוצמה, אולי אף מעבר למקובל בוועדי שכונות ורבעים במקומות רבים בעולם.

על-פי פקודת העיריות וצו המועצות המקומיות, שר הפנים יכול להחליט על הקמת רובע עירוני או על הקמת מועצה מקומית בתוך עירייה. אולם הפקודה והצו אינם מפרטים חלוקת העבודה בין ועד השכונה והרובע לבין מועצת הרשות המקומית.

אשר לשאלת חברת הכנסת הנכבדה, אכן ועדה בראשות מנהל האגף למינהל ולערכים בשלטון המקומי ובמשרד הפנים, ובהשתתפות אנשי המינהל, משרדי הממשלה, הרשויות המקומיות והאקדמיה, עובדת על פיתוח מודלים אלטרנטיביים

דופן אמרתי לו: אני מבקש ממך יחס שונה הן לעיריות הפיתוח והן למגזר הערבי. שני המגזרים האלה זקוקים לתוספת עידוד וטיפוח כשל המצוקה המיוחדת שלהם. לא היתה הזדמנות אחת ולא היה מקרה אחד שלא נאבקתי בהם למען הרשויות האלה ושמתתי רגש במצב במגזר המיעוטים, ובכלל זה במגזר הערבי. אין כמעט הופעה שלי בנושאים של משרד הפנים שבה אינני מעלה את הצורך לסגור פערים בין המצב במגזר הערבי לבין המצב במגזר הישראלי.

היו"ר א' שוסטק:

אני מוזין את שר הפנים להשיב על שאלות שהונחו בכחב.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני הייתי צריך להשיב עכשיו.

היו"ר א' שוסטק:

אני יודע, אבל ביקשו במיוחד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

צריך להיות סדר, וזה לא סדר. יש לי כל הכבוד לשר הפנים, אבל האנשים המתכננים את הדברים ומשנים אותם צריכים להודיע מה הסדר ולשמור עליו. זו לא חנות פרטית.

היו"ר א' שוסטק:

אחה צודק, אבל אמרו לי שהיתה כקשה מיוחדת, שמיד אחרי תשובתי של שר הפנים על השאלות בעל-פה, הוא ישיב גם על שאלות בכחב.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הייתי מוותר כרצון לשר הפנים לו ידעתי, אבל צריך להודיע מהו הסדר כדי שכל אחד יתאים לפיו את לוח הזמנים שלו.

היו"ר א' שוסטק:

אני מצטער מאוד, ננהג כך להבא.

316. מעמדם של ועדי השכונות

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הפנים כיום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

ועדי שכונות שנבחרו על-ידי תושבי השכונות עושים היום למעשה עבודה מסייעת לעיריות, כגון דאגה לניקיון השכונה ולטיפוחה, טיפול בבעיות תאורה וקיום חוגי תרבות ואמנות. מעמדם היום הוא רק וולנטרי וכוחם רק מוסרי — דבר שאין בו כדי לענות חמיד על צורכי השכונה.

אודה לשר אם ישיב לי:

האם השר מוכן לשקול את הרעיון שלפיו יוכפף ועד השכונה לגורם ציבורי-ממלכתי, לפי חוק העיריות, כגון

להוציא היתר הריסה למבנים. עם זאת, במקרים שבהם מסוכנים ליושביהם או לציבור, על העירייה לפעול בהתאם לחובותיה ולסמכויותיה לפי חוק העזר בדבר מבנים מסוכנים, ולצוות על הריסתם. ייתכן אפוא, כי יקרה שכית שמלכתחילה סברו שראוי לשמור מתגלה כמסוכן ולא ניתן לתיקון — יוכרז ככזה וייאלצו להורסו.

827. הקמת מועצה מקומית בכפר בוועינה

חבר הכנסת ת' זיאד שאל את שר הפנים כיום ה' באדר התשמ"ה (26 בפברואר 1985):

תושבי הכפר בוועינה באזור נצרת, המונה 3,000 איש, תובעים זה שנים מספר להקים מועצה מקומית שתדאג לקיום השירותים בכפר. משרד הפנים מתנה את הקמת המועצה בכך שהיא תכלול גם את הכפר הסמוך נוג'ידאת, המונה כ-1,000 איש. תושבי נוג'ידאת מתנגדים להקמת מועצה משותפת. ולכן נמנע משרד הפנים מלאשר את הקמת המועצה בבוועינה ואין לתושבי הכפר שלטון מקומי.

הנני שואל אל כבוד השר:

1. מה הן תוכניות המשרד בקשר להקמת רשות מקומית נבחרת בכפר בוועינה?

2. בהתחשב עם התנגדות תושבי נוג'ידאת להקים מועצה אחת, האם אין השר מוכן להיענות לתביעת תושבי בוועינה להקים מועצה מקומית?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הפנים מטפל בהקמת מועצה מקומית משותפת לכפרים בוועינה ונוג'ידאת. המועצה הראשונה תהיה ממונה על-ידי.

2. מעשית, לא ניתן להפריד בין שני היישובים בוועינה ונוג'ידאת, מאחר שהם מהווים רצף אחד, ולכן אין זה נכון להקים מועצה נפרדת לכפר בוועינה. מסיבות כלכליות ומנימוקים של יעילות וטובת הציבור, מדיניות משרד הפנים בכל הסקטורים היא לאחד רשויות ולא להפריד רשויות.

878. מעמדו המוניציפלי של הכפר עילוט

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הפנים כיום י"ז באדר התשמ"ה (10 במרס 1985):

בכפר עילוט כ-3,500 נפשות. בשנת 1982 החליט משרד הפנים על צירוף הכפר לעיריית נצרת. נמסר לי כי רוב תושבי הכפר התנגדו לצירוף ואף סירבו, כולם, להשתתף במערכת הבחירות המקומיות לעיריית נצרת בשנת 1983. עיריית נצרת מסרבת, מסיבות שלה, לקבל את החלטת משרד הפנים. הכפר מונוח וכלא שירותים נאותים. אין שום מסגרת מוניציפלית המטפלת ביישוב. התושבים ממורמרים ורוצים פתרון לבעייתם.

כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הוא הפתרון שמשרדכם מיעד לכפר עילוט?

2. מתי יוכרז תושבי הכפר לפתרון בעייתם ויקבלו את השירותים המוניציפליים הדרושים?

3. האם יש כוונה להקים רשות מקומית נפרדת בעילוט, ומתי?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לחלוקת התפקידים בין הרשות המקומית לבין ועד השכונה או הרובע.

457. ידיעה על הקמת פרויקט פיתוח באזור הסמוך להריהבית חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הפנים כיום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

בעיתון "מעריב" מיום 22 בנובמבר 1984 התפרסמה ידיעה, שלפיה המועצה המוסלמית העליונה יחד עם ממשלת ירדן תבצע פרויקט פיתוח באזור הסמוך להריהבית מצד צפון. את הפרויקט הזה יזמה עיריית ירושלים במקום ששייך אולי לווקף המוסלמי.

אבקש מהשר להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — האם זאת מדיניות מקובלת על ממשלת ישראל לשחף גופים לא-ממלכתיים בפרויקט שיקום ופיתוח בירושלים?

3. מה הוא השטח שעליו טוענים שהוא בבעלות הווקף? האם השטח של הפרויקט הוא נמצא בבעלות הווקף? האם קיימות מפות מפורטות של השטחים ההללו המעידות שהם בבעלות הווקף?

4. מה יעשה השר כדי לשמור ולשמר ממצאים יהודיים עתיקים שעלולים להיפגע כתוצאה מביצוע פרויקט זה?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידיעה איננה נכונה. אומנם מתבצעות עבודות בשטח המדובר, אולם לא בשיתוף גורם ירדני אלא בשיתוף הווקף ועיריית ירושלים.

3. אכן, השטח שבו מדובר נמצא בבעלות הווקף. פרטים מדויקים יותר לגבי השטחים שבבעלות הווקף אפשר לקבל אצל רשם הקרקעות במשרד המשפטים.

4. כל תוכנית החלה בתחום העיר העתיקה מתואמת עם אגף העתיקות, על-מנת למנוע פגיעה בממצאים ארכיאולוגיים.

791. הריסת בתים המיועדים לשימור ביפו

חבר הכנסת מ' ותד שאל את שר הפנים כיום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):

בתוכנית "מרדון יפו" יש נספח לשימור מבנים, ובו מצוינים בתים המיועדים לשימור ולשיקום, שאין להורסם. מדובר בלמעלה מ-150 בתים, האמורים להשחקם ולעמוד על חלם. אך הנה, 11 מבנים, המיועדים לשימור על-ידי חברת "חלמיש", נהרסו על-ידיה. לפני כשישה חודשים נהרס מבנה בן שתי קומות ברחוב קדם ביפו, אף שהיה ברשימה האמורה.

שאלותי לכבוד השר הן:

1. איך הורסים ביפו בתים המיועדים לשימור?

2. מה בדעת השר לעשות למניעת הישנות מקרים דומים?

שר הפנים י"ח פרץ:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' גרנות)

1. תוכנית "מרדון יפו", שעליה אתה מדבר, עדיין לא הופקדה, וכל עוד לא קיבלה תוקף, אין למעשה בשטח מבנים שחובה לשמורם.

2. נושא הפיקוח על בתים שאושרו כאתר לשימור נמצא באחריות הוועדות המקומיות לתכנון ולבנייה, ובסמכותן גם

2 ו-3. המציאות האמורה היא תוצאה של מחסור חמור בכוח אדם, הנובע מהקפאת משרות בשירות המדינה.

4. המצב האמור נמשך כשנה. מאז הגשת השאלות ניתוספו שני משפטים ליחידה, אך הבעיה לא נפתרה ונבדקת אפשרות לארגן מחדש את היחידה ולהוסיף לה כוח אדם.

1053. טיפול בבעיית היעלמה של ילדה ב-1950 חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הפנים ביום ח' בסיוון התשמ"ה (28 במאי 1985):

מר עובדיה סעיד ממושב תנוכות פרסם ב"ידיעות אחרונות" (8 במרס 1985) כתבה בשם "החזירו את בתי".

הנ"ל עלה ארצה מתימן באביב 1950. אחות מטעם הסוכנות נטלה בנמל התעופה את בתי, שהייתה בת 10 חודשים, ומאז לא הוחזרה הילדה ולא נודעו עקבותיה.

בתאריך 14 באפריל 1985 כתב מר שניידר ממשד הפנים בירושלים לאב, שכתו עובה את הארץ בתודש יולי 1963. יותר לא היה מוכן למסור, בטענת חיסיון.

לנוכה זאת, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מי הוציא דרכון עלי-שם הילדה? כיצד ייתכן שיפועל חיסיון כלפי הורים ביולוגיים?

2. האם יש כתב ויתור של האב על בתי?

3. מדוע המשטרה לא ממשיכה לחקור בנדון? מה העלתה חקירתו של תנ"ץ מינקובסקי בנושא?

4. האם בדעת השר להורות על מסירת מלוא האינפורמציה הידועה לשלטונות לאב?

השובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-4. איננו יודעים מה היו מקורותיו של עיתונאי "ידיעות אחרונות" כפרסמו את כתבתו בתאריך 8 במאי 1985. הדברים שצוטטו ב"ידיעות אחרונות" בשם מר שניידר אינם נכונים. מר שניידר אומנם כתב למר עובדיה, אך אלו היו דבריו: "הילדה סעיד זוהר בעלת מס' זהות 4274687 לא נפקדה במפקד האוכלוסין שנערך בתחילת שנות ה-60 ואין למשרד הפנים כל מידע נוסף על הנ"ל". יתירה מזאת, במכתב צוין כי אדם בשם ובמספר זהות הנ"ל לא קיבל כל שירות שהוא ממנהל האוכלוסין.

3. למשרדי לא ידוע דבר על חקירת משטרה בנושא זה. נא לפנות בשאלה זו לכתובת המתאימה.

1138. יחס משרד הפנים כלפי ראשי אגודת "פרוג'קט קיבוץ" חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הפנים ביום כ"ח בסיוון התשמ"ה (17 ביוני 1985):

בעיתון "מעריב" מ-2 ביוני 1985 סופר, כי משרד הפנים החליט שלא להאריך את אשרות התיירים של ראשי אגודת "פרוג'קט קיבוץ" מארצות-הברית "בשל חשדות לפעילות מסיביות של האגודה".

אבקשך לענות על שאלותי:

1. האם קיימת מדיניות מוצהרת של משרד הפנים שלפיה יש לגרש מהארץ חיירים העוסקים בהטפה דתית?

2. אם כן — מתי ועל-ידי מי נקבעה מדיניות זאת?

3. האם מכוונת מדיניות זאת נגד חיירים המטיפים לדת מסוימת, או נגד כל חייר המבצע הטפה דתית?

1 ו-2. משרדי בוחן את הנושא ופועל למציאת פתרון שיגרום לכך שלכפר עילוט יוגשו השירותים המוניציפליים הדרושים.

עיריית נצרת נתבקשה פעמים מספר להגיש שירותים מוניציפליים המוגשים לתושבי העיר גם לכפר עילוט, בהיותו חלק בלתי נפרד מהעיר נצרת ונחשב לאחת משכונותיה, אולם היא סירבה ומסרבת לעשות זאת, ועל כך יש לנו להצטער.

3. ככלל, מדיניות משרד הפנים, מסיבות ענייניות וכלכליות, היא לאחד רשויות ולא להפריד רשויות. מדיניות זו נהוגה בכל הסקטורים בישראל.

1027. אימתן שירותים לשכונה ליד נצרת

חברת הכנסת א' סרטיני שאלה את שר הפנים ביום א' בסיוון התשמ"ה (21 במאי 1985):

הריני מבקשת לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לשר כי שכונת כרס"ל-סאחב שליד נצרת קיימת מתקופת האנגלים אך המבנים בה הם עדיין בלא רשיון?

2. האם ידוע לשר כי השכונה מחולקת לשניים — חציה שיך לעיריית נצרת וחציה השני שיך לוועדה המחוזית, ולפיכך אינה מקבלת שירותים, כגון מים וחשמל?

3. האם רשות מקומית הגובה מסים מתושבים רשאית לא להעניק להם שירותים?

4. מה בדעת השר לעשות בנדון?

שר הפנים י"ח פרץ:

1. השכונה הנ"ל נמצאת בתחום שיפוט של העיר נצרת וכוללה בתוכנית 2171/3, אשר אושרה בתאריך 14 באוקטובר 1984 לאחר שהופקדה במשך תקופה ארוכה. רוב הבתים שהיו בשכונה נבנו בלא היתר, ורק לאחר תום התקופה התוקפת של ההפקדה הוחל בהוצאת היתרי בנייה. כיום ניתן להוציא היתרי בנייה למבנים הנמצאים כשטח בהתאם לתוכנית.

2. שטח ההוכנית בשלמותו כלול בתחום שיפוט של נצרת, ועל כן השירותים המוניציפליים חייבים להינתן על-ידי עיריית נצרת.

3 ו-4. אין כל ספק כי זכותם של כל התושבים המשלמים מסיהם כדין לקבל שירותים מעיריית נצרת. זוהי חובתה של העירייה. משרדי יבדוק את כל הדרכים האפשריות על-מנת שהשכונה תקבל את השירותים המוניציפליים.

1052. תפקודו של רשם העמותות

חברת הכנסת ג' נתן שאלה את שר הפנים ביום ח' בסיוון התשמ"ה (28 במאי 1985):

מן הידיעות המגיעות אלי מתברר, שרשם העמותות אינו מתפקד ויש עיכובים רבים באישורן של מאות עמותות. עומת של חקים ממלאות את שולחנו, ויש המתנה של חודשים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם זו המציאות?

2. מדוע אין עבודה סדירה ברשם העמותות?

3. האם יש מחסור בעובדים?

4. מתי ישפר השר את המצב?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המציאות שעליה את מצביעה נכונה, לצער.

אורה נמיר (המעריך):

אדוני השר, כפי שהשר ראה, זו שאלה הנודדת משר לשר. היא היתה אצל שר החקלאות, והוא הפנה אותי אליך. אני מודה על התשובה לגבי פיקוח והנחיה. השאלה היא זו: אם קורים מקרים — וקרו מקרים חמורים מאוד — מה הם האמצעים שנוקטים כלפי אותו אדם, או אותו מוסד המחזיקים כלב מסוכן שהוא לא רק נושך אלא גם גורם נזק. ולפעמים זה עלול להגיע גם למוות של ילד או של אדם מבוגר. מה הם חוקי העזר בנושא זה? כיצד מתגוננים?

שר הפנים י"ח פרץ:

אם יש נזק, פגיעה, כפי שאת מתארת, צריך קודם כול לפנות למשטרה. צריך לתפוס את האחראי.

אורה נמיר (המעריך):

כל הרשויות אינן עושות דבר.

שר הפנים י"ח פרץ:

לרבות המשטרה? הרי זה מוזק. בעל הכלב ודאי שהוא מוזק.

אורה נמיר (המעריך):

כןראה, יש איזו תקלה בחקיקת העזר. אדוני השר, אדוני היושב ראש, כבר אמרתי שהשאלתא הזאת טיילה כמעט אצל מחצית הממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

שר הפנים אומר שהוא חושב שרק המשטרה צריכה לפעול.

אורה נמיר (המעריך):

אולי הוא יכול לעזור.

שר הפנים י"ח פרץ:

זה מה שאמרתי בדברי. אם את יודעת על מקרה ספציפי בעירייתך או זו, תודיעי לי. ואני אבדוק האם ראש הרשות נוקט את כל האמצעים שהחוק מחייב אותו לנקוט.

1198. הקריטריונים למתן רשיון לנשיאת כלי ירייה להגנה עצמית

חבר הכנסת או' לין שאל את שר הפנים ביום ה' בתמוז התשמ"ה (24 ביוני 1985):

בזמן האחרון מגיעות אלי תלונות מאזרחים על כך שאין משרד הפנים נענה לבקשתם לקבלת רשיון נשיאת כלי ירייה למטרות הגנה עצמית.

אורה לך אם תשיב לי:

1. מה הם הקריטריונים שעל-פיהם קובע משרד הפנים אם כלי ירייה נחוץ לאזרח למטרות הגנה עצמית?

2. באיזו שנה הונהגו קריטריונים אלה?

3. האם מאז הנהגת הקריטריונים האמורים נעשה בהם שינוי כלשהו, ואם כן — אילו שינויים נעשו ובאילו זמנים?

4. האם נכונה הטענה שמשרד הפנים מסרב לתת רשיון לנשיאת כלי ירייה לנשים הגרות בגפן או לקבוצות אחרות של אזרחים המבקשות את הרשיון למטרות הגנה עצמית? אם התשובה חיובית, מה הם הנימוקים לסירוב?

5. האם נוכח מקרי הפשיעה החמורים בשנים האחרונות, כמו רצח חיילי צה"ל בזמן תנועה בדרכים, רצח קשישים אגב שוד, אונס נשים בודדות ומקרי פריצה אלימים לדירות מגורים, עונים הקריטריונים הנוהגים היום על צורכי ההגנה העצמית?

4. האם מכוונת מדיניות זאת גם כלפי תיירים המבקשים הטפה דתית יהודית?

5. במקרה של גירוש תיירים בשל "חשדות לפעילות מיסיונרית", האם ניתנת לחשודים האפשרות לעיין בחשדות נגדם ולהביא הוכחות נגדיים? אם כן — בפני מי ועל-פי אילו הליכים?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-4. משרד הפנים מגרש מהארץ תיירים העוברים על החוק, או תיירים אשר יש חשד סביר כי ככוונתם לעבור על חוק מחוקי המדינה. במקרה של אגודת "פרוג'קט קיבוץ" היתה הצטברות של סיבות מספר אשר הביאו להחלטה כי המשך שהייתם בישראל אינו רצוי. מכל מקום, הם לא גורשו מהארץ בגין הפעולות המיסיונריות שלהם. עמדתנו זו קיבלה את מלוא הגיבוי בבג"ץ.

5. על-פי הוראות סעיף 21 לתקנות הכניסה לישראל, ניתנת למי שהוצא נגדו צו גירוש שהות של שלושה ימים מיום מסירת הצו לידיו ועד לגירושו. בתקופה זו רשאי המגורש, על-פי התקנות, להגיש לבית-המשפט בקשה ולשם כך לבוא כמגע עם עורך-דין. בצו הגירוש, בנוסף, מצוינת הזכות הנ"ל של מי שהוצא נגדו הצו.

1140. הטיפול בבעיה של ריבוי נשיכות כלבים

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הפנים ביום כ"ח בסיוון התשמ"ה (17 ביוני 1985):

בקטע בעיתון "מעריב" מיום 5 בינואר 1985 במדור "רדיו וטלוויזיה", העוסק ב"אדם — חיה מגנת", מועלית התופעה החמורה והסכנת שבריבוי התנפלויות ונשיכות אדם על-ידי כלבים טורפים.

בקשר לכך, אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם מודע השר לחומרת בעיה זו ולמצב השורר בתחום זה?

2. האם הרשויות המוסמכות לנקוט צעדים כדי למנוע תופעות אלה עושות די למניעת התופעה?

3. מה ברעת השר לעשות כדי למנוע תופעה זו ולדאוג ליישום ולאכיפת ההוראות הנובעות מפקודת הכלבת 1934 בכל הקשור לנשיכת בני-אדם על-ידי כלבים?

השאלתא הופנתה מלכתחילה בתאריך 4 במרס 1985 אל שר החקלאות ותשובתו ב-4 ביוני 1984 הפנתה אותה אל שר הפנים. מצ"ב הקטע מהעיתון, השאלתא לשר החקלאות ותשובתו.

שר הפנים י"ח פרץ:

1 ו-2. אני מודע לחומרת הבעיה, אך אין כנמצא נתונים המצביעים על מידת היקפה ומי הן הרשויות שאינן עושות, לדברי השואלת, די למניעת התופעה.

3. אם יהיו בפני תלונות וממצאים המצביעים על מחדלהן של רשויות מקומיות ספציפיות, שאינן אוכפות את חוקי העזר שלהן בקשר לרשיונות לאחזקת כלבים והפיקוח עליהם, אורה לאותן רשויות, באמצעות הממונים על המחוזות, להגביר את מאמצי הפיקוח בנושא כאוב זה.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

של משרד הפנים אינו מופיע במרשם האוכלוסין, הגם שהוא נחשב "תושב" לפי חוק הביטוח הלאומי.

1200. בנייה לא-הוקית בכפרים הדרוזיים

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הפנים ביום ה' בתמוז התשמ"ה (24 ביוני 1985):

שמעתי את תגובתך ששודרה ביום א', 19 במאי 1985, בטלוויזיה במסגרת החדשות בערבית. בין היתר, נאמר שחבר הכנסת עטשי "לא דובר אמת ובכל הכפרים הדרוזיים יש תוכניות מתאר, ואם יש כמה תוכניות שלא אושרו עד עתה, הרי זאת בגלל התנגדויות תושבי הכפרים".

התפלאתי על חשבוניתך המאשימה אותי כ"לא דובר אמת".

השאלה המרכזית איננה אם יש או אין תוכניות מתאר אלא אי-יחוסר הבתים בלא היתר לזרם החשמל, כאשר יש בידי שר הפנים הזכות לקבוע, תוך חמש שנים, מכוח תיקון מס' 16 לחוק התכנון והבנייה, 1980, אזורים שהבנייה מותרת בהם ואפשר לתת היתרי בנייה בהם. בזכות זאת לא השתמשת אתה ולא השתמש קודמן בתפקיד השר, והרי בני עמי, וביניהם נכי צה"ל ואלמנות ואלפי ילדים, חיים בלא מאור.

וכעת לעניין עצמו, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. באילו כפרים דרוזיים יש תוכניות מתאר ובאילו אין? אבקש פירוט שמות הכפרים.

2. מאילו טעמים מתנגדים התושבים או הרשויות המקומיות לתוכניות מתאר שהוצעו?

3. האם מצפים שהדרוזים יקבלו כל תוכנית המוכתבת עלי-ידי רשויות הפנים, כאשר אלו מביאות בחשבון רק את אינטרס המדינה, משרד החקלאות, רשות שמורות הטבע וכו', ולא את אינטרס הכפר ותושביו?

4. האם בדעת השר להשתמש בסמכותו הניתנת לו בחוק, תיקון מס' 16, כדי להיתר חיבורי חשמל ומים לבתים שכבר נבנו, ואם כן — איך ומתי?

5. האם יש בכפרים הדרוזיים תוכניות מפורטות והיכן, ומדוע לא ייגשו לתוכניות מפורטות במקום תוכניות מתאר, כפי שהדבר נהוג בחיפה?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ראשית, אני עדיין מתחייב מאחורי הדעתי בטלוויזיה, שבה מסרתי שלכל כפרי הדרוזים בישראל יש תוכנית מתאר בתוקף, או בהליך מתן אישור, להלן פירוט מלא של כל יישובי הדרוזים בישראל:

שפרעם — תוכנית מתאר בתוקף משנת 1982.

מועצות מקומיות בגליל: אברסנאן — תוכנית מתאר בתוקף משנת 1977; בית-ג'ין — תוכנית מתאר חדשה הוזמנה עלי-ידי המועצה המקומית. התוכנית הוגשה לוועדה המקומית גליל מרכזי בסוף 1984. התוכנית טרם הגיעה לוועדה המחוזית; ג'וליס — תוכנית מתאר הוכנה לפני כ-15 שנה. התוכנית הופקדה בשנת 1977 ואושרה למתן תוקף באוקטובר 1984; חורפיש — תוכנית המתאר הופקדה באוקטובר 1983. הוועדה המחוזית מצויה לקראת סיום שמיעת התנגדויות לתוכנית; ירכא — תוכנית המתאר הופקדה באפריל 1983. הוועדה המחוזית אישרה את התוכנית למתן תוקף באוקטובר 1984. התוכנית נמצאת אצל המתכנן לחיפון כעקבות התנגדויות שאושרו; מג'אר — תוכנית המתאר הופקדה כמס

6. האם יש מקרים שבהם סירב משרד הפנים לתת רישיונות לנשיאת כלי ירייה כאשר כלי הירייה היה נחוץ למטרות הגנה עצמית?

7. האם רשאי משרד הפנים, לפי החוק, לסרב לתת כלי ירייה לאזרח למטרת הגנה עצמית, ואם כן — מה הן הוראות החוק שלפיהן מוענקת סמכות כזאת ובאילו מקרים מותר הסירוב?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקריטריונים למתן כלי ירייה נקבעו בשיחוף משרד הפנים, משטרת ישראל, צה"ל ומשרד הבריאות, והם מתבססים, בין השאר, על: א. מקום מגורי המבקש; ב. עיסוקו של המבקש.

2. הקריטריונים הונהגו בשנת 1981.

3. בקריטריונים לקבלת רישיון לכלי ירייה חלו לאחרונה שינויים מסוימים. קשישים מגיל 60 ומעלה זכאים לקבל רישיון למכל גז מדמיע, בלא קשר לעיסוקם או למקום מגוריהם, והוא הריץ בעורכדין וברופאים. השינויים האמורים הונהגו בשנת 1985.

4. גברים או נשים המתגוררים בגפס, אם לא חל עליהם אחד הקריטריונים הנ"ל, אינם זכאים לקבל רישיון לכלי ירייה.

5. לדעתי, אין במתן כלי ירייה לקשישים או לנשים בודדות כדי לתת חשבה של מניעת מקרי פשיעה נגדם, ויש להעדיף הסדרים אחרים, שאינם בתחום טיפול משרד הפנים, להתמודדות עם הבעיה.

הקריטריונים מאפשרים מתן מכל גז מדמיע להגנה עצמית לקשישים או לנשים. כאשר לחיילי צה"ל — הנושא נבחן עתה עם שלטונות צה"ל ומשטרת ישראל, ריבוי כלי ירייה פרטיים וגונבתם מבתי פרטיים או מכלי רכב, בהיקף של 800 עד 1,000 כלים בשנה, מגדילים את האפשרויות ואת הסיכונים של שימוש כנשק זה למטרות פשיעה, ולכן מדיניות המשרד היא מדיניות מגבילה. בהתאם לרוח חוק כלי הירייה.

6. המחוקק נתן לפקיד הרישוי לכלי ירייה שיקול דעת לגבי מתן או אי-מתן רישיון. שיקול דעת זה מופעל בהתבסס על הקריטריונים שנקבעו ולאחר קבלת חוות דעת משטרת ישראל ושרותי בריאות הנפש.

1199. הגדרת "תושב" בחוק ביטוח לאומי ובמשרד הפנים חבדת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הפנים ביום ה' בתמוז התשמ"ה (24 ביוני 1985):

בישראל יש תושבים היושבים כאן ישיבת קבע ומחזיקים בדרכונים זרים.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם הגדרת "תושב" בחוק הביטוח הלאומי תואמת את הגדרת "תושב" במשרד הפנים?

2. האם מקבלי קצבאות המוגדרים כ"תושבים" כביטוח הלאומי מופיעים במרשם האוכלוסין?

שר הפנים י"ח פרץ:

גם מי שאינו נחשב "תושב" לפי הקריטריונים של משרד הפנים יכול להיחשב "תושב" לפי הקריטריונים של חוק הביטוח הלאומי. הסיבות גם מובנות: כדי שתהיה הגנה גם לאדם שאינו אזרח. מי שאינו נחשב "תושב" לפי הקריטריונים

1304. אישור אוס-אל-פחם כעיר

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הפנים ביום ז' באב התשמ"ה (28 ביולי 1985):

ביום 25 במרס 1985 הוכרזה אוס-אל-פחם על-ידי כעיר. מאז ההכרזה חלפו כארבעה חודשים, ועד עצם היום הזה לא יצא הדבר אל הפועל. מדוע?

שר הפנים י"ח פרץ:

מאז הודעתי על אימץ מסקנות ועדת החקירה לקביעת מעמדה של אוס-אל-פחם כעיר פעל המשרד בהתאם למסקנות הוועדה. דהיינו: א. הקמת ועדת גבולות לקביעת תחום שיפוט של אוס-אל-פחם כעירייה; ב. הקמת ועדת ליווי — ללוות את מועצת אוס-אל-פחם בצעדיה הראשונים כעירייה.

לגופו של עניין, כידוע, הוכרזה אוס-אל-פחם כעיר ביום שני, כ"ז בחשוון התשמ"ו, 11 בנובמבר 1985.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

האם זו פרוצדורה זהה, גם מבחינת הזמן, הן לגבי רשות מקומית יהודית והן לגבי הרשות המקומית אוס-אל-פחם?

שר הפנים י"ח פרץ:

בוודאי. מרגע שהכרזנו על כוונתנו לחתום על צו של כינון עירייה, למעשה כבר התחייבנו ועשינו זאת לפני חודשים מספר, במשך התקופה הזאת היו צריכים להדריך ולהכשיר את אנשי המקום כדי שידעו לנהל את המקום לא ככפר גדול אלא כעירייה. יש נהלים אחרים, לכן זה לא זמן.

דוד מגן (הליכוד):

אורה נמיר (המערך):

1371. מתן תענית זהות לעולה מהולנד

חבר הכנסת מ' כץ אינן שאל את שר הפנים ביום ז' בחשוון התשמ"ו (22 באוקטובר 1985):

גברת א"ב (שמה המלא מופיע במקור), מפעילי התנועה הציונית ההולנדית, מראשי המאבק הקהילתי למען יהודי ברית המועצות ויהודייה כשרה לכל דבר, כפי שמעידים עליה תעודות מפורשות מטעם הרבנות הראשית בהולנד וכן רישומיהן הרשמיים של הסוכנות היהודית והשגרירות בהג — עלתה ארצה יחד עם בעלה ושני ילדיה, על-מנת להקים כאן יישוב חדש בגליל, כאשר פנתה הנ"ל אל לשכת משרד הפנים בעפולה לשם קבלת תעודות הזהות, דרשה הפקידה שהרבנות ההולנדית תשוכן ותשלח מחדש ארבעה אישורים נפרדים לגברת, לבעלה ולשני ילדיה.

אבקש להשיב לי על השאלות כדלקמן:

1. האם אישורים של הרבנות הרשמית ההולנדית אינם עדות מספקת לגבי יהדותו של עולה חדש מהולנד?
2. האם משרד הפנים סומך על הבדיקות שעורכות הסוכנות היהודית והשגרירות?

3. מדוע מחריבה הגב' הנ"ל לספק מחדש אישורים נפרדים על יהדותם של בעלה ושני ילדיה, אם יש אישור מוסמך על יהדותם שלה?

4. המוכן כבוד השר להורות לפקידיו לספק למשפחת כ' תעודת זהות ישראלית בלא דחיית נוסף?

1985. התוכנית הועברה לוועדה המחוזית לשמיעת התנגדויות; פקיעין — תוכנית המתאר הופקדה בדצמבר 1983. הוועדה המחוזית סיימה לשמוע את ההתנגדויות והחליטה במרס 1985 לתת תוקף לתוכנית, בתנאי תיקונה; רמה — תוכנית המתאר אושרה להפקדה.

מועצות מקומיות ברמת-הגולן — בוקעתה, מג'דל-שמש, מסערה, עין-קיניא — לכולן תוכניות מתאר שאושרו על-ידי הממשל הצבאי בשנת 1976. תקנון-חדש שהוכן לתוכניות הללו אושר להפקדה על-ידי הוועדה המחוזית בינואר 1985 ויופק בקרוב.

כפרים במועצה האזורית מרכז-הגליל: ג'ת — תוכנית מתאר בתוקף מינוי 1983; ינח — תוכנית מתאר בתוקף מאפריל 1984; כיסרא — תוכנית מתאר נדונה בוועדה המקומית מעלה-הגליל במרס 1985 וטרם הועברה לוועדה המחוזית לדיון להפקדה; כפר-סמיע — תוכנית מתאר בתוקף מינוי 1983.

כפרים במועצה אזורית מרוס-הגליל: סג'ור — תוכנית המתאר אושרה להפקדה בוועדה המחוזית באוקטובר 1984. התוכנית בתיוון לקראת הפקדתה; עין-אל-אסד — תוכנית מתאר בשלבי סיום של הכנה.

מועצות מקומיות במחוז חיפה: דלית-אל-כרמל, עוספיה — בשתיהן תוכניות מתאר שהוכנו בתחילת שנות ה-70 וקיבלו תוקף בשנת 1978.

2. א. יש התנגדויות הנובעות מהתחלפותם של ראשי מועצה או ועדים מקומיים, כאשר החדשים אינם מקבלים דברים שסוכמו על דעת או לפי בקשת קודמיהם. מבחינה מספרית, רוב ההתנגדויות הן בשל קביעת תוואי דרכים או הרחבתם, וכן הקצאת שטחים לצורכי ציבור. כל מתנגד מוכן שצורכי הציבור יהיו על חשבון שכנו.

ג. חלק מההתנגדויות הן של בעלי הקרקעות אשר נשאר מחוץ לחתום התכנון. פורמלית, התנגדויות אלה אינן יכולות להיחשב כהתנגדות לתוכנית.

ד. בשל ריבוי המתנגדים, תהליך הדיון אורך זמן רב ומעכב את אישורה של התוכנית.

3. תוכניות המתאר ליישובים הדרוזיים הוכנו בהזמנת הרשות המקומית או בהזמנת הוועדה המקומית, או גורם אחר, בשיתוף מלא של נציגי החושבים המקומיים. כמו בכל היישובים במדינה, תפקידם וסמכותם של מוסדות התכנון הם לוודא שתוכניות המוגשות לאישורם יתאמו את צורכי התושבים בהווה ובעתיד ואת כללי התכנון המקובלים וישתלבו בתכנון האזורי והארצי. לאור כל האמור, מוכן אפוא שבכל תוכנית מתאר יש השתדלות מקסימלית להתחשב בצורכי הכפר ותושביו.

4. הנושא הועלה במושב הכנסת הקודם כהצעת חוק, ומשרדית תמך בהצעה זו. קבלת החוק המוצע תפתור את הבעיה לאותם מבנים הבנויים בתחום הבנייה המופיע בתוכניות שעדיין מופקדות.

5. בכמה כפרים דרוזיים יש תוכניות מפורשות: אבו-סנאן, בית-ג'ין, ג'וליס, חורפיש, יוכא, מג'אר, פקיעין, רמה, ג'ת, ינח, כיסרא, כפר-סמיע, סג'ור, עין-אל-אסד, דלית-אל-כרמל ועוספיה. אין שום מניעה להכין תוכניות מתאר עם הוראות של תוכניות מפורשות, כנהוג במחוז חיפה.

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. התשובה חיובית.

3. 4. המשפחה שבה מדובר עלתה ארצה ביום ראשון, ט' באב התשמ"ה, 28 ביולי 1985. ביום רביעי, י"א באלול התשמ"ה, 28 באוגוסט 1985, פנתה המשפחה ללשכה למרשם האוכלוסין בעפולה בבקשה לקבל תעודות זהות, ובמקביל לשנות את שמותיהם הפרטיים של בני המשפחה ואת שם המשפחה.

מאחר שביום פנייתם לא היו בידם מסמכים המאשרים את יהדותם, וכמובן טרם התקבלו כלשכה בעפולה מסמכי העלייה מחוץ לארץ, הם נתבקשו להציג את האישורים הדרושים לשם מילוי בקשתם, ואכן, משנתקבלו מסמכי העלייה, הונפקו תעודות זהות למשפחה ביום חמישי, י"ח בתשרי התשמ"ו, 3 באוקטובר 1985.

1455. יישום ההמלצה להקים ריכוז ארצי של שירותי כיבוי חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הפנים ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):
כידוע לך, הוקמה ועדה אשר מתפקידה היה לבדוק את נושא שירותי כיבוי אש במסגרת ארצית, הועדה סיימה את תפקידה, והמליצה להקים את שירותי הכיבוי בריכוז ארצי.

אני מבקש לשאול:

1. לאור יחסי העבודה הלא-תקינים בכמה שירותי כיבוי אזוריים, מדוע לא יוקם השירות הארצי?

2. אילו אמצעים חשב כבוד השר לנקוט על-מנת לזרז את הקמת היחידה?

שר הפנים י"ח פרץ:
הקמת "שירותי כיבוי" באותה ממלכתית מחייבת הליכי חקיקה והסדרים בכמה שלבים, כגון: העברת עובדים, נכסים ותקציבים. אשר על כן הגשתי לממשלה הצעת החלטה, שלפיה תאושר הסבת שירותי הכבאות המוניציפליים לשירותי כיבוי ממלכתיים. הנושא נמצא עתה על סדר-יומה של הממשלה, ועם קבלת ההחלטה בנושא זה יעשה משרדי את כל הדרוש להקמת השירות הממלכתי.

היו"ר א' שוטסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אהרן נחמיאס.

אהרן נחמיאס (המעריך):

מתי בערך, לפי דעתו של כבוד השר, יצא הדבר לפועל?

שר הפנים י"ח פרץ:

למעשה זה ממש מונח על שולחן הממשלה. זה היה צריך לעלות ביום ראשון האחרון, לפני שלושה ימים. מסיבה מסוימת זה לא עלה. אני מקווה שביום ראשון הקרוב זה יעלה על סדר-היום, והנושא יוכרע בישיבת הממשלה.

1457. הטיפול בבעיות הנובעות מאחסון החומרים הרעילים ברמת-החובב

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר הפנים ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

מה בדעת השר לעשות כדי לפתור הבעיות האקולוגיות והבטיחותיות הנגרמות מאחסון חומרים רעילים מסוכנים ברמת-החובב?

שר הפנים י"ח פרץ:

אחר רמת-החובב עומד היום בכל הדרישות הסביבתיות והבטיחותיות, כפי שנדרשו על-ידי כל משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, דהיינו: משרדי הפנים, העבודה, המשטרה והבריאות.

משרדי עוקב מקרוב אחר הנעשה באתר ורואג לכך שההכנות להקמת המתקנים הכימיים לנטרול החומרים הרעילים יתקדמו בקצב מהיר ומזורז. עד אז תימשך אחסנת הפסולת הרעילה באתר, ואף יוגברו הפיקוח והאכיפה על העברת כמות נוספות של פסולת שצריך לא הגיעו לאתר.

היו"ר א' שוטסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני השר, משאיות מובילות חומרים רעילים, במיוחד באזור הדרום, וכתוצאה מתאונות דרכים נגרמות תאונות קשות. למרבה המזל, עד כה לא נגרם אסון בנפש. איך בדעתכם למנוע הובלת חומרים רעילים בכבישים הראשיים ולנקוט את כל אמצעי הבטיחות?

שר הפנים י"ח פרץ:

מדברך אני גם למד, שהתאונות בחומר המורעל הן תוצאה של תאונות דרכים. אני חושב שברגע שנמצא פתרון לתאונות הדרכים בכלל יימצא גם פתרון לשאלה שאדוני מעלה. כאן.

היו"ר א' שוטסקי:

תודה רבה לשר הפנים על חשבותיו. אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על שאלות. אני מצטער על שהקדמנו את התשובות של שר הפנים בלי לשאול את אדוני.

1418. תשלום פיצוי בגין דיבה על-ידי רשות השידור

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

בית המשפט המחוזי בתל-אביב קבע היום, ז' בחשוון התשמ"ו, 22 באוקטובר 1985, כי רשות השידור תשלם פיצויים בסך 32,000,000 שקל ועוד תשלומים נוספים לגברה הלנה עמרם בגין כתבה משמיצה ששודרה ב־1979 בטלוויזיה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הפיצויים ישולמו על-ידי חברת הביטוח המבטחת את רשות השידור או שהם יקוזו מתקציבה השוטף?

2. מי הוא העורך-דין שייצג את רשות השידור בכית-המשפט, והאם הוא ניסה להציע לתובעת פתרון כלשהו לפני מתן פסק-הדין?

3. מה הם הלקחים שנלמדו ממקרה זה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הלך התשובה שנמסרה לי על-ידי הנהלת רשות השידור:

1. אין לרשות השידור ביטוח למקרים כאלה. התביעות מסוג זה הן נדירות, ועד כה לא הפסידה הרשות בשום משפט דיבה. החישוב האקטוארי שנעשה במחלקת הכספים של הרשות לא הצדיק, לפיכך, ביטוח. מאחר שחברות ביטוח מחוץ לארץ הן העושות ביטוח כזה, מחירו גבוה ביותר.

2. פרקליטות המדינה ייצגה את רשות השידור במשפט זה. במהלך המשפט הציעה הרשות פשרה שכללה התנצלות ופיצויים. פרקליט התובעת לא הסכים להצעת הרשות. רשות

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אי-אפשר להתעלם מן העובדה ואי-אפשר להתייחס כהלכה אל כל היישובים הנמצאים מעבר ל"קו הירוק", כאילו הם יישובים כמו עיירות פיתוח. מצב רוב האוכלוסיות של עיירות הפיתוח במדינת ישראל דהיום הוא קשה ביותר, הן בתחומי התעסוקה, הן בתחומי השכר, הן בתחומים חברתיים, הן בתחומי תרבות וכלי — ואתה יודע זאת טוב ממני. בלתי נסבל ולא מתקבל על הדעת שתהיה אפליה לרעה של כלל אזרחי מדינת ישראל לגבי כלל חושבי השתתפים וההתנחלויות. זה המצב גם על-פי תשובתך.

אדוני השר, האם תהיה מוכן להבדיל בין יישובים מסודרים בעלי יכולת ורמת-חיים מעבר ל"קו הירוק" לבין היישובים המוחזקים, אם יש כאלה, בתחומי ההתנחלויות. דומני שמעטים נמצאים שם, והעדיפויות שהם מקבלים הן רבות לאין שיעור משל כל ערי הפיתוח במדינת ישראל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מה שאתה מציע עכשיו איננו חל רק על ענייני משרד החינוך והתרבות. יש מי שיוכל לערער על הסיווג ועל המדיניות בכללותה. הממשלה הזאת, כפי שהיא בנויה, ממשיכה בסיווג ובתנאים כפי שנהגו עד עכשיו. במידה שיש קיצוצים — הם מגיעים לכל המקומות, גם מעבר ל"קו הירוק". ברוך הוא שלגבי ערי הפיתוח אנחנו נקטנו מידה מוגבלת מאוד של קיצוצים. משום שהבאנו בחשבון את מצבן הכלכלי והכספי. אבל, השינוי הבסיסי של כל הסטטוס אינו עניין של משרד זה או זה, אלא עניין של מדיניות כוללת, ובהרכב הזה לא יהיה ניתן לשנותה, עד כמה שאני יכול להעריך.

1420. הזרמת כספים לארגונים חרדיים

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב כחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

בעיתון "הארץ" מיום 16 באוקטובר 1985 פורסמה ידיעה, שמקורה בעלון תנועת "נאמני תורה ועבודה", ולפיה מזרים האגף לחינוך דתי במשרד החינוך מיליוני שקלים לארגון החרדי "אל המקורות". ארגון זה פועל, על-פי הידיעה, בבתי-ספר תיכוניים דתיים במאמץ לשכנע את התלמידים לעבור לשיבות חרדיות במקום לשרת בצה"ל במסגרת ישיבות ההסדר. הארגון פועל באמצעות סמינרים וחוכרות הסברה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה בדבר הזרמת הכספים הנ"ל והשימוש שנעשה בהם?
2. האם קיים במשרד החינוך פיקוח על הקצאת כספים ומשאבים לארגונים דתיים הפועלים בתוך מערכת החינוך ועל מהות פעילותם של ארגונים אלה?
3. אם יש בסיס לידיעה הנ"ל, מה בדעת השר לעשות בנדון?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אגף החינוך הדתי במשרדנו קונה שירותים לעריכת סמינריונים גם אצל "אל המקורות", בהיקף של 8 מיליוני שקל. שירותים אלה ניתנים לבנות בלבד.

2. כל הכספים המוזרמים לארגונים דתיים באמצעות אגף החינוך הדתי נמצאים בפיקוחו המלא. האגף מקפיד שהשירות המוזמן על-ידו לתלמידיו יהיה תואם את השקפת עולמו הלאומית-הדתית.

השידור, בעצה אחת עם פרקליטות המדינה, עדיין מעיינת באפשרות ערעור.

3. ברשות השידור מפקים לקחים מקצועיים בצורה שוטפת. גם במקרה זה נעשה כך.

עד כאן תשובת הנהלת רשות השידור.

אוסף על כך את דעתי: כלי התקשורת בכללם, והממלכתיים במיוחד, חייבים לבדוק בדיקה קפדנית כל ידיעה שמפרסמים ברכים, על אחת כמה וכמה כאשר על הפרק עומד שמו הטוב של אזור.

הי"ר א' שושטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, לפי ידיעה שהתפרסמה הבוקר בעיתונים, הגברת עמרם מוכנה לשקול ויתור על הפיצויים אם תפורסם התוצאה כפי שהיא מבקשת. האם כבוד השר מוכן להתערב בעניין זה ולחסוך עשרות מיליוני שקלים מכספי המדינה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא קראתי את הידיעה הזאת בעיתון. היא לא היתה כלולה בשאלתא. אבדוק את הידיעה הזאת, אבל אינני יכול להבטיח מה תהיה תוצאת הבדיקה. אבדוק את הנושא.

1419. אי-שוויון בתשלומי תלמידים בעד כתינות בגרות
חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב כחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

נמסר לי, כי תלמידים הנכנסים בכתינות בגרות בתוך "הקו הירוק" משלמים בעד "ערך נקודה" סך 3,000 שקל, וכי תלמידים הלומדים בבתי-הספר בהתנחלויות שבשטחים המוחזקים משלמים 500 שקל בלבד לנקודה. בבית-ספר התיכון בכפר-סבא, שבו לומדים תלמידים מאלפי-מנושה שבשטחים, משלמים אלו שישית ממה שמשלמים האחרים.

אבקש מכבוד השר לענות לשאלות הבאות:

1. האם ידועה לשר תופעה זו?
2. כיצד מסכים השר, אפליה ברורה של תלמידים המשלמים פי ששה מתלמידים שבשטחים?
3. אם הדבר נעשה בטעות, האם הוא תוקן ופורסם?
4. אם הדבר אינו בטעות, מה הסיבה לאפליית תושבי ישראל לעומת המתנחלים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עד קץ התשמ"ו היו התלמידים הלומדים ביישובי הפיתוח פטורים מדמי כתינות בגרות, בעקבות ביטול ההטבה המיוחדת של פטור משכר לימוד, שממנה נהנו התלמידים בערי הפיתוח עד הנהגת חינוך חינוך בבתי-ספר על-יסודיים.

בקץ החולף, במסגרת הקיצוצים שמשדרנו נדרש להם, הוחלט לחייב את תלמידי ערי הפיתוח בתשלום 10% מדמי הכתינות. הדבר חל על כל היישובים שהוכרו על-ידי הממשלה כיישובי פיתוח משני צדי "הקו הירוק".

נציגי ערי הפיתוח שאתם נפגשתי לשיחה על כך הביעו הבנה לקיצוץ זה ולא ערערו עליו.

הי"ר א' שושטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

והתרבות והתאחדות הספורט בישראל, קובעות שתחרויות ידידותיות בין נבחרות ישראליות לנבחרות זרות לא יתקיימו בימי שבת ומועד.

בתחרויות רשמיות, שלוח הזמנים שלהם לא נקבע עלידינו אלא עלידי מוסדות הספורט הבין-לאומי, משתתפות הנבחרות הישראליות לפי המועדים שנקבעו עלידי אותם גורמים.

1424. שמירת כשרות בנבחרות הספורט הנוסעות לחוץ-לארץ חבר הכנסת ר' פנחס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

בכלי התקשורת נמסר על קשיים שהיו לשומרי הכשרות בקרב ספורטאי נבחרת ישראל בכדורגל. אשר יצאה לאוסטרליה לצורך קיום משחקים רשמיים בשם המדינה, בהשגת אוכל כשר.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם אין הוראה מחייבת לנבחרות ספורט, הנוסעות לחוץ-לארץ בשם המדינה, לכבד את ערכי הדת והמסורת בכלל, ולסעוד בחוץ-לארץ רק במסעדות כשרות?

2. אם לאו — האם יפעל כבוד השר להוצאת הוראה כאמור?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' שלמה)

אין הוראה מחייבת לאכול אך ורק במסעדות כשרות, וגם לא תמיד יש אפשרות כזאת, שכן לא בכל מקום שבו מופיעה נבחרת ישראלית יש מסעדות כשרות.

לא הגיעו תלונות על מקרה שבוספורטאים שומרי כשרות סבלו מעובדה זו. הם מצאו לעצמם הסדרים נאותים.

1425. הצעה לקיים את משחקי הכדורגל במוצאי-שבתות חבר הכנסת ר' פנחס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

במוצאי-שבת פרשת נח התראיין בכלי התקשורת מאמן הכדורגל מר שמואל ניסן, וסיפר כי בסקר שערך התברר לו שרוב קבוצות הכדורגל הבכירות, 26 מתוך 32, מעדיפות לשחק בלילה לאור תאורת זרקורים, במקום ביום.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם ידוע לכבוד השר על הסקר הנ"ל ועל תוצאותיו?

2. האם מוכן משרדו להקציב לקבוצות הכדורגל סיוע הולם כדי להתקין תאורת זרקורים במגרשיהן, בתנאי שישחקו במוצאי שבתות במקום כשבת?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' שלמה)

1. לא ידוע למשרדנו על סקר שנערך. מדיון עם ההתאחדות לכדורגל ידוע לנו על קבוצות כודרות שהיו מוכנות לנסות ולשחק לאור זרקורים, בלי להתחייב שיתמידו בכך.

2. כפי שידוע, אין למשרדנו כיום האמצעים להתקנת תאורה במגרשי הכדורגל, גם אילו היו הקבוצות מעוניינות בכך.

1426. אייסיקור משחקי נבחרת ישראל בכדורגל בערבית כרדיו חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

3. אף שאין אמת בדיעה, שכספי המשרד מסייעים כאילו לחינוך ללימודים ביישובות חרדיות ולהשמטות משירות צבאי — ביקשתי מאגף החינוך הדתי לטפח ארגונים הפרועלים על-פי השקפת החמ"ד ככל מעשיהם, כגון: "מעיינות האומה" ו"עמיעד", שהאגף פועל ממילא גם אתם.

1421. ביטול מקצועות הגיאוגרפיה וידיעת הארץ במכללה חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

נמסר לי שבמכללת גורדון בחיפה בוטל מקצוע הגיאוגרפיה ב-20 כיתות מתוך 21 הכיתות בכל שבעת המסלולים, וכי מקצוע ידיעת הארץ בוטל כליל. להוציא כיתה רדוית אחת, שתורבה ללמוד קורס של הכרת נופי הארץ.

לאור חשיבותם של מקצועות הללו במסגרת החינוך הלאומי, אני מבקשת מכבוד השר להשיב לי:

1. האם הנתונים דלעיל נכונים?

2. אם כן — האם השר יתערב כדי להחזיר את מעמדם של קורסי הגיאוגרפיה וידיעת הארץ למצבם הקודם?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-2. התשובה שלילית.

בשנת הלימודים התשמ"ו מתקיימים במכללת גורדון 13 קורסים סמסטריאליים בגיאוגרפיה על כל ענפיה השונים. להלן פירוט קורסים שונים בידיעת ארץ-ישראל בשנת הלימודים התשמ"ו במכללת גורדון: גיאוגרפיה חברתית-כלכלית של ארץ-ישראל; יסודות בגיאוגרפיה הפיסית של ארץ-ישראל; פרקים בגיאוגרפיה היסטורית של ארץ-ישראל בתקופת המקרא; עם ישראל וארץ-ישראל במחשבת ישראל; דינמיקה בטבע בארץ-ישראל; הכרת הטבע בעונותיו; פלורה ופאונה של ארץ-ישראל.

כל תלמידי מכללת גורדון חייבים ב-12 סיורי נוף וטבע בארץ-ישראל במשך שלוש שנות לימודיהם — ארבעה סיורים בכל שנת לימודים. אני מפרט כאן דוגמת סיורים: סיור להכרת הנוף בשלהי הקיץ; סיור להכרת צמחיית המים; צמחי ארבעת המינים והקשר לחג הסוכות; סיור להכרת החי והצומח בלגונה בתוף שקמונה; סיור להכרת חורש אלון-התבור בגבעות טבעון וסירור בעמק-יזרעאל; סיור מצפים בגליל התחתון וסירור בהר-מירון.

1423. משחקי ספורט בשבת

חבר הכנסת ר' פנחס שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

בכלי התקשורת נמסר, כי נבחרת הכדורגל שיצאה למשחקים בבשבת אוסטרליה בשם המדינה קיימה את אחד ממשחקיה בשבת קודש.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם אין הוראה מחייבת לנבחרות הספורט של ישראל הנוסעות לחוץ-לארץ בשם המדינה לכבד את ערכי הדת ולא לקיים אירועים או משחקים בשבתות ובמועדי ישראל?

2. אם לאו, האם יפעל כבוד השר למתן הוראה כאמור?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' שלמה)

ההנחיות שסוכמו לפני שנים, על דעת משרד החינוך

קיימתי פגישות ודיונים עם ראשי האגפים והמחלקות ועם הנהלת המזכירות הפרגונית במשרד. עם המועצה של ארגון ההורים הארצי, הסתדרות המורים, ארגון מורי בתי-ספר על-יסודיים, עם פסיכולוגים, עם חוקרי חינוך מאוניברסיטאות שונות, ראשי המכללות להכשרת מורים וראשי בתי-ספר, גופים וולונטריים הפעילים בתחום זה, סופרים, מועצת תנועות נוער, מורים, מנהלים ותלמידים. בזמן הקרוב אגבש את המסקנות מהדיונים הללו כמגמה לממשן עליידי תוכניות פעולה מעשיות ובעלות סיכוי לקדם את המטרה.

4-5. ההשתלמויות נערכות באופן יזום על-ידי משרדנו בקבוצות רחבות: נערכו ונערכים כנסי מפגשים ומנהלי בתי-ספר; הדרכה לביסוס עיוני דידקטי ניתנה לרכזי החינוך החברתי בבתי-הספר; אנו מעודדים בתי-ספר לקיים דיונים ובידורים מיוחדים בשאלה זאת כמקצועות הפרגונית של כל מוסד, הכוללות את צוות המורים כולו; אלפי מורים השתתפו בהשתלמויות מיוחדות לנושא זה. שנערכו בקיץ האחרון.

ברור לנו — גם לאור השיחות והבידורים הנ"ל שקיימתי — כי נושא זה מחייב פעולה מתמשכת ומתחדת במישורים שונים, וזאת אכן נעשה.

6. לשנת התקציב 1984/85 הקצה המשרד למסד ון-ליר 50 מיליון שקל. יש בכוונתנו להגדיל את התקציב שנועד למטרה זו בשנת התקציב 1985/86.

בשכונות הקרובים, כאשר נקבע את תוכנית הפעולה, נקבע גם את היקף התקציב הנדרש לכך ואת האנשים או הגופים אשר יפעילו אותו, ואני גם מתכוון לכך שמשרד החינוך עצמו יקבל עליו אחריות מרכזית לפעולה בנושא החשוב הזה.

1428. לימוד נושא העלייה מארצות ערב בבתי-הספר חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

המתחרות וארגוני העלייה הציוניים שפעלו בכמה מארצות ערב רשמו פריק פועילות הירואית. צוהר לפעילות זו נפתח לאחרונה בספר "רוח קדים", המעלה פרקים מהעלייה מעירק, פעילות זו אינה באה לידי ביטוי בספרי הלימוד ואין לה ביטוי ראוי בתוכנית הלימודים.

מה ברדת השר לעשות כדי לשלב פעילות זו בתוכניות הלימודים ובספרי הלימוד?

שר החינוך והתרבות י" נבון:
בתוכנית הלימודים בספרי הלימוד יש ביטוי לנושא העלייה מארצות ערב.

בתוכנית הלימודים בהיסטוריה לכיתה ט' מצוין הנושא "פעילות ציונית בארצות האסלאם ותנועת העלייה לארץ כדוגמה למסירות ולגבורה לאומית". בתוכנית הלימודים לחטיבה העליונה של בית-הספר העל-יסודי נקבע: "תורגשה מקבילות בקווי ההתפתחות של הקיבוצים היהודיים העיקריים במזרח-אירופה, בארצות האסלאם ובארצות-הברית". בתוכנית הלימודים לחטיבה העליונה יש גם נושא בחירה. אחד מן הנושאים הוא: "כיסופי הגאולה והתנועה הציונית בארצות האסלאם". בהנחיות הכלליות לעיבוד הנושא נאמר: "מקום מיוחד יוקצה לתיאור צורותיה של הפעילות הציונית, דרכי ההתארגנות העליונה, והעלייה ההמונית לאחר תקומתה של מדינת ישראל".

בספרי הלימוד — בספר הלימוד "לא על מגש של כסף", לכיתה ט', מסופר על ההעפלה בדרך היבשה מ-1942 ואילך.

"קול ישראל" שלח כתב לסיקור בעברית של משחקי הנבחרת במסגרת משחקי קדם גביע העולם, דבר שהביא להתמרמרות בקרב האוכלוסייה הערבית. והרי שני שחקנים ככירים בנבחרת הם ערבים והמשחקים מושכים תשומת לב מרובה בציבור הערבי.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. למה לא נשלח כתב ספורט לסיקור המשחקים גם בערבית?

2. האם ידאג השר להבטיח השתתפות כתב מ"קול ישראל" בערבית במשחקים האחרים?

תשובת שר החינוך והתרבות י" נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי הנהלת רשות השידור:

הבעיה מתעוררת לא רק לגבי שידורי ספורט ולא רק לגבי שידורים בערבית. "קול ישראל" משרד בשפות רבות לארץ ולחוץ-לארץ, ואילו לא היו עליו הגבלות אמצעים, היה המצב האידיאלי מחייב לאפשר למשדרים בכל לשון להשיג סיקור מקורי בלשון השידור. בתוך הארץ זה אפשרי, בדרך כלל. כיוון שמיעוט האמצעים אינו מאפשר פתרון אידיאלי שכזה גם בסיקור בחוץ-לארץ — רשות השידור פועלת מתוך הנחה היסוד שלשון השידור העיקרי שלה היא עברית. נוסף על כך, היא מאפשרת סיקור מיוחד בשעה שיש עניין מובהק לשומעיהם של שידורים בלשונות אחרות. כך, למשל, שוגר לא אחת כתבים של השידורים בערבית למצרים וכתב של השידורים ברוסית לאירועים הקשורים ביהדות ברית-המועצות. אירועי ספורט אינם נחשבים ייחודיים ללשון זו או זו.

1427. שאלת היחס לערבים במערכת החינוך חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):
כ"ב שפורסם על-ידי מכוון ון-ליר נאמר, שמערכת החינוך בישראל לא נתנה ואינה נותנת את דעתה על השאלה האם יש לשלב בהליך החינוכי יסודות הנוגעים ליחסי יהודים-ערבים בישראל וליחסי ישראל ושכנותיה. ההתייחסות לבעיות אלו היא פזורה ומקרת.

שאלתי לכבוד השר:

1. האם שר החינוך והתרבות ער למצב הקיים?
2. האם נחקימו דיונים בנושא עקרוני זה? ומה היו המסקנות, אם יש כאלה?
3. כיצד מתכוון השר לשנות את פני הדברים?
4. כיצד מתכוון משרד החינוך והתרבות לשכנע מורים שעמדתם לא-סובלנית ועוינת לנושא?
5. האם במחלקה להשתלמויות מורים מחזירים מודעות לנושאים אלה?
6. מה הם המשאבים הפנימיים שהמשרד מקציב לנושא זה?

שר החינוך והתרבות י" נבון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת אמ' לין)

1-3. התשובה חיובית. נתתי לכך ביטוי בכתב ובעל-פה, הן כמערכת החינוך והן כמגמה עם גורמים שמחוץ למערכת.

"בית הגפן" פועל דרך קבע זה שנים כליל שבת ובשבת. הרושם שנוצר נובע, כפי הנראה, מכוח העובדה שבתחום גן-האם פועלים דיסקוטק ושלושה בתי-קפה, ואלהים מגיעים אנשים על רכסם. אין לפעולות אלה ולאזהל הבדואי. שהוקם שם, כל קשר.

4. "בית הגפן" מקיים פעולות כליל שבת ובשבת בחלקי העיר השונים, לרבות בוואדי-ניסנס. המאהל הבדואי נועד לקרב בני נוער יהודי מחיפה להכיר מקרוב את אורח חייהם של הבדואים ואת מסורתם. הפעולות מתקיימות כימי המנוחה של יהודים וערבים, שכן אלה הימים היחידים כמעט שבהם ניתן לפתח פעולה בקנה-מידה רחב יותר.

5. לפעולות המאהל הבדואי לא הוקצה כל סכום על-ידי משרדנו. משפחה בדואית מהגב התנדבה לבצע את הפעולה והביאה עמה לחיפה את כל הדרוש להקמת האוהל והציוד שבו — להדגמת אורח החיים והמסורת של הבדואים.

לפעולות השבוע היהודי-הערבי הוקצב סך של 25 מיליון שקל על-ידי משרדנו, עיריית חיפה וגורמים ציבוריים אחרים.

1430. המורים בבית-הספר בכפר-כמא

החברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

מורות בנות כפר-כמא שבגליל התחתון טוענות על חוסר אפשרות לשכנן כמורות בבית-הספר במקום או בבית-ספר באזור. בבית-הספר בכפר-כמא למרות כ-10 מורות חושבות האזור אך לא תושבות הכפר.

אודה אם תשיב על שאלותי:

1. האם בית-הספר בכפר-כמא נמצא בטיפול האגף למיעוטים במשרד החינוך או בטיפול הפיקוח הכללי?

2. מה הוא מספר המורים המלמדים בבית-הספר בכפר-כמא, כמה מהם תושבי הכפר וכמה באים מחוץ לו?

3. מה הוא מספר בתי-הספר באזור ומה הוא מספר המורים המלמדים בהם? האם בין המורים יש גם מורים מכפר-כמא?

4. מה הם הקריטריונים לשיכונן המורים בבתי-הספר המקומיים והאזוריים? האם בין הקריטריונים קיימת העדפה של תושבי המקום?

שר החינוך והתרבות י' גבון:

1. בית-הספר בכפר-כמא הוא בפיקוח מחוז הצפון.

2. 24 מורים מלמדים בבית-הספר, מהם: 16 תושבי המקום, 7 מיישובים בסביבה הקרובה ו-1 מנצרת.

3. באזור קיימים 12 בתי-ספר, ובהם מלמדים כ-260 מורים. 7 מורות מהכפר עובדות בבתי-הספר שבסביבה הקרובה: 3 בכפר שיבלי, 2 בחמרה ו-2 בדבוריה. נוסף על כך, מורה אחת עובדת בחטיבת הביניים בנצרת-עלית ומורה אחת בחטיבת הביניים בחצור.

4. היות שבית-הספר בכפר-כמא הוא בית-ספר עברי (הלימודים בו מתקיימים בשפה העברית), קבלת המורים היא על-פי שני קריטריונים: האחד, המורה הוא תושב המקום, והשני — בוגר סמינר עברי; העדפה ניתנת לתושבי המקום בוגרי סמינר עברי.

1525. חילול שבת במסגרת "שבוע התרבות הערבית" בחיפה חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' כסליו התשמ"ו (19 בנובמבר 1985):

בעיקר מסוריה, מעירק, מטורקיה ומאירן. כמו כן, מובא קטע מרגש מתוך ספרו של יאני אבירוב "נתיבים נעלמים", ובו תיאור של קבוצת ילדים שעושים את דרכם מביירות דרך בקעת-הלבנון אל עבר ארץ-ישראל. הוכנו שתי חוברות בשם "סיפורי עלייה", וחוברת א' מוקדשת כולה לעלייה מארצות ערב. החוברת מבוססת על ספרו של יאני אבירוב "נתיבים נעלמים" וגם על ספרה של ברכה רובס "פורצי השערים ממזרח ימים", וכן על ראיונות אישיים.

ביוזמת צוות המורים מבית-הספר על שם ויצמן ברחובות ובסיוע האגף לתוכניות לימודים והמרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח, הוצאה לאור מקראת בת שני חלקים על יהדות סוריה. חלק א' "בית אבא" וחלק ב' "עליית ילדים".

עתה, עם פרסום הספר "רוח קדים" מאת שלמה הלל, יידבק תוכנו. אם ימצא בו חומר נוסף, שאותו אפשר וצריך להוסיף לתוכנית הלימודים ולספרי הלימוד, הדבר ייעשה.

אסיף ואומר, שבעיניי זהו ספר חשוב ביותר, לא רק משום שיושב-ראש הכנסת כתב אותו, אלא משום שזה תיאור דרמטי, מרגש ומאוד מאלף. יש בו גם אינפורמציה חדשה, שלא הייתה ידועה עד כה גם לאלה שהיו אמורים לדעת אותה. ודאי שאני רואה ספר זה כספר מומלץ. בין הספרים המומלצים על-ידי מערכת החינוך. אני רוצה להודות לחבר הכנסת עובדיה עלי, שאפשר לי לתת את התשובה הזאת.

1429. חילול שבת במסגרת "שבוע התרבות הערבית" בחיפה חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בחשוון התשמ"ו (6 בנובמבר 1985):

במסגרת השבוע "היהודי-הערבי" בחיפה, שנערך על-ידי משרדך כלא השתתפות העירייה, הוקם בגן-האם שבכרמל אוהל בדואי רחב-ממדים, עם גמלים מסביבו, וכליל שבת, אור לד' חשוון, נגרם חילול שבת פומבי וגדול אשר לא היה כמוהו בכרמל. קול המוסיקה הערבית קבע מתוך האוהל ואלי משתתפים באו ברכבם למקום והרעישו בקול שנשמע בכל האזור.

אודה לנכ"ב אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו שמשרדו מימן וארגן את המופע?

2. האם ידוע לכבודו על חילול השבת הפומבי שנגרם ועל ההפרעה לציבור יהודים שומרי מסורת?

3. מדוע לא נערך המופע כליל שבת באזור הערבי שבחיפה, כגון בוואדי-ניסנס, כדי למנוע הפרעה ועוגמת נפש ליהודים שהשבת היא יום מנוחתם?

4. אם כבר נערכו פעולות משותפות של יהודים וערבים, מדוע דווקא תוך חילול יום מנוחה יהודי?

5. איזה סכום הקציב משרדו למטרה זו ומאיזה תקציב?

שר החינוך והתרבות י' גבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' שלמה)

1. משרד החינוך והתרבות ועיריית חיפה תומכים בתקציב הפעולות של "בית הגפן". מוסר ציבורי העוסק בטיפוח יחסי גומלין בין יהודים לערבים זה 25 שנה. המופע הגל לא מומן על-ידי משרדנו.

2. הנתונים שנמסרו על אלפי משתתפים אין להם כל אחיזה במציאות. כאותו ערב השתתפו בפעולות שירה וציבור כ-50 בני נוער בלבד.

המרכזיים של מערכת החינוך הממלכתית והממלכתית-הדתית בישראל. אגף החינוך הדתי פועל על-פי המדיניות הכללית של המשרד, אך בנושאים חינוכיים הוא מבצע את המדיניות בדרכים המתאימות לציבור הדתי שעליו הוא מופקד.

חוזר המנכ"ל על החינוך לדמוקרטיה כולל חוכניות פעולה, הצעות ונהחיות של יחידות המשרד השונות. אגף החינוך הדתי מאמץ את אלה התואמות את השקפתו הממלכתית-הדתית. אבל הוא משולב בהחלט בנושאים החינוכיים של הדמוקרטיה והדריקום.

בחזרה מנהל אגף החינוך הדתי פורסמו דברים המתייחסים בחיוב ובהחלטיות לצורך לחנך לדמוקרטיה. אני מוכן להעביר לחבר הכנסת בראון את חזר מנהל אגף החינוך הדתי מתורש אלול התשמ"ה, ומציע לו לעיין בעמודים 13 ו-14, שהבאתי אותם אתי ואהיה מוכן למסור אותם לך או לפרוטוקול.

3. מערכת החינוך היא ממלכתית והחזורים וההוראות מחייבים את מוסדות החינוך הממלכתיים והממלכתיים-הדתיים.

אני מבקש להסב את תשומת לבך לקובץ דיני חינוך ותרבות, פרק כ"א (חינוך ממלכתי), עמוד 318 סעיף 3א, שבו נאמר: "המנהל הכללי רשאי לתת הוראות, הן בעניינים פדגוגיים והן בעניינים מינהליים, למזכירות הפדגוגית, לכל מנהל מחוז, לכל מפקח מחוז, לכל מפקח על החינוך הדתי במחוז, לכל מפקח, לכל מנכ"ל מוסד ולכל מורה במוסד, אולם כעניינים פדגוגיים הנוגעים לאופי הדתי במוסדות החינוך הדתי רשאי לתת הוראה כאמור מנהל אגף החינוך הדתי בלבד". משרדנו נוהג על-פי הנאמר בחוק.

היו"ר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בראון.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לי שאלה ומשאלה. המשאלה היא, שתשלח לי את החוברת שממנה אתה קורא.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אתן לך עכשיו.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השאלה היא: התעוררתי לשאול את השאלות לאחר שקראתי את דברי המנכ"ל בחזר, שכשהוא לעצמו חוזר מעניין מאוד. ראיתי בו חוזר טוב. אבל כאשר קראתי את הקטע על החינוך הדתי, הודעתי. האם אינך חושב שהיה כדאי לומר דברים ברורים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בינתיים התחלף מנהל אגף החינוך הדתי. בסוגיה של החזר ההוא, עוד לא הייתי בתפקיד, או לפחות לא עסקתי בנושא הזה. אקרא קטע מהחזר של מנהל אגף החינוך הדתי. הכותרת העליונה היא "חביב אדם שנברא בצלם", פרקי אבות, פרק ג', י"ד: "במסגרת הנושא שטופל השנה בכל מערכת החינוך בארץ, חינוך לדמוקרטיה, נתרכו בחנינו הממלכתי-הדתי בנושא 'חביב אדם שנברא בצלם' ונעסוק בו ביחסנו לבני המיעוטים. כנגד הגלים העכורים של טיפוח רגשי שנאה לכל ערבי כאשר הוא ערבי, והתביעות לקיפוח זכויותיהם ולעשיית מעשים פסולים כלפיהם, אנו נעמיד את העמדה התורנית, המחייבת יחס כבוד לכל אדם שנברא בצלם ולזכויותיו". סביר בעיניך?

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן.

במפגש יהודי-ערבי שנערך לאחרונה בגן-האם בחיפה, במסגרת "שבוע התרבות הערבית", ביוזמתו של משרד החינוך והתרבות ובשיתופו הפעיל, הוקם, בין השאר, מאהל בדואי בגן-האם ובו הופיע הזמר אריק סיני בזמר מזרחי כליל שבת. דבר זה פגע במנוחת השבת של שכנים וברגשותיהם של דיירים בסביבה.

אבקש מכבודו להשיבני:

1. האם ידוע לך כי ראש העיר, אריה גוראל, וראש מנהל החינוך בעיריית חיפה, ד"ר פרי, הודיעו, אגב תשובה על שאלת מתלוננים, כי חרף התנגדותם לאירוע המתוכנן, נטל על עצמו משרד החינוך את ה"חסות" לחילול השבת האמור?

2. האומנם נכון הוא לכבד את התרבות הערבית ואת רעיון המפגשים בין יהודים לערבים תוך פגיעה כה חמורה בקדושת השבת?

3. כלום מוכן משרדך להנחות את האחראים במשרד למפגשים ולאירועים מן הסוג המתואר לעיל להקפיד שלא לפגוע בקדושת השבת וברגשותיהם של שומרי מצוות הגרים בסביבת מקום האירוע?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ראת תשובתי מהיום על שאלתך, וזה, מס' 1429, של חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה עם התשובה על השאלתך שלי?

היו"ר א' שוסטק:

בינתיים חזר חבר הכנסת מרדכי בראון, ואני אבקש משרד החינוך והתרבות להשיב על השאלתך, שלו, מס' 1344.

1344. חינוך לדמוקרטיה לפי חזר המנכ"ל

חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ר' בחשוון התשמ"ו (21 באוקטובר 1985):

לפני זמן קצר פרסם משרדך חזר מנכ"ל מיוחד בנושא "חינוך לדמוקרטיה".

בפרק על החינוך הממלכתי-דתי (עמ' 23 — 22) יש ספק בדבר דבקותו של המחבר בעקרונות דמוקרטיים כעקרונות מרכזיים המנחים את חיינו המשותפים.

בדברו על הזיקה שבין התורה וההלכה לבין הדמוקרטיה כותב מחבר הפרק, בין השאר: "השאלה היא, אם מידת התפיסה היא גדולה עד כדי שנוכל לומר שכללית שתי המערכות מקבלות זו את זו (בסייגים מסוימים). עלינו לבחון את מרכיבי הדמוקרטיה: עלינו לבחון מה מהם הולם את התביעות התורניות ובאיזו מידה, וזוהי רק דוגמה לערפול ולחוסר המסקניות השוררים בפרק כולו.

אבקשך להשיב לי על השאלות כדלקמן:

1. מה הוא השימוש שנעשה במערכת החינוך בחוכרת?

2. האם לדעת השר הניסוחים המופיעים בפרק על החינוך הממלכתי-הדתי עשויים לחנך תלמיד להאמין ולרבוך בצורה מספקת בערכי הדמוקרטיה?

3. האם לא עדיף היה להפריד בין המערכות כדי לאפשר חינוך החניכים בבהירות לדבקות בערכי המערכות שאינן בהכרח חופפות זו את זו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1 ו-2. החינוך לדמוקרטיה ולדריקום הוא אחד הנושאים

בנות. בנות בית-הספר דתי "פלך" כבר נפגשו עם בנות ערכיות מבית-ספר ממזרח-יירושלים ולא קרה שום דבר שלילי. אם כן, המדיניות הכללית של המשרד חלה על כולם, ואני ציטטתי קטע מכאן, והייתי מייצג לכל אלה אשר עניין החינוך לדמוקרטיה כאמת חשוב להם, שיירדו מן ההתקפות הבלתי-פוסקות האלה על האגף לחינוך דתי ועל משרד החינוך בנושא הזה, כי מה שהם משיגים זה ההיפך. לא התכוונתי כרגע אליך, אתה שאלת שאלתא, אבל יש כאלה שעושים זאת. אתן לך את החוברת. אינני רוצה לגזול הרבה זמן מן הכנסת ואתן לך את החוברת.

היור' א' שוטק:

אני מודה לשר החינוך והתכונות על תשובותיו.

ו. הצעה לסדר-היום

פיטורי 90 נשים הרות באזור הצפון

ייחשבו במסגרת ימי המחלה העומדים לזכותה, ואם בכל זאת צריך לפטר עובדת מסיבות מאוד מיוחדות, למשל, עבירה פלילית, הרי שהדבר הזה ניתן להיעשות אך ורק בידי שר העבודה כבודו וכעצמו ולא בידי אף אחד אחר. מובן ששר העבודה יכול להאציל מסמכותו לכל עובד אשר הוא רוצה בכך, אבל הסמכות נתונה לשר העבודה בלבד, דבר שאינו קיים בהרבה מקרים אחרים.

יש ודאי סיבות נוספות רבות שבגללן מעסיק אינו רוצה בעובדת שהיא בהיריון. אגב, חס ושלום, אני אינני מדבר בהכללה, אינני מדבר פה על כל המעבידים. רחוקה ממני המחשבה הזאת. גם אני מדבר על כל אשה בהיריון שיש לה קשיים בהיריונה והיא זקוקה לשמירה על ההיריון, או שהיא מאחרת לעבודה, ועוד דברים כאלה, אלה מקרים בודדים. כשם שיש מקרים בודדים של נשים בהיריון שכושר העבודה שלהן בחודשי ההיריון יורד מכושרן בימים הרגילים, יש גם מעבידים ומעסיקים שהתיאבון שלהם או ההתאכזרות שלהם לפטר עובדת באה דווקא בעת שהיא נושאת את כרסה בין שיניה.

אדוני שר העבודה והרווחה, בשנה האחרונה פוטרו באזור הצפון 90 עובדות שהיו בהיריון. הדבר הזה לא היה יכול להיות ברי-כיצוד אלאמל נתן שר העבודה את הסמכותו לכך. על כל פנים, זה החוק. אם יבוא אדוני ויאמר לי: לא ידעתי — קודם כול אני מקבל את דבריו מראש. אבל או, אבקש ממנו לפקוח עין על המערכת.

90 נשים הרות פוטרו באזור הצפון. כדקתי, שאלתי וחקרתי — כמספר הזה לא היה במשך 20 שנים רצופות. לא היה דבר כזה. לא יעלה על הדעת שאנחנו במדינת ישראל, ב-1985, כאשר אנחנו רוצים לעודד — ואין סיבה שלא לעשות זאת — לעזור, לסעוד ולתמוך באשה ההרה בשעה שהיא נמצאת במצב הנפשי הקשה ביותר, גם במצב פסי קשה, אנחנו דווקא מוסיפים לה עוד מצב קשה, מצב כלכלי קשה.

מספר קולוסלי כזה — 90 נשים בהיריון במשך שנה אחת. שר העבודה והרווחה, בתור צעיר, גבר צעיר שהיה עכבר ראש עיריית קריית-מלאכי, הוא נתן היתר לפטר אותן? בהתחלה לא האמנתי שזה קרה. איך קרה דבר כזה? אתה גם לא בא ממשפחה שאין בה אחים ואחיות. איך יידך לא רעדו לעשות כדבר הזה?

בועדה למעמד האשה בישראל, שהייתי חבר בה וכראשה עמדה חברת הכנסת אורה נמיר, התחבטנו והתלכטנו בסוגיה זו

שר החינוך והתכונות ר' נכון:

יפה. היות שמדובר בציבור דתי, שיש לו הסתייגויות ממפגשים, חשש שמא תהיה התבוללות או נישואי תערובת, או מאכלות אסורים וכדומה, הוא אומר, עם זאת, שיש להסביר לתלמידים שאין בזה כדי למעט את חובתנו לשמור על ייחודו של עם ישראל, הנבדל מעמים אחרים, ולהיזהר מנישואי תערובת. נישואים אשר נוסף על היותם אסורים מן התורה, הם בימינו אולי הסכנה הגדולה ביותר לקיום עם ישראל בעולם.

אינני חושב שזה ריאלי או אקטואלי שיהיו נישואי תערובת. אבל אם יש רצון שלא יהיו מפגשים דרמיניים, אני מקבל את זה. בנים יהודים ייפגשו עם בנים ערבים, ובנות עם

היור' א' שוטק:

אנו עובדים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, לבסס את הצעתו לסדר-היום על פיטורי 90 נשים הרות באזור הצפון.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחד הדברים המופלאים בחברת האדם הוא היריונה של אשה. החברה בישראל הועידה מקום נכבד לאשה ההרה, ואנו יכולים להתברך בזכויות היוולדת שהושגו עד כה בישראל, גם אם הן עדיין טעונות שיפור.

בטרם קבלתו של החוק לפיצויי פיטורין, הבא להגן על השכירים מפוטורים שרירותיים או מאי-הענקת תגמול לאחר שנים של עבודה, יצאה תקנה מלפני שרת העבודה גולדה מאיר, שאין לפטר עובדת בהיריון אלא בהסכמתה היא, הסכמתה של שרת העבודה. לימים סיפרה לי הגברת מאיר, שבמשך כל זמן היותה בתפקיד זה, רק במקרים בודדים היא הסכימה לפיטורי עובדת בהיריון.

הגבלת פיטורי עובדת בהיריון: "אין לפטר עובדת הרה שטרם יצאה לחופשת לידה, אלא בהיתר משרד העבודה והרווחה. השר לא יתיר פיטורים אם הם לדעתו בקשר להיריון, וזאת אם לעובדת מלאו שישה חודשים במקום העבודה".

מדוי פעם בפעם מנסים מעבידים לפטר עובדת בהיריון בטענות שונות ומשונות. האמת היא, שמטבע הדברים, אשה בהיריון רשאית להיעדר מעבודתה בחודשי ההיריונה, אם רופא אישר בכתב כי מצבה, לרגל ההיריון, מחייב זאת. נכון שהחוק אינו מחייב חשלוס בעד ימי ההיעדרות, אך יש לציין שבהסכמי עבודה שונים דאגה ההסתדרות להטיל על המעביד את החשלוס בעד אותם ימים. גם התקשי"ר משווה שמירת היריון למחלה. חבל שזה נחשב למחלה. זה צריך להיות אחד הדברים היפים שאנחנו צריכים לשמור עליו, אבל לא מצאו כנראה דרך אחרת כדי להכשיר את ימי העדרותה של האשה ההרה מהעבודה, ולכן הסכימו שהם יהיו על חשבון ימי המחלה. עובדת הרה רשאית לנצל את ימי המחלה שהצטברו לזכותה כדי לשמור על היריונה, וזאת אם קיבלה, כמובן, אישור על כך מהרופא.

אני אומר את הדברים האלה כדי להזכיר, שהחברה בישראל ביטחה כל מיני צדדים והשתדלה עד כמה שהרבה עליה בידיה לשמור על האשה ההרה. אין לפטר אותה בחודשי ההיריונה. יש להסכים שימי היעדרותה בגין שמירת היריון

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

55 פניות באזור תל-אביב, מתוך 1,000 טופלו רק 255.

הטיפול ב-255 הפניות, מתוך ה-1,000 שפנו, היה כדלקמן: ניתנו היתרים ל-187 פניות לפיטורי נשים בהיריון כרחבי המדינה; סירובים — ל-24 פניות; בוטלו לאחר חקירה — 28 פניות, בחלקן על-ידי לחץ שהמשרד הפעיל, ועדיין יש עוד 16 פניות בטיפול.

ב-20 השנים האחרונות, חבר הכנסת נחמיאס, לא היו פיטורי נשים בהיריון בהיקפים כאלה, אבל אם ניקח את שנת 1984, שנה קודם, לצורך השוואה, הרי שפוטרו 163 נשים בהיריון בכל המדינה לעומת 187 פניות, כך שאין פה קפיצה גדולה — — —

אורה נמיר (המערך):

כמה פניות היו בסך-הכול?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אין לי כרגע נתון כמה פניות היו במהלך כל שנת 1984. מייד אתעכב על נושא הטיפול בפניות, ומתוך זה חבינו גם מדוע הקושי המיוחד בכל אופן, במהלך שנת 1984 ניתנו היתרים לפיטוריהן של 163 נשים בהיריון לעומת 187, ובהחלט אין פה קפיצה גדולה.

כדי לסבר את האוזן אמסור, לחברי הכנסת, ארגוני היושב-ראש, על המקצועות וסוגי המעסיקים. מתוך 255 הפניות היו 9 פניות לפיטורי תופרות; 92 — מורות וגננות; מטפלות — 9; פקידות — 101; אחיות — 5. מתוך כל 255 הבקשות שהופנו למשרד העבודה והרווחה: כתעשייה — 40 נשים; משרדי ממשלה שונים — 20; עובדות חינוך — 73; כתחומי הכריאות — 5; רשויות מקומיות — 92; ארגוני נשים, גם שם הגישו בקשות לפיטורי נשים בהיריון — 6; עובדי מינהל במגזר הפרטי — פקידות אצל מעסיקים פרטיים שונים, מוסדות בנקאים, חברות ביטוח — 81.

הסבר החוק — סעיף 9 לחוק עובדות נשים קובע: "לא יפטר מעביד עובדת שהיא בהיריון וטרם יצאה לתופשת לידה אלא בהיתר מאת שר העבודה, ולא יתיר השר פיטורין כאמור, אם הפיטורין הם לדעתו בקשר להיריון. הוראת סעיף זה לא תחול על עובדת ארעית או זמנית אלא אם עבדה אצל אותו מעביד או באותו מקום 6 חודשים רצופים לפחות".

מה בעצם אומר החוק? החוק אומר, שיש אפשרות לפטר אשה בהיריון אם מוכיחים שאין קשר בין הפיטורין לבין ההיריון. שר העבודה והרווחה, או שר העבודה כשהחוק החוק, לא מנעו בעדו אלא להיפך, אמרו באילו מקרים הוא אפילו מנוע למנוע פיטורין — אם לאחר חקירה מתברר שאין קשר בין הפיטורין לבין העובדה שהאשה בהיריון, בעצם אין פה לשר-סמכות למנוע את הפיטורין והוא חייב לתת את ההיתר.

הערה שנייה, הגנת החוק על עובדת בהיריון איננה חלה על עובדת ארעית או זמנית שעבדה אצל מעבידה פחות מ-6 חודשים רצופים. מובן שנובע מכך שההגנה חלה על עובדת קבועה שעבדה פחות מ-6 חודשים רצופים. לשר אין שיקול דעת בשני מקרים — עליו לסרב לתת היתר פיטורין בכל מקרה שהפיטורין הם בקשר להיריון; עליו לאשר היתר פיטורין אם ההיתר לא קשור עם ההיריון. אם כן, בשני הקצוות אין מקום לשיקול דעת של השר.

על עובדת בהיריון קבועה, ארעית או זמנית, שעבדה אצל מעבידה 6 חודשים רצופים לפחות, שפיטוריה הם בקשר להיריונה — הגנת החוק היא אבסולוטית, בלא שום שיקול

של נשים בהיריון. באחד הימים הופיעה לפנינו משלחת של נשים וביקשה שנחיל את הזכויות של האשה ההרה, או של האשה לאחר לידתה, גם על הגברים. המשלחת הזאת, דרך אגב, הייתה מורכבת מנשים, לא מגברים, והן אמרו: אותה זכות שיש לאשה היולדת או לאשה ההרה צריכה להיות גם לגבר, גם לבעלה; בבחינת גם הוא שותף למעשה, או בעל זכויות שוות, נאמר, גם הוא צריך לתת את ההיתר, אם הוא רוצה להתפטר מעבודתו לאחר שאשתו יולדת — ייתן לו גם הדבר הזה, לא התייחסנו, חס ושלום, בזלזול לדברים האלה, אבל רחינו אותם מכול וכול ועל הסף. אמרנו: לא יקום ולא יהיה כדבר הזה, שמישהו יזכה בזכויות המוענקות לאשה בהיריון. גברתי, אני חושב שזו הייתה החלטה נכונה, גם אם אני זוכר שהיו לחצים בעניין זה.

אורה נמיר (המערך):

שינוי ישבנו באותה ועדה, נדמה לי שדובר או בחופשת

לידה.

אהרן נחמיאס (המערך):

כן, כן, אמרתי. אמרתי לאחר שהיא יולדת.

אורה נמיר (המערך):

לאחר שהיא יולדת.

אהרן נחמיאס (המערך):

כן, אמרתי. אמרתי שהיא יולדת, לא בזמן ההיריון, לאחר שהיא יולדת. הוספתי פה נדבך נוסף על מערכת הזכויות שהקימו לאשה ההרה: אותן זכויות שיש לאשה היולדת לא יהיו בנות-העברה למישהו אחר.

לכן, ארגוני שר העבודה והרווחה, היות שבתחילה אמרת לי שתתייחס באהרה לנושא הזה, אני מאוד מקווה שזו הייתה הפעם האחרונה שאשה הרה פוטרה. מאחר שעל-פי התקנון אני חייב לבקש דיון במליאה — אחר כך ממקומי נוכל להתערב בינינו, תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

ארגוני היושב-ראש, כנסת וכבדה, אני מודה לחבר הכנסת אהרן נחמיאס על שהעלה את הנושא, אבל יש צורך להעמיד כמה עובדות על דיוקן.

ראשית, במשך השנה האחרונה, חבר הכנסת נחמיאס, התקבלו במשרד העבודה והרווחה כ-1,000 פניות לדון בבקשות למתן היתרים לפיטורי נשים בהיריון. על-ידי עבודה מאומצת של המפקח הראשי על העבודה במשרד העבודה והרווחה, כ-75% מהפניות נדחו ולא הגיעו אפילו לכלל דיון. המפקח הראשי על העבודה נאלץ לקיים חקירה, בירור ובחינה רק של 25% מהפניות.

בשנה זו דן המשרד ב-255 פניות. בחודש יולי האחרון, לדוגמה, היו 50 פניות; בחודש אוגוסט — 38 פניות; בספטמבר — 36 פניות; בחודש אוקטובר — 18 פניות; ובתחילת נובמבר — 7 פניות.

באזור הצפון היו 92 פניות לפיטורים, לא כולן אושרו. 92 פניות היו לפיטורי נשים בהיריון. באזור תל-אביב היו 55 פניות; באזור המרכז — 24 פניות; באזור ירושלים — 44 פניות; באזור הדרום — 40 פניות.

אורה נמיר (המערך):

כמה בתל-אביב?

הזה, על רקע המשבר הכלכלי, מכיוון שתיתכנה בהחלט פרצות שתאפשרנה למעבידים לנצל את המשבר הכלכלי כדי להתבסס על החוק ולפטר עובדות.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שחבר הכנסת נחמיאס יסתפק בדברי התשובה שלי.

אורה נמיר (המערך):
אבקש הצעה אחרת.

היו"ר א' שוסטק:

אני חייב לשאול את חבר הכנסת נחמיאס אם הוא מסכים להצעתו של השר. אם הוא מסכים, לא תהיה שום הצעה אחרת.

חבר הכנסת נחמיאס, שמעת. השר מבקש שאתה תספק בהודעה.

אחר נחמיאס (המערך):

כן, שמעתי את דברי השר. הוא אמר שהוא יכביר את ידו שלא לתתם על היתרים לפיטורי נשים הרות. אני מקבל את דבריו, שנאמרו בכנות, ואני מסכים להצעתו.

היו"ר א' שוסטק:

לאחר שחבר הכנסת מקבל את הודעתו של השר, אין מקום להצעה אחרת. זה התקנון.

אורה נמיר (המערך):
אני לא מבינה את התקנון.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה.

ז. הצעות לסדר-היום

מעמדו של ארגון המורים בבתי-הספר העלייסודיים

השביתה, ובית-הדין נתן צו-מניעה זמני נגד הניכור, ונודע לי שהפרקליטות עומדת לערער על צו-המניעה הזמני, אני פונה אליך בבקשה, שהממשלה המיועצת על-ידי פרקליטות המדינה לא תחריף מצדה את המאבק. הנושא הזה כולו הוא רגיש ופרובלמטי למדי, ומדובר בארגון עובדים המייצג 16,000 עובדים, שנאבק מאבק שלכל הדעות הוא לגיטימי והשביתה שהיתה כאוקטובר היתה חלק מהמאבק הזה, שעוד מעט אעמוד על טעמי וסיבותיו. אם בית-הדין נתן את הצו, לעניות דעתי אין טעם — אלא אם רוצים להגיע לעימות ולהחרפה — אם רוצים להיכנס למשא-ומתן, שהפרקליטות תערער על צו בית-המשפט.

אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שלעניות דעתי קרו שני דברים שמחייבים דיון בעל משמעות במליאת הכנסת, או אם השר יעדיף, בוועדה המיועדת לכך. הדבר הראשון הוא מה שמתרחש בכלל בציבור המורים, מה מצבם, מה תנאי עבודתם, מה מתפתח כאמת ולא רק בנקודות מסוימות, וזה הרקע האמיתי של הבעיה שנוצרה עכשיו. לכן יש טעם להקדיש לכך מעט זמן ותשומת לב. והדבר השני — איך בתקופה הנוכחית, בהסכם בין האוצר ובין ההסתדרות הכללית — ואגב, גם הסתדרות המורים משתייכת להסתדרות הכללית — נוצר מצב שבו ארגון מורים יציג לכל הדעות נמצא מחוץ לתמונת המשא-ומתן, יתירה מזו — כופים עליו, בהיעדרו מהמשא-ומתן, הסכם שהוא לא היה שותף לו. ובכך, לעניות דעתי, מנסים בעצם לא רק להתעלם ממנו, אולי גם לחסל אותו בעיני הציבור שאותו הוא מייצג.

דעת, ואין לפטרה. לעומת זאת, לגבי עובדת בהיריון שפיטוריה אינם בקשר להיריונה — החוק בעניין הזה בהחלט מחייב את השר לפעול על-פיו.

לכן, השירות של הפיקוח על העבודה במשרד העבודה והרווחה מטפל בחקירות של בקשות לפיטורי נשים בהיריון המגיעות למשרד ממעסיקים ומעובדים. כל פניה נחקרת לגופו של עניין, נגבות עדויות מהנוגעים בדבר, נאספים מסמכים, וכל החומר מועבר אל המפקח הראשי לעבודה, בתוקף סמכות שהקניתי לו, או שהקנה לו שר העבודה הקודם, לטפל בנושא.

כפי שאמרתי, בשנה האחרונה הגיעו אלינו קרוב ל-1,000 פניות, ורובן נפתרו בלי שהיה צורך לגבות עדויות ולפתוח בחקירות, רק הודות לביקורו של המפקח מטעם המשרד במקום, מתוך הנחל הנ"ל טיפלנו פיסית, על-ידי חקירה ובידור, ב-255 פניות.

אנו, חבר הכנסת נחמיאס, עושים כל מאמץ למנוע פיטורי נשים בהיריון. אנחנו מונחים בצורה כרוזה מאוד על-ידי החוק בסוגיה הזאת. ההיתרים שניתנו עד כה הם לאחר שהתרחשמו למעלה מכל ספק שלא היה שום קשר בין הפיטורין לבין העובדה שהאשה בהיריון.

אני אגביר, בכל אופן, את הפיקוח בכל מה שנוגע לפיטורי נשים בהיריון. כפי שראית, חבר הכנסת נחמיאס, אין קפיצה גדולה במספר ההיתרים לפיטורי נשים בהיריון שניתנו. החוק בעצם מנחה את אופן מתן ההיתרים והמקרים שבהם מותר או אסור לתת היתרים לפיטורי נשים בהיריון. בכל מקרה, אני אגביר את הפיקוח ואתערב אישית כדי למנוע ניצול של החוק

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, של חברי הכנסת רן כהן ונחמן רו, על "מעמדו של ארגון המורים בבתי-הספר העלייסודיים". בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתחבוק, אני מתכבד לעלות לדוכן כדי להעלות את הנושא שבצמזום נקרא "מעמדו של ארגון המורים בבתי-הספר העלייסודיים".

אניני יכול שלא לומר, שבימים אלה מחקיימים עיצומים, שאולי עדיין לא מכבירים יתר על המידה על המערכת, אבל הם קיימים ומופעלים, וזה, לעניות דעתי, רק משום שציבור המורים והארגון רוצים להיות אחראיים, להזכיר כל הזמן לממשלה שהבעיה קיימת, בלי לגרום לסבל גדול מדי של המערכת. גם אי-אפשר לשכוח את השכיחה שהיתה באוקטובר, וודאי שאי-אפשר לשכוח את המאבקים הקודמים שהיו בתחום הזה. אולם, אדוני השר, עליתי על הדוכן בעיקר כדי להעלות את הנושא בטרם יהיה מאוחר מדי, בטרם תשתבש המערכת ונושאים שהיום הם חצי-חצויים מבחינת התקשורת, כיוון שאין משבר גלוי, חריף וחדש, כאשר הם יעלו על-ימי השטח, כבר יהיה מאוחר מדי ואז המשבר יהיה בעיצומו.

אני חייב להקדים ולבקש, אדוני השר, בקשה אישית בכל חום לכי: מאחר שקראתי היום בעיתונים, שארגון המורים העלייסודיים זכה בתביעה שלו, שלא יבנו משכרם את ימי

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בית-הספר להנדסאים ולטכנאים מיטוה של בסמת. זה מכובד? המורה הוא בוגר טכניון במתמטיקה ובפיסיקה. יש לו תעודת הוראה, 5 שנות הכשרה. הנסו שלו היום הוא כמעט כמו של רס"ר במשטרה — ורק אתמול היינו אתם במאבק, ובסיכומי של דבר, שר האוצר ושר המשטרה הלכו לקראתם, כיוון שהיה ברור שזה הרס המשטרה, הרס שלטון החוק. אם זה צריך להיות שכרו של מורה במדינת ישראל, זה הרס ההוראה והרס מערכת החינוך. לא זו בלבד, אלא שלא — למורים — יש אלטרנטיבות. כי אפשר ללכת לתעשייה ואפשר ללכת למחקר ואפשר ללכת לתחומים אחרים. מה רוצים לעשות, לדלל את מערכת ההוראה והחינוך שלנו, שמיטב האנשים לא יהיו בה?

הייתי אומר עוד דבר: השיטות שבהן מנסים כל פעם לכופף את המורים, את עובדי ההוראה, הן ממש לא מכובדות ומזיקות למקצוע, ובכל פעם זו צורה אחרת. אין זה פלא שבפעמים האחרונות יש שיטה מאוד מעניינת: באים למורים ובאים גם לכבוד השר ואומרים — או שאתם מוותרים על נתחים כאלה וכאלה בדוח ועדתי-עציוני ובהסכם, או שאתם מוותרים על תנאים אלה ואלה בתנאי העבודה של המורים, או שיפוטו מורים. והשוט הזה הוא בלתי מוגבל. הלא אפשר לבוא היום ולהגיד שמתוך 70,000 או 76,000 מורים בישראל — איננו זוכר בדיוק את המספר — נפטר 20,000, אלא אם כן נקצץ לכס את הראש, את הכתפיים, ואת הזרועות והידיים והרגליים. עד איפה אפשר להפעיל את האיום הזה? והרי אין כל ויכוח שכדי שיהיה במדינת ישראל חינוך טוב לכול עדיין חסרים מורים.

אדוני השר, אני עומד להיפגש מחתיים עם מזכ"ל ההסתדרות, כדי לדבר אתו על הנושא של הכנת נוער לא משכיל לשירות בצבא. קיבלתי מזה"ל מספרים מחתיים. על אחוז האנאלפביתים, או אחוז חסרי ההשכלה, בקרב בני נוער בגיל 18 במדינת ישראל הוא, הצינור, שלי. אז עוד להברירה אנשים מההוראה? ואת מיטב האנשים?

אדוני השר, אתמול אמר לי שר האוצר במפורש במלים אלה: כן, חבר הכנסת רן כהן, אנחנו שיחדנו את בעלי ההון מאז 1 ביולי 1985, עד היום הענקנו להם 150 מיליון דולר; לדעתי יותר, ובכניקים לא פגענו משום שפחדנו מבריתם ההון. מהאדם העובד והשכיר. המורה, האחות והשוטר, מהם אין פחד. יש היום פחד רק מבריתם כסף, רק מבריתם הון, רק מעגל הזהב. בזה רוצים היום להסכים את הדברים למורים? לבעלי ההון מגיעים פריבילגיות ורווחים בתקופה שבה מנסים לשקם בכיכול את כלכלת המדינה, ולאדם העובד מגיעה, לא נעים לי להגיד זאת, אצבע משולשת. ואת זה המורים יצטרכו להסכים לנוער מדינת ישראל ולחניכיה, כדי שיגדלו אורחים בעלי תפיסה דמוקרטית ובעלי אמונה במדינתם.

הנושא השני הוא הנושא של שבירת ארגון המורים העל-יסודיים. אדוני השר, ארגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים הוא ארגון יציג, ארגון שחתום על הסכמים קיבוציים, ואיש אינו יכול לשלול ממנו את-המעמד הזה. והנה, במסגרת ההסכם בין המשלה להסתדרות — לא אלאה אותך בכל הפרטים, אני יודע שאתה מכיר אותם, אבל יש נקודה מרכזית אחת שאליה הכנסת צריכה לשים לב — במסגרת ההסכם בין המשלה להסתדרות, שנחתם ב-23 בספטמבר, לקראת תום תקופת צווי החירום, נוסחה טיוטה מיוחדת שהיתה אמורה להיות להסכם בין ההסתדרות לבין המשלה. היא לא הושלמה. אבל מאחר שההסכם בין

הלא אני חבר הסתדרות, גם רוב חברי ארגון המורים העל-יסודיים הם חברי ההסתדרות. אני אפילו ראש סיעה בהסתדרות הכללית, וודאי שאני מכבד את ארגוניה ואת טעמיה. אבל אני מודה על האמת, שכאשר ציבור עובדים מאורגן מיוצג על-ידי הנהגה נבחרת, הנהגה שנאבקת על מעמדו בחברה ובמשק, אינני מוכן בשום צורה שהיא, שארגון שקורא לעצמו כך או ארגון שקורא לעצמו כך יקחו חלק בניסיון לשבור את הארגון הזה, ארגון המורים העל-יסודיים.

אדוני השר, כמה עוד אפשר היה למשוך את ציבור המורים? אתה נעדרת אתמול ממליאת הכנסת והפסדת הצגה יוצאת מן הכלל של שר האוצר. זו היתה כאמת חוויה בלתי רגילה.

שר החינוך והתרבות "נכון:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מתאר לעצמי.

שר האוצר פירט כאן אתמול באופן המפורש ביותר, איך בעצם במהלך תקופה של 12 שנה — הוא בתר כ-12 שנה, אינני יודע למה — מדינת ישראל קיימה הגיגה והילולה, אינני מסוגל להיות תיאטרלי כמוהו. אבל זה היה, תאמיני לי, בנפנופי ידיים ציוריים וטבעיים מאוד. הוא תיאר את ההון, ותיאר את העובדים ותיאר את הבנקים, כך, בזרועות פתוחות. הוא תיאר את המדינה הזאת הכוללת, כחוגגת, כזוללת במשך 12 שנה. הוא תיאר גם איך היום הוא משחד את בעלי ההון. במלים אלה הוא השתמש — משחד את בעלי ההון.

במהלך כל התקופה הזאת נערך מאבק של המורים על מעמדם בשכר, על מעמדם בבתי-הספר, על מעמדם בכיתות. על מעמדם בהכשרה. בשנים שבין 1978 ל-1983 היתה סדרה של מאבקים רק כדי שיקרה דבר אחד, שדוח ועדתי-עציוני, והממשלה הקימה אותה, לא מישהו אחר, ייושם. וכאשר סוף סוף ב-1983 הגיעו להסכם על-יפי דוח ועדתי-עציוני, ההסכם הזה כלל רק מחצית, ואולי אפילו פחות, מהמלצות ועדתי-עציוני. ולהזכיר, אדוני, הדוח הזה לא עסק בשאלה איך לשקם את מצבם הכלכלי של המורים, אם כי זה היה נתח של הדברים, אלא הוא עסק בראש ובראשונה במעמדה של ההוראה, במעמדו של החינוך, במעמדו של בית-הספר, במעמדם של אלה בתוך המערכת החברתית הכוללת, וכחלק טבעי של העניין הזה נדונו מעמדו של המורה, שכרו ותנאי עבודתו. ואף כשהדוח הזה הוגש, נערכו עליו מאבקים ורק ב-1983 נחתם הסכם. בשנים ששר האוצר תיאר אותן כשנות ההילולה של מדינת ישראל, ראו זה פלא — המורים לא לקחו חלק בהילולה ונאבקו אתם, לא על קצו של יוד, כי זה אולי שייך לתורה, אלא על כל גיד עדשים, על כל שקל, ובלבד שלא יקבלו. אז היו לממשלה טעמיה שלה. לפני שנה והיום באים למורים ואומרים: לא מגיע לכם, לא המדינה במצב קשה. אז, באמצע הילולה, מצבם של המורים היה קשה. עכשיו, כאשר מצבה הכלכלי של המדינה קשה, מצבם של המורים קשה שבעתים. לגבי המורים כל הזמן יש מצב קשה.

הייתי אומר, שיש פה לעניות דעתי, ולזול בפועל במעמדה של ההוראה, במעמדו של החינוך, ותאמיני לי אדוני השר, שאינני מבין מה רוצים לעשות. מה רוצים לעשות כאשר מתייחסים כך לתחום ההוראה. אני מתווק בידי תלוש משכורת של מורה. לא פחות ולא יותר, 15 שנות ותק, בוגר — —

שר החינוך והתרבות "נכון:

באיזה בית-ספר, בית-ספר יסודי, בית-ספר תיכון?

משרד האוצר הודיע, שהסכם זה חל על כלל העובדים כדירוג עובדי הוראה, וכמובן גם על ארגון המורים בבתי-הספר העלייסודיים. כמעשה זה נפגע ארגון המורים פעמיים: פעם אחת, כשנחתם הסכם שלא בידעתו, בלא הסכמתו, גם בלא ידיעתו ובלא הסכמתו, אף שמקובל שארגון זה הוא ארגון יציג ומכר משפטי. תמורה עוד יותר היא הנגזרת מן ההסכם. לפי ההסכם נדחתה תוספת השכר למורים בחודש אחד, מ-1 באפריל ל-1 במאי 1986, ותוכה זו הוטלה גם על חברי ארגון המורים, בלא הצדקה.

אם דחיית התוספת הזאת נעשתה, הרי היא נבעה מהתחייבות של הסתדרות המורים כלפי משרד החינוך לנכות משכרם בגין החזרת מפתרים, ואילו המורים חברי הארגון היו פטורים מחובה זו.

כתבתי בעניין זה לשר האוצר, הבעתי את תמיהתי על החלת ההסכם על חברי הארגון, והודעתי שלדעתי זה איננו מוצדק, זה איננו הגיוני, אין לזה שחר ויש לבטל את זה. ואני מקווה שזה אכן יבטל.

יכלו להיות איוו השקפה או רצון — אני עצמי הייתי שותף לרצון הזה — שראוי ששני ארגוני המורים ישתפו פעולה ביניהם במידה הדוקה, אולי אפילו יתאחדו, אבל זה עניין וולונטרי שלהם. הייתי מברך על כך, אבל כל עוד קיימים שני ארגונים נפרדים, עצמאיים, יש לכבד את העצמאות של כל ארגון כמות שהוא.

כאשר לחלק של ההוראות שהעביר מר דודאי לבעלויות: משרד החינוך, בעקבות ההוראה הזאת, שלח חוזר וכו' ביטלתי את הסעיף המשתמש, הנובע מן ההסכם הזה. הווי אומר, מה שאתה מבקש שאני אבטל, כבר ביטלתי.

ועדת החינוך של הכנסת דנה בנושא הזה, והיועץ המשפטי נתבקש להכריע בסוגיה הזאת. היום בדקתי ונאמר לי, שבימים אלה הוא עומד להודיע על פסקתו. אני מקווה — אם כי זה עניין משפטי, אבל יש עוד אילו שיקולים — שהמשפטים האלה יפסקו שההסכם איננו חל על חברי ארגון המורים וכך יביאו לריגועה של חברי ארגון המורים העלייסודיים והם יפסיקו את העיצומים.

עם זאת, עלי לומר, שאינני מאושר מן העיצומים של ארגון המורים. לו לא היה טיפול מצד משרד החינוך או לו היתה עמדת מנוגדת לעמדתם — הייתי מבין. אינני כופר בזכותו של ארגון מקצועי להילחם על זכויותיו. אבל, אני מצטער מאוד על שבנושא של השירות העצמי, שלגביו היה לנו הסכם עם ארגון המורים, הארגון נוקט עיצומים. אני מבין ללבם, אבל יש מצב כזה שאתה יכול להבין ללב ולא להצדיק את המעשה, כי יש כאן השלכות לא רק לגבי הניקיון בבית-הספר אלא גם נזק תקציבי ממשי, וזאת בניגוד להסכם שהיה בינינו. אני רוצה לקוות שהנושא הזה ימצא את פתרונו במהרה ולא נצטרך לעסוק בנושא זה יותר מדי, שיתנהלו דיונים רציניים ומהירים, כדי שארגון המורים לא יצטרך להמשיך בעיצומים שלו.

מה שקשור למעמד המורה בכללותו כחוצאה מדות עציני — הדברים ארוכים, ואומר רק כמה מלים. דומה היה ששם אישור דוח עציני יכוא הנושא הזה על תיקונו — הנושא הזה, זאת אומרת, כל מה שקשור במעמד המורה, בהוראה, בתנאים — אבל המציאות היתה שונה. ביצוע דוח עציני נדחה מדי פעם בפעם וההתכבות שניתנו, ניתנו טיפין טיפין, וגם הן ניתנו רק לאחר שביתות או איומי שביתות או עיצומים. אני חושב שממשלה יכולה לסרב למשהו ולהודיע על עמדתה ולעמוד

ההסתדרות הכללית לממשלה פגע בכלל ציבור השכירים, העובדה היא שב-26 בספטמבר, שלושה ימים לאחר שנחתם ההסכם, היתה שביתה של כל המורים, מכל הארגונים, משום שהמורים ראו את עצמם מקופחים לא רק כמו כל שכירי ישראל, אלא אף יותר מהם, כי כלפיהם היתה מחויבות לגבי מרכיבים שאזכירם בקצרה. ואז היתה השביתה.

ב-3 באוקטובר חתמו מר הלל דודאי מהאוצר ומר חיים הכרפלר מההסתדרות על הסכם שלפיו: 1. חלק מהסכם עציני נדחה לשנה; 2. תוספת השחיקה שהיתה מגיעה למורים מספטמבר נדחתה לשנה; 3. תוספת של 5.8% שהגיעה למורים מספטמבר נדחתה למאי 1986. אגב, בתמורה קיבלו כיטול של 1.5% לחודש למשך תשעה חודשים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
ארבעה חודשים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוויתור הוא למשך תשעה חודשים; התשלום נשאר לארבעה.

וכך נעשו שלושה מעשים שלא ייעשו, אדוני השר: קודם כול, הוכנס להסכם סעיף רטרואקטיבי, דבר שממש לא יתואר. אגב, מבחינתנו זו פגיעה בשלטון החוק, כיוון שאנחנו דנו במליאת הכנסת בהסכם לייצוב המשק, בהסדרים. בו זה לא נעשה, וכאן הוכנס סעיף בדבר רטרואקטיביות. שנית, היתה החלה של ההסכם הזה על כלל המורים במדינת ישראל, ואכן הלל דודאי שלח הוראה לכל הבעלויות להחיל את ההסכם הזה על כל עובדי ההוראה. והדבר השלישי, שהיה ממש הוספת חטא על פשע, זה שנעשו שינויים בסעיפים בהסכם עציני, ואף שארגון המורים העלייסודיים חתום עליו, לא שאלו אותו.

אין זה מתקבל על הדעת, אדוני השר, שייעשו כל המעשים הללו כאשר קיים ארגון יציג, שמייצג כל כך הרבה עובדים מכובדים, מחנכי הדור, במדינת ישראל?

לכן אני מבקש ממך, שבנוסף על העלאת הנושא בכנסת, תדאג לביטול ההוראה של הלל דודאי. היא לא באה בחשבון בתנאים האלה, בלי לכוות גם את הכנסת וגם את המורים. כמו כן, יש להיכנס למשא ומתן עם ארגוני המורים על תיקון המצב בטרם יהיה מאוחר מדי, חלילה, ומערכת החינוך תשובש.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. אני מזמין את שר החינוך והתרבות לדברי תשובה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הידיעה שפרס לפנינו חבר הכנסת רן כהן רחבה מאוד, כי הוא עסק לא רק בנושא האקטואלי שארגון המורים עוסק בו, מוטריד ממנו, ובצדק, אלא גם בדוח עציני ובהשלכותיו, ומה קדם לזה. אני אתחיל קודם כול בנושא שנמצא היום על הפרק.

כידוע, ב-26 בספטמבר 1985 התקבל בכנסת חוק הסדרים לשעת-חירום במשך המדינה, המאמץ את ההסכם שנחתם עם ההסתדרות הכללית כמה ימים לפני כן. ב-23 בספטמבר 1985, הסכם זה נחתם על-ידי יושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי בשם הסתדרות המורים, ובו נקבעו הוויתורים של המורים על תוספת שכר עד 1 באפריל 1986 ודחיית היישום של דוח עציני עד 1 בספטמבר 1986. המוסכם בסעיף של דחיית תוספת השכר חוק, והתוספת נדחתה עד ל-1 במאי 1986.

המספרים שאתה קראת לגבי תנאי השכר ידועים, אולי לא ידועים בציבור הרחב במידה מספקת. אני מצטער על שבעיית תנאי השכר של המורים לא הגיעה עד עכשיו לידי גמר משביע רצון וסביר. אני רוצה לקוות שבספטמבר תחוסל הכביה הזאת, הנושא הקונקרטי של ארגון המורים יוסדר על-פי דין ועל-פי היגיון וצדק והמערכת הזאת תוכל סוף סוף להתפנות לעסוק בנושא שלשמו היא הוקמה — חינוך.

אדוני היושב-ראש, הנושא הוא נכבד. עקרונית היה ראוי שמליאת הכנסת כולה תדון בו. אבל היות שיש עכשיו נושאים בוערים על הפרק, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות שכבר החלה לדון בכך. בימים הקרובים אני עומד לפגוש את נציגי ארגון המורים. אנתנו נמצאים בקשר גם עם האוצר ואנחנו מצפים לשמוע את חוות דעתו של היועץ המשפטי בסוגיה המרכזית שהעלית, ומשום כך, וכדי לא לעכב יותר דיונים בסדר-היום העומס של הכנסת, אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החינוך של הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. חברי הכנסת, אני צריך להודיע שחבר הכנסת יצחק ארצי היה צריך להיות גם בין הנושאים בסעיף זה, אבל בגלל טעות כרישום במוזכירות הדבר לא הוסדר. לכן, חבר הכנסת ארצי, גם אתה תוכל להופיע בפני ועדת החינוך והתרבות כאחד המציעים. פשוט אין לנו אפשרות עכשיו לאפשר לך לנאום, לאחר שהשר כבר התבטא בנושא. אני מבקש סליחה בשם המזכירות.

חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדיון בוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בהחלט, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כך, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד: להעביר לדיון בוועדת החינוך והתרבות את הנושא שהעלה חבר הכנסת רן כהן והצטרף אליו גם חבר הכנסת יצחק ארצי. מי להצעה זו, יצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ח. הצעות לסדר-היום

בטיחות תלמידים בטיולים בעקבות מקרה סכנת הטביעה בכינרת

לסופות ולסערות קשות בכינרת, התהפכו ה"קיאקים" והדבר גרם לבהלה גדולה. נמנעו אסונות בקרשי רב, בעזרת הליקופטרים ושאר אמצעי מילוט והצלה, שגרמו להוצאה כספית גדולה מאוד.

זה סיפור על אסון שנמנע, לשמחת כולנו. אבל כידוע, לא תמיד נמנעים האסונות ואסון צומת-הכונים עוד מכה בנו היום ומכאב לכולנו ודאי שלא נשכח אותו שנים רבות.

רציתי להעיר את תשומת לבו של השר ושל הבית לא רק לבעיה של ביטחון הילדים, שהיא: כמובן, הכביה הראשונה העולה בנושא כזה. לכל אחד מאתנו ילדים ואפילו כבר נכדים, המופקדים בידי מוריהם ומדריכיהם, והם יוצאים לטייל, וכולנו היינו רוצים להיות בטוחים שנקטים כל האמצעים כדי

במאבק אם היא חושבת שהיא צודקת, אבל זו איננה נורמה בריאה במשטר חקן שממשלה המחתייבת על משהו אינה מקיימת אותו. רק בנובמבר 1983 הושג הסכם עם ארגוני המורים ליישום סופי של דוח ועדת עצינו. עיקרו של ההסכם: ויתור של הממשלה והמורים על מרבית המרכיבים העיקריים של הרוח העוסקים במעמד המורה ופרסיה. של יישום יתר הסעיפים על פני כמה שנים. לכאורה הכול שפיר, אולם למעשה שוב חלו שיבושים ביישום בשל אלוצים תקציביים, ונראה שרק בספטמבר 1986 יישלמו היישומים, בהנחה — כך אני מקווה — שהתקציבים המתאימים יועמדו כדי לאפשר את הביצוע ויישום המסקנות.

בחנית השפעתו של דוח ועדת-עצינו ויישומו על מעמד המורים בישראל היא בחינה שעדיין מוקדם לעשותה, אבל כבר עכשיו ניתן לומר, שלפחות חלק מהמשימה לא הושג. גם אם תוקן שטרם של המורים ושופרו במקצת תנאי עבודתם, לא חלו שינויים לטובה במעמד המורה. יכול להיות שהגורם לכך הוא אי-ביצוע הדוח במלואו, ואולי העובדה שדרכי היישום היו כרוכות במאבק מתמיד של המורים, שתבעו את ביצועו ולפיכך הופיעו בציבור כתובענים, כמשביתים כרוניים, כמי שהסכם הועבר עוצמים או מאיימים בשביתה. בין כך ובין כך חל: לצער כולנו, לא רק לצער המורים, גם כרטום במעמד המורה. כל הציבור, התלמידים וההורים, חייב להיות מעוניין בקידום מעמדו של המורה מכל הבחינות. יש לזה השלכה ישירה על יכולתו של המורה למלא את תפקידו ועל רמת החינוך בארץ.

עקב המצב הכלכלי בשנה האחרונה, הקיצוצים בתקציב והקשיים שאליהם נקלע משרדנו חייבים היינו להגיע להסדרים עם ארגוני המורים בנושאים שונים. תחילתם של ההסדרים האלה בהתכתבות שנערכה בינם לבין משרדנו וסופם בהסכמים שנערכו על דעת האוצר, שאימץ לבסוף את ההתכתבויות. ההסדרים וההסכמים נעשו כדי לאפשר דחיית השלמת היישום של דוח עצינו, מניעת פיטורי מורים במידת האפשר, וכדי שלא לפגוע בשעות הלימודים של התלמידים ובמערכת החינוך בכללה. היות שיש שני ארגונים ויש לא מעט מתח ואי-הסכמות, בלשון המעטה, ביניהם, לא היתה ברירה אלא לערוך הסכמים והסדרים נפרדים עם כל אחד מהארגונים. כל הסדר כזה יצר גם עילה לטענות שכנגד של ארגון אחד כלפי השני, ויתר נכון כלפי המשרד, והחרף את היחסים שבין שני הארגונים. משרד החינוך והתרבות איננו צד לתחרות הזאת ולמתחים האלה. אותנו מעניין בעיה אחד — שמערכת החינוך תתפקד והמורים יוכלו לפעול.

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: בטיחות תלמידים בטיולים בעקבות מקרה סכנת הטביעה בכינרת. חבר הכנסת מרדכי כר-און, בבקשה.

מרדכי כר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החינוך והתרבות, אדוני השר שפירא, לפני שברעות מספר נמנע אסון כבד בכינרת. כאשר טיול של בית-ספר יצא לבלות בלונה-גל. נמסר בעיתונות שאף-על-פי שנשבה רוח כבדה לפני שנכנסו הילדים אל הסירות הקטנות, הקרויות "קיאקים", המשיכו המדריכים או המורים בתוכנית, ובגלל הרוח הזאת, הנקראת בלשון המקום "שרקיה", הידועה לשמצה בתור רוח הגורמת

— מאחר שאנו מרכיבים בזה, מאחר שזו תופעה מאוד נפוצה בקרבנו, ואולי אפשר להוסיף גם את האיום על הביטחון מבחינת האויבים המנסים לפגוע בנו — שנעשה כל מאמץ להפחית את התקלות ולוודא שהוראות הביטחון וביצוען יהיו כאלה שהורים יוכלו לשלוח בלב שקט ושלם את ילדיהם להצטרף למסורת היפה הזאת.

בידי חוזר המנכ"ל. אני מוכרח לומר שהוא מספק בקריאה בעיני, אבל לא בקריאה של איש מקצוע. אינני יודע אם הייתי מציע בו תיקונים. הוא מפרט פרטי פרטים איך לנהוג גם בענייני ביטחון. גם בעניין ארגון הטיולים. בכל זאת קורות תקלות. מיהו יכול להגיד, שהתקלות הן בלתי נמנעות, ואי אפשר להתגבר על תופעות טבע, אבל הנה סיפור הכינרת הוא בכל זאת סיפור של תקלה, שאומנם בסוף ניצלו ממנה, אבל ניתן היה גם למנוע אותה, אם באמת, כפי שכתוב בעיתון, היה ברור מראש שיש רוח חזקה, הרי באיזה מקום מיהו לא קרא את החוזר או קרא ולא הגשים את הכתוב בו.

אדוני השר, אינני יודע אם השאלה היא שאלה של שינוי התקנון או אכיפתו. על כל פנים, נדמה לי שלאור האירועים האחרונים האלה צריך היה לחזור ולקרוא למשרד החינוך לבדוק את העניין מחדש, אולי להקים ועדת אד-הוק, לבדוק שוב, כי אחרי הכול ההוראות האלה אומנם אינן מיושנות, אבל הן כבר בנות שנתיים ואולי צריך לעבור עליהן בעין מקצועית יותר, לבחון אותן, ואם אין בהן פסול, צריך לבדוק את האכיפה שלהן.

יש ליצור אווירה של ביטחון בטיולים, כי בשבילנו עצם העובדה שהורים יישלו את ילדיהם בלב שקט לטיולים היא דבר חשוב ביותר בהמשך עיצובה של החברה כארץ. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מרדכי בראון. כאותו נושא הצעה לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חבר הכנסת, אולי האסון שנמנע בכינרת, אותם קיאים שנקלעו לסערה, היה הדבר שהניע אותי לספק בנושא המטריד אותי זה זמן רב, אולי הוא גם חוזר המנכ"ל שבידי הם דוגמה לכך שנושא הביטחון והביטחון בטיולים אינו מטופל כהלכה מכל צדדיו. חוזר המנכ"ל עוסק בבתי-ספר, והוא אכן מגיע לפירוט גדול. חבר הכנסת מרדכי בראון הביא ממנו ציטוטים, מה גם שתנועתו לשעבר, תנועת הקיבוץ המאוחד, נזכרת בו בשם המפורש, אבל, כאמור הוא עוסק בבתי-ספר, ואילו הטיולים והאסונות אינם רק במסגרת בתי-הספר. עוד מעט אמנה נהלים טובים מאוד שהוכיחו את עצמם, אבל משתמשים בהם בעיקר גופים מאורגנים, ואילו מרבית האסונות, לפי הסטטיסטיקות שבידי, הם דווקא בטיולים לא מאורגנים, לא דווקא של בתי-ספר ושל החברה להגנת הטבע, שיש לה נוהל מוסדר מאוד עם משרד החינוך והתרבות, עם צה"ל ועם המשטרה. המקנה באמת את מירב הביטחון. יש הרבה טיולים שאינם מאורגנים על-פי הנהלים האלה אלא על-ידי חברות פרטיות, שלא תמיד שומרות על כל כללי הביטחון. אולי מכאן גם נובעים האסונות שאותנו עדים להם, לדאבוננו.

אינני רוצה לחזור על דברי קודמי בנוגע לטיול, ודאי שכולנו חושבים שצריך להרבות בטיולים. אני, לפחות, התחנכתי על טיולים כחלק מאוד אינטגרלי של תוכנית הלימודים. לדעתי, אין ספק שהטיול הוא זה שמביא אותנו

להבטיח את חיינו. וזה השאלה הראשונה, אבל, אני רוצה להאיר שאלה עקיפה נוספת והיא, שאסונות מעין אלה, אם יחזרו ויישנו, או אפילו תקלות מעין אלה אם יחזרו ויישנו, יגרמו לכך שלפחות חלק מההורים — אולי גם הילדים, אבל הם בדרך כלל פחות רגישים לדברים האלה — אבל ההורים ודאי וודאי שיתחילו לחשוש לשלוח את ילדיהם לטיולים.

כתי נמצאת כרגע בטיול של בית-הספר שלה באזור עין-גדי. אני מאוד שמח על כך. אין מקרה שאני לא מאין בה, גם במקרים שאיננה מרגישה בטוב, שלא תחמין שום טיול של בית-הספר ושום טיול של החברה להגנת הטבע, וכשהייתה בתנועת הנוער — שום טיול של תנועת הנוער, אבל, אפילו אני, ואם אני ודאי שכך הורים אחרים, חרד כאשר היא יוצאת לטיולים.

ביקשתי לדבר בשבת טיולים, בשבת היציאה לטבע. והנה, כאשר הכנתי את הנאום הזה הזמנתי ממערכת החינוך, מלשכת המנהל הכללי של משרד, את חוזר המנכ"ל משנת התשמ"ג על טיולים במערכת החינוך. עוד אחזור למסמך הזה, אבל במקום שאמצא המצאות, פשוט אקרא כמה משפטים מהאמור בחוברת זו, מהמבוא המתאר בצורה מעולה את החשיבות האדירה שיש לטיולים וליציאה לטבע בקבוצות של נוער, תנועות נוער, מועדונים ובתי-ספר. לא אקרא את הסעיפים במלואם אלא כמה משפטים מהם: 1. הויקה ליישוב ולא רץ — הטיול מחזק את זיקת התלמיד ליישוב, למקום מגוריו, על יופיו ואתריו המיוחדים לו ואת זיקתו לארץ-ישראל; 2. התחום הלימודי — הטיול משמש כשיר ללימוד ארץ-ישראל בזיקה למקצועות שונים. כגון: מקרא, גיאוגרפיה, היסטוריה וטבע; 3. התחום הריגשי-האסתטי — הטיול הוא מסגרת לחוויות אישיות וקולקטיביות המתרבות והולכות עם ריבוי הטיולים; 4. התחום החברתי — הטיול מעניק הזדמנות לחיי צוות ולמילוי תפקידים מתוך אחריות קולקטיבית בתחומים שונים; 5. מוזן, מגוריה שדה וכדומה; 6. עיצוב האישיות — הטיול עשוי לפתח יכולת אישית בתחומים חברתיים, נפשיים ופיסיים; 7. הרפיה — הטיול יוצר הזדמנויות של הרפיה ושחרור ממתחים. 7. חינוך סביבתי — הטיול הוא מסגרת נאותה לחינוך לשמירת איכות הסביבה. כאמור, לא קראתי את כל הקטעים, אלא קיצרתי אותם.

אין צורך להרבות בדיבורים. כל אחד מאתנו, החל בדורי, דור הפלמ"ח, שכבר מגיע לפרקים האחרונים של חייו, יודע את החשיבות האדירה לא רק בעיצובו של היחיד אלא בעיצובה של האומה ושל רוחה, של כושרה להיאבק על מעמדה כאן, להילחם על קיומה ועל השגת עצמאותה. גם האופי הלא-פורמלי של החברה הישראלית, שלפעמים אנחנו מוחים עליו, הוא בסופו של דבר אופי בעל יתרון עצום. הנותן לנו אינטנסיביות של חיים שאינה קיימת אולי במדינות אחרות. לא אאריך בזה, הדבר ברור וידוע.

אזכיר רק שבנוסף על מערכת החינוך, העושה רבות בעניין הזה, יש גם החברה להגנת הטבע. הבוקר קראתי בדוח, שבשנה שעברה, 450,000 בני נוער ומבוגרים השתתפו בפעולות החברה. אולי זוהי הזדמנות לשבח אותה על פעולה נהדרת בתחום זה. אני רוצה להזכיר גם את תנועות הנוער, שעם כל ירידתן, הרי עד היום הן משמשות פונקציה חשובה.

ובכן, יש לנו דבר בעל ערך לאומי ממדרגה ראשונה. על כך ודאי שאין ויכוח בבית הזה. אינני חושב שיש משהו היכול לערער על החשיבות הלאומית המעצבת של היציאה לטבע ושל הטיולים כרחבי המדינה. אבל דווקא משום כך חיוני מאוד

מובן ששש לשכות בכל הארץ. הפתוחות בסך-הכול פעמיים בשבוע. אינן עונות על הצרכים. לאחרונה מופעלות בהצלחה תחנות מידע. בעיקר באתרים מיוחדים ובשמורות הטבע. לעתים הן משותפות לרשות שמורות הטבע ולחברה להגנת הטבע. התחנות האלה נמצאות בפתחים של האתרים, בעיקר באתרים המסוכנים יותר או הפרובלמטיים. תחנות אלה מצוידות במידע והן מספקות אותו לכל דורש. וכיוון שהן נמצאות ממש בפתח האתר הן יודעות על כל קבוצה שיוצאת, ואם חס וחלילה קורה משהו והקבוצה מאחרת לשוב, אפשר לאתר אותה. אולם, גם התחנות האלה פתוחות בעיקר בעונת החגים ולא במשך כל השנה ולא בשבתות.

אני שמחה לציין שהטיול הוא מנהג שהציבור בארץ התחנך לקיימו. לפעמים אתה יוצא לנגב — והייתי עם שר החינוך לפני חודשים מספר בשמורת-דמון — ורואה אלפי מטיילים עם תינוקות על הכתפיים. העניין הזה הפך לעניין שווה לכל נפש, וטוב שהוא כזה. אבל זה מכפיל את הצורך בדאגה.

אילו אפשר היה להרבות באותן תחנות מידע — למשל, בגולן, לו הוסיפו שתי תחנות מידע — למי שמכיר את הגולן: אחת בחוות קציה והאחרת בכניסה לנחלים המסוכנים — והתחנות היו פתוחות בעיקר בשבתות ובמשך כל השנה, ניתן היה למנוע עוד אסונות. העניין הזה כרוך, כמובן, בתקציב ומכאן חלק מהבעיות.

אינני רוצה להאריך עוד בדברי, מה גם שחלק מהדברים שרציתי לומר נאמרו עליידי קודמי. אני רוצה לציין — דווקא בגלל החיוב שבטיול — את החשיבות שבתאיאום בין כל הגופים.

חבר הכנסת בראון קרא מחזור מנכ"ל משרד החינוך את שבעת הדיברות המדברים בשבחו של הטיול. חברות פרטיות מציעות לפעמים טיולים שלא דווקא עונים על ההיבט החינוכי של אותן מגמות אלא על ההיבט הבילוי, למשל שיש קיאקים לאנשים שגילים אינו מתאים או גלישה מצוקים לא בגיל המתאים. אולי זה אטרקטיבי, אבל לא תמיד ננקטים צעדי ביטחון.

לכן אני מציעה: א. תיאום בין הגורמים העוסקים בדבר; ב. שלוש הצעות שתענה על הדברים שהזכרתי: 1. להרחיב את מספר לשכות הייעוץ. כגון השש שפתוחות היום בערים הגדולות. להוסיף להן תקציב על-מנת שתהיינה פתוחות במשך כל השנה וכל יום; 2. להרחיב את הייעוץ הניתן בבתי-ספר-שדה בכל השנה, בכל שבת ולא רק בעונת החגים; 3. באותן תחנות מידע הנמצאות בשטח: בעיקר בפתחי-הן של שמורות, גם שם להגביר את צוות התחנות ולתת להן תנאים ותקציבים שיאפשרו להן גם לבצע חילוף מהיר בשטח.

ודבר אחרון. שאני בטוחה שכולנו נהיה שותפים לו — לעשות את הכול על-מנת להגביר את הטיולים בארץ במירב הביטחון והבטיחות. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מזמין את שר החינוך והתברכות לדברי תשובה. בבקשה, אדוני.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא שהועלה כאן על-ידי חברי הכנסת עדנה סולודר ומרדכי בראון נוגע לסוגיה חיונית. אנחנו מודים לאל שנמנע אסון במקרה ההוא.

להכיר את הארץ בגללים, להתקשר אליה ולהכות בה שורשים. מי שמכיר את הארץ לא מקריאה אלא מהנופים. אין ספק שהקשר שלו אל הארץ חזק יותר. אבל צריך לעשות הכול כדי שאותו טיול, שהוא כה חשוב והיוני, יתקיים במירב הבטיחות. בסוגריים הייתי אומרת שצריך להגיע לבטיחות ועם זה למנוע סרבול מיותר שיקשה על המטיילים לצאת לטיול.

אגב, אולי כדאי לציין כאן, שדווקא בעניין שהביא אותנו להעלאת הצעה דחופה בקשר לכנירת, לאחר תחקיר מיוחד שנעשה באזור התברר, שהילדים נכנסו לכנירת כשהיתה שקטה, אבל תוך כדי היותם בכנירת התחוללה סערה, וכל מי שמכיר את הכנירת יודע כי אז היא עלולה להיות מסוכנת מאוד.

על כל פנים, הסטטיסטיקה היבשה לגבי נסיבות אובדן חייהם של מטיילים ופציעותם והעלות הרבה של נסיונות החילוץ מחייבת אותנו לבחון את הנושא ביסודיות רבה. הייתי רוצה להביא סטטיסטיקה משלוש השנים האחרונות. רק לגבי הגולן, ששם יש צוות חילוף מיומן מאוד. כדאי אולי לציין, שזה צוות החילוץ היחיד בארץ ששותפים בו כל הגופים שהזכרתי אותם קודם, לרבות המועצה האזורית, פקחי רשות שמורות הטבע ובתי-ספר-שדה הגולן, ולכן יחידה זו, שחלקה הגדול הוא מתנדבים, חברי היישובים, יש לה גם הצלחות בחילוץ. אביא דוגמה רק מהגולן. בעיקר מאזור נחל יהודיה, וזויתן והדליות. ב-1983 היו 15 מקרי חילוף. בהם: 6 פצועים קשה, 3 הרוגים והשאר חולצו בלא פגע; ב-1984 היו 20 מקרי חילוף. בהם: 2 פצועים קשה, 2 הרוגים והשאר חולצו בלא פגע; ב-1985 היו עד עתה 14 מקרי חילוף. מהם: 2 פצועים קשה, 6 הרוגים והשאר חולצו בלא פגע. הווי אומר, הדברים האלה חוזרים על עצמם, והסכנה באזורי נופ מרתקים עלולה גם להיות קשה יותר. לפעמים זו טביעה בנחלים, לפעמים זו התייבשות, לפעמים זו נפילה מצוקים ולפעמים זו הכשה של נחש. כפי שנאמר כאן, בכל חילוף כזה, בעיקר חילוצים שנעשים בלילה, נזקקים למסוקים ולצוותי חילוץ, והעלות של חילוף כזה — מעבר למחיר הדמים הנורא — מגיעה לפעמים ל-300—400 אלף דולר. רוב המקרים שבהם נזקקו אנשים לחילוץ היו מקרים של רשלנות, בעיקר בטיולים לא מאורגנים, כשלא ידעו את הנהלים או שחשבו שהם מחוסנים בפני כל פגע.

אולי כדאי להזכיר תופעה מעניינת. אני מקווה שאיש לא יחשוב לי את זה, חלילה, לתוצאה של הקיטוב בין חילונים לבין דתיים. אבל מרבית האסונות אירעו דווקא לקבוצות של מטיילים דתיים. בגולן, למשל, חמישה מבין ששת המקרים האחרונים שקרו בשנה זו היו של תלמידי ישיבות, שמכיו אולי על ההשגחה העליונה, או שלא ידעו את התנאים ולא היו מורגלים בהם. אני אומרת את זה באמת לא לשם ניגוח אלא להיפך. אני חושבת שצריך לשים לב לדברים האלה.

האם יש כללי נוהל או חוקים והאם יש אחראים לאכיפתם? ובכן, כבר הוזכר כאן חזר המנכ"ל. נוסף על חזר המנכ"ל, שאמרתי כי הוא מקיף את בתי-הספר, יש התארגנות יפה של החברה להגנת הטבע עם צה"ל, עם המשטרה וגם עם משרד החינוך והתרבות, הנותנת תשובה לגבי טיולים מאורגנים של תנועות הנוער. אגב, החברה להגנת הטבע מוציאה בשנה אלפי בני נוער לטיולים, ובדרך כלל הטיולים האלה מסתיימים בשלום. אבל גם הנוהל הזה אינו ידוע לכולם, ואולי כדאי להשתמש בכמה הזאת כדי לפרסם אותו. יש בארץ שש לשכות תיאום של כל הגופים האלה, ובהן ניתן לקבל את כל ההנחיות, ועל-ידי זה שמקבלים את ההנחיות, אותן לשכות גם יודעות על היציאה לטיול. ואם קורה משהו, חס וחלילה, הן גם יכולות לעזור.

אינני יודע אם הבעיה היא של לשכות ייעוץ או תחנות מידע. אני מכיר תחנות מידע כאלה וראיתי אותן בטיולים. אינני בטוח שזה מוצדק שהן תהיינה פתוחות כל ימות השנה. אם תהיינה פניויות אלינו ואם הבעיה היא חקציכית, כפי שאמרה חברת הכנסת עדנה סולודר — תלוי מי הגוף המטפל בכך. נבדוק כל בקשה לגופה ואם נוכל לעזור — נעזור. הדבר באמת חיוני.

אם חברי הכנסת ירצו לדון בנושא על כל היבטיו, לאו דווקא במקרה הזה, או לכלול את המקרה הזה — לא אתגדר ואציע שהנושא יועבר לוועדת החינוך והתרבות, אשר תוכל לזמן את כל הגורמים הנוגעים בדבר ולהגיש את המלצותיה. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. אני שואל את חברת הכנסת עדנה סולודר: האם את מסכימה שהצעתך תועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

עדנה סולודר (המעורר):

כן. לוועדת החינוך והתרבות, או לוועדה משותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת הפנים ואיכות הסביבה, דווקא משום שוועדת החינוך אינה עוסקת בכל הגופים האלה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אפשר.

היו"ר א' נחמיאס:

האם חבר הכנסת בריאון מסכים שהצעתו תועבר לוועדה? מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

כיוון שאין הסכמה — ועדת הכנסת תקבע את הוועדה המשותפת.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נחקלה.

ט. הצעה לסדר־היום

הצורך בפתרון דחוף ומיידי למצוקת בתי־הספר בעוזי־רומנה באזור נצרת

ידוע המחסור הגדול בכיתות לימוד. הרי מאות רבות של כיתות נמצאות במבנים שכורים בלא תנאים סניטריים. היום יובר בכנסת על העיר החדשה אוס־אל־פחם. ובכן, שליש מהכיתות באוס־אל־פחם נמצא בחדרים שכורים בלא תנאים סניטריים בסיסיים. כל הדברים האלה ראויים לדיון נוסף, כדי לטפל במצב שאלי הגענו כתוצאה משנים רבות של הזנחה ואפליה גדולה.

כאשר מערכת החינוך שרויה היום במצוקת התוכנית הכלכלית — תוכנית ההבראה, כפי שקוראים לה — בעייתיה של מערכת החינוך הערבית נעשות קשות הרבה יותר מכפי שהיו.

אני רוצה לייתר את דברי היום לנושא הספציפי של מצוקתם הקשה של 500 תלמידי בתי־ספר יסודי אחד,

במערכת החינוך עוסקים התלמידים, כידוע, בסוגי שיט שונים בכניסתם. כגון: סיור חופים באמצעות סירות מנוע המיועדות לסיור ולחיר; שיט ברפסודות המכונות על־ידי תלמידי כיתות י"ב במסגרת תנועות הנוער; שיט קיאקים במסגרת לימודי ימאות המחקיימים בבתי־ספר על־יסודיים וחטיבות הביניים. לא כל אחד מסוגל להיכנס לקיאק כזה, אינני בטוח שאני אוכל לשמש מופת בנושא זה בגלל ממדי שאינם מתאימים לקיאק. כמו כן קיימת פעילות של לימודי שחייה וכניסה למים לצורכי לימוד במסגרת לימודי מדעי הטבע.

משרדנו פרסם בחזורי מנכ"ל מיוחדים, והם מצויים כנראה בידי חברי הכנסת, — חזור מיוחד ב' התשמ"ב, חזור מיוחד ב' התשמ"ג, חזור מיוחד ח' התשמ"ג — הוראות בטיחות לפעילויות השיט והשחייה השונות. יש אחי כאן צרור נוסף של הוראות, שקראתי אותן לפני הדיון.

תלמידי בית־הספר האקסטרני "אנקורי" בתל־אביב יצאו לשיט במסגרת לימודי הימאות. הם עברו שיעורי אימון מוקדמים במים רדודים במקומות מוגנים, כגון: מעגן הקישון ונחל הירקון. אינני יודע איפה יש מים בירקון, אבל כך אמר לי. השיט נערך בשעות הבוקר, שעות שבהן בדרך כלל מימי הכניסה רגועים ושקטים. במקרה, באותו יום החלה סערה פתאומית ולא אופיינית לעונה זו של השנה בשעות היום. הסערה גרמה להתהפכות הסירות, ורק משום שהפעילות נערכה לפי כל כללי הבטיחות והתלמידים היו מצוידים בסירות מנוע להבטחה ובתנורות הצלה — ניצלו כולם מטביעה. אם כן, הוראות הבטיחות קיימו. בכל אופן, המשרד יבדוק את המקרה המסוים בתחומים האחרים — מידת הדירוג של סעירות פתאומיות כאלה — ואת המקרה על כל מרכיביו. אם יהיה משהו שיהיה טעם לדרוש עליו לכנסת — נעשה זאת.

באשר לטיולים הנערכים שלא בשיתוף משרד החינוך והתרבות או מטעמו או על דעתו — האחריות בהם מוטלת על מארגני הטיול ועל המשתתפים בו. מי שהולך לטיול שלא אורגן על־ידי משרד החינוך והתרבות חייב לדעת מהם תנאי הבטיחות באותו ארגון. אני חבר של קבע בחברה להגנת הטבע — הרבה שנים אני משתתף, בממוצע פעמיים־שלוש פעמים בשנה, בטיולים. דעתי נוחה מסידורי הבטיחות שם. אבל אם יש משרדים פרטיים, ארגונים פרטים שמנהלים טיולים כאלה — אינני יכול לקבל אחריות למה שהם עושים. אם לשכות ייעוץ ירצו ייעוץ ממשרד — אנחנו מוכנים לעזור להם. אבל לא לקבל עלינו את האחריות.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצורך בפתרון דחוף ומיידי למצוקת בתי־הספר בעוזי־רומנה באזור נצרת. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. מצב החינוך הערבי והמצוקה שבה הוא נמצא ידועים. הכנסת וועדותיה דנו בזה לא אחת. ידוע, דווקא עיניים ומכאוב הוא הפער הגדול שבין מערכת החינוך הערבי לכלל מערכת החינוך בארץ. ידועה גם הרמה היורדת של רוב המבנים של בתי־הספר. אומנם, בזמן האחרון נעשה מאמץ בכיוון זה ונבנו כמה בתי־ספר, אבל הם אינם מספקים ואינם ממלאים את הפער הגדול ואת הצרכים הגדולים.

אדוני השר, עם כל ההקפאות וההכרעות אין שום הצדקה ואין שום הסבר לכך שמנגנון משרד החינוך, על אף מצוקתו, ומנגנון המדינה האזרחית, אינם יכולים לפתור בעיה כאובה זו ולפתוח את שנת הלימודים החדשה, באופן זמני, על-ידי אספקה מיידית של חמישה חדרים טרומיים.

אני מקווה שהעלאת הנושא בכנסת תעזור למצוא פתרון דחוף למצוקתם של תלמידי בית-הספר עוזרי-רומנה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי, אדוני שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התמונה שצויר לפנינו חבר הכנסת תופיק טובי היא נכונה. אני מצטער שאנו מגיעים למצבים כאלה. חבר הכנסת תופיק טובי תיאר את הבעיות הבולטות וחטך מאחור תיאור של מה שעובר על התלמידים, ההורים והמורים. אלה דברים קשים ביותר, ולא הייתי מצפה שנגיע אליהם במדינתנו. אומר רק כמה דברים על הרקע לכך ועל מה שאני מקווה שיקרה בקרוב.

בתקציבי הפיתוח לבניית מוסדות חינוך דילגנו על שנת תקצוב מלאה בהיקפי הבנייה. הדבר בא לידי ביטוי בכ-2,000 חדרים לימוד בכל המערכת. הטלפונים והזעקות באים מכל פינות הארץ, מיהודים ומערבים ומדרוזים ומאחרים. כמוכן, היות שהפיגור בבנייה במגזר הערבי היה גדול, והלך וגדל במשך השנים, שם הבעיה נעשתה יותר כאובה ויותר דחופה.

לפי החלטת הממשלה, הוקפא כל תקציב הבנייה. כדי למנוע ירידה משמעותית בהיטב הפסי של מערכת החינוך, הפכנו מעבדות וסדנאות לכיתות-א', התאמנו פרוידורים וחדרים קטנים בבית-הספר לכיתות לימוד, תוך שיתוף פעולה עם הרשויות המקומיות.

בשנה האחרונה, עם התחלת ההקפאה בבנייה הציבורית, הגיעה המערכת למצב שבו פתורות אלה אינם מספיקים עוד. אין ביכולת המערכת לספק מבנים למגוון המגמות, בעיקר הטכנולוגיות, שהתפתחו בשנים האחרונות. הדבר בא לידי ביטוי חריף יותר בכיתות בבית-הספר היסודיים והחטיבות העליונות ופגם בעיקר בהמשך ביצוע הרפורמה בחטיבות הבניים.

לכפרים עזרי ורומנה הוכנה פרוגרמה חינוכית ופסיט שבאה להחליף את המבנים המסוכנים והישנים שבתחום הכפר. פרויקט זה, בסדר גודל של 8 חדרים לימוד ובשטח של 640 מ"ר ברוטו, נכלל בתוכנית העבודה של משרדנו לשנת 1985. והנה, כידוע, ב-1 ביולי 1985, חלה הקפאה כללית של בניית מבני ציבור בתוקף תקנות שעת-חירום, שלפיהן נאסרו כל התחלות בנייה חדשות. הקפאה זו, לאור החלטת הממשלה מ-9 באוקטובר 1985, היא בעינה עד 30 ביולי 1986. במקביל להחלטת ההקפאה קוצץ גם תקציב הפיתוח שהיה במסגרת תקציב משרד החינוך ב-1985. כאשר נתקבלה החלטה שתהיה משמרת שנייה בשנה הבאה, כלומר, תקציב הפיתוח כולו קוצץ.

אף שהובא לידיעתנו מצבו הקשה של המבנה בעוזרי-רומנה רק לאחר פתיחת שנת הלימודים, הוצעו פתרונות אלטרנטיביים זמניים עד לבניית הקבע של המבנה, לכשייפשר התקציב. הפתרונות שהוצעו כללו אפשרות של העברת מבנה טרומי בן ארבע כיתות מרשות אחרת, מעכו. לצערנו: לאחר שעשינו בדיקה בשטח לא ניתן היה לבצע זאת. את האפשרות הזמנית הדחופה הזאת, אנחנו מוסיפים לבדוק.

בית-הספר של שני כפרים קטנים: רומנה, המונה 500 נפש, ועוזרי, המונה 1,700 נפש. שניהם נמצאים באזור נצרת. בתחילת שנת הלימודים הנוכחית רצו 500 תלמידים להתחיל את שנת הלימודים שם. הם היוו כ-17 כיתות, אך המורים לא ידעו איך לפתור את בעיית הכיתות משום שבבית-הספר במקום יש רק 12 כיתות. 5 כיתות, על 200 התלמידים שלהן, נשארו בלי קורת-גג. מובן שהמצב הזה לא נוצר בשנה אחת, אלא היתה זו הצטברות של כמה שנים. בשנה שעברה, למשל, חסרו 3 כיתות, והילדים שוכנו בחדרים שכורים. מצוקת הדיור של התושבים בשנה הנוכחית חיסלה את החדרים השכורים והתלמידים נשארו בחוץ.

בית-הספר הקיים, על 12 החדרים שלו, מט ליפול. מהגדס העיוני מוצר קבע שחדרי הלימוד הם במצב מסוכן והלימודים בהם אסורים, כי קיימת סכנת התמוטטות. החדרים האלה נבנו על-ידי התושבים במקום בתחילת שנות השישים. כיום יש סכנת התמוטטות של הגגות, בנוסף על דליפות בחורף וחום מחניק בקיץ.

בשנה שעברה אישר משרד החינוך והתרבות תוכנית לבניית בית-ספר חדש בן 8 כיתות, אך עם התוכנית להכרעת המשק מת חלומם של התלמידים לזכות בכיתות חדשות, והתוכנית לבניית בית-הספר החדש הוקפאה. עם תחילת שנת הלימודים החדשה ונוכח המחסור ב-5 כיתות ואי-יכולת להבטיח קורת גג ל-200 תלמידים, כי בכפר אין חדרים להשכרה, פנו ועד ההורים והנהלת בית-הספר אל משרד החינוך והתרבות בתביעה לספק להם כיתות, עד לבניית בית-הספר החדש. 5 חדרים טרומיים כדי להבטיח קורת-גג לתלמידים, במיוחד בחורף המתקרב. משרד החינוך ענה שוב, שאין לו תקציב ואין לו חדרים טרומיים.

נוכח אוזלת ידו של משרד החינוך והתרבות, ונוכח המצוקה הקשה שבה נחקלו הילדים בעוזרי וברומנה, לא נפתחה עד היום, אף שעברו כבר החודשים ספטמבר, אוקטובר ואנו נמצאים במחצית נובמבר, שנת הלימודים הנוכחית, הילדים מתרוצצים ברחובות הכפר, ועד ההורים פונה יום יום אל כל מי שאזננו קשובה בבקשת עזרה לפתרון מצוקת ילדיהם, והם גם מוכנים להשתתף במידת יכולתם בפתרון המצוקה. אבל אין פתרון ואין מענה.

500 הילדים ו-23 המורים ממתינים לצעדיו הדחופים של משרד החינוך, כדי לעזור להם להתחיל את שנת הלימודים שלהם. עד מתי ימתינו? האם יפסידו שנת לימודים שלמה? עד מתי ימתינו ל-5 כיתות כסך-הכול, ל-5 חדרים טרומיים, כי אין מדובר בבית-ספר שהוא ארמון, משרד החינוך תולה את המצוקה הזאת בתוכנית ההקפאה, או תוכנית ההכרעה המשקית, כפי שקוראים לה. אני ואבוי להבראה הזאת. אין אפשר, על אף ההקפאה, להשאיר טרגדיה כזאת של 500 תלמידים בכפר קטן אחד, שאינם יכולים למצוא קורת-גג לקיים מתחתיה את לימודיהם, והם שרויים במצב בלא פתרון. כל מה שהם מבקשים עתה, וראשון מיד, על-מנת לפתור את מצוקתם המיידית, הם 5 חדרים טרומיים, עד להסרת ההקפאה ומתן אישור לבניית בית-הספר החדש. אני מקווה שהדבר ייעשה בלא דיחוי.

כאן, נוסף על ההקפאה וההבראה וכל החולי הנובע מכך, כאן יש גם הקפאת-לבבות וזלזול משועב באורחי המדינה הערבים. ועד ההורים של בית-הספר ברומנה ובעוזרי מתרוצץ ממקום למקום ופונה לשלטונות, למשרד החינוך ומקווה שמישהו יענה על תביעתם הצנועה ביותר — להבטיח קורת-גג ארעית כדי שיתחילו את הלימודים.

דיוניה. אבל כיוון שהנושא הועלה, אני מציע להעבירו לוועדה משותפת של כספים וחינוך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו פרוצדורה ממושכת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בבקשה, איזו ועדה שאתה מציע. ועדת חינוך? —
בבקשה. חשבתי שאולי זה יעזור, שהם ינסו למצוא איזה מקור דחוף לכספים. לוועדת החינוך? — בסדר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החינוך?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. לפנינו הצעה אחת, העברת הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך
והתרבות נתקבלה.

י. הצעות לסדר-היום

מספנות ישראל

בעיית "מספנות ישראל" אינה יורדת מסדר-יומה של הכנסת. דומה שממשלת ישראל דוחפת את הפועלים למעשי ייאוש במקום ליוזם פתרונות צורקים והגיוניים. בחודש ינואר 1985 הועלו על סדר-יומה של הכנסת כמה הצעות בשאלת "מספנות ישראל", האחת עלי-ידי חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, והשנייה עלי-ידי חבר הכנסת המדבר מכאן. המליאה העבירה את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. הוקמה ועדה-משנה שהמליצה את המלצותיה ומסקנותיה. אינני מתכוון לחזור כאן על כל ההמלצות. אולם, בין יתר ההמלצות נאמרו במפורש כמה דברים עיקריים: א. אנחנו רואים ב"מספנות ישראל" מפעל חיוני ביותר למדינת ישראל ולביטחון ישראל; ב. אנחנו ממליצים להעביר זאת למשרד הביטחון; ג. אנחנו ממליצים שמשרד הביטחון יקבל תקציבים מידיים לצורך הזמנת עבודה, אשר תאפשר ל"מספנות ישראל" 12 שנות עבודה, קיום והתרחבות. המסקנות קובעות שאי-אפשר לצמצם מעבר לצמצום שהיה, פן יהפכו את "מספנות ישראל" למסגריה גדולה לתיקונים במקום למספנות. קבענו במסקנותיה של ועדת החוץ והביטחון, שביטחון ישראל מחייב שהמספנות תישארנה מספנות ולא תהפוכנה למסגריה. לכן, עמדתנו על התיקונים והשיפורים הדרושים.

בימים אלה פרסם מבקר המדינה דוח מיוחד. העוסק ב"מספנות ישראל", ומתוכו אנחנו קוראים ביקורת קשה ביותר על הממשלה בטיפול הכושל בשאלת "מספנות ישראל", ובעיקר על הניהול הכושל של המפעל.

הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת פרסמה אתמול הדעה לעיתונות. אני מסתמך רק על ההודעה הזאת. מההודעה הזאת אנו למדים, ששר התחבורה מר קורפו האשים

מאחר שהיה צורך במשמרת שנייה, הציע משרדנו לקיים כמוסד מתכונת של שישה ימים בשבוע, כשכל כיתת-אם תלמד רק חמישה ימים בשבוע שעות לימודים ארוכות יותר, כפי שנהוג השנה, לנוכח המצב הקשה, במקרים דומים בכתי-ספר יהודיים אזוריים ובקיבוצים, כמו בהרי-יהודה ובגבעת-ברנר.

ההצעה לא בוצעה עלי-ידי ועד החינוך של המקום. אני רוצה להודיע שנושא בית-הספר עוזי-רומנה נמצא במשרדנו בקדימות עליונה, ממש בראש הרשימה. אנו נעניק לו זכות בראש סולם העדיפויות עם הפשרת תקציב כלשהו המיועד לבנייה. שלשום, בהיותי בנצרת, נפגשתי עם נציגי הכפרים של עוזי-רומנה, והבהרתי להם את המצב ואת המאמצים שאנו עושים כדי למצוא לכך פתרון. יש כאן שתי בעיות, האחת הדחופה וזמנית, מה גם שמזג האוויר עושה את שלו, החורף תיכף יהיה בעיצומו, וצריך למצוא פתרון ביניים, והשנייה — בעיית הבנייה בשנה הבאה.

אמנון לין (המערך):

אמרתי שהגשם יהיה בעיצומו. מפך לאזוני אלוהים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אורבא. היו כאלה בין חכמי התלמוד, שהיו מתפללים — והיה יורד גשם. חנינא בן דוסא היה אחד מהם.

בגלל חשיבות הנושא, אני מציע שהוא יועבר לוועדה משותפת של ועדת חינוך וועדת כספים. אני רוצה לקוות שיימצא פתרון-ביניים, לפחות, עוד לפני שהוועדה תקיים את

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לנושא הבא — מספנות ישראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. למעשה אני ממלא חובה חברית, שליחות חברית, של חבר הכנסת שבח וייס, שהעלה את ההצעה, ולרגל עיסוקים מסוימים הוא יצא את הארץ לכמה ימים, וביקשו ממני שאני אעלה את ההצעה הזאת. לפני שאני מעלה את ההצעה, אני רוצה להביע מחאה חמורה, מחאה שפשוט אינני יודע איך ליישב אותה. אף ששר התחבורה ידע שהצעות אלה עולות על סדר-היום, ואף ששר התחבורה ידע שהיום, הודות להצעות האלה, נמנעו שביחות והפגנות של הפועלים, משום שהבטחנו להם שהצעות אלה יעלו לדיון בכנסת, ומתוך כך שהבטחנו להן שהן תועלנה והממשלה תשיב על ההצעות לסדר-היום מנגנון גם שביחות וגם הפגנות, שמי יודע איך הן היו מתפתחות — ועכשיו אני רואה ששום שר מאלה שהיו צריכים להיות כאן אכן נמצאים פה. תודה רבה, אדוני השר שפירא, שאתה יושב כאן. שר התחבורה שהיה צריך להיות פה איננו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני רוצה להזכיר לעמיתי אמנון לין, שלפני תקופת זמן לא ארוכה העלינו את הנושא הזה. הרי אתה יודע שזה לא כל כך משנה אם השר נמצא פה או לא.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. כרוך הבא, שר התחבורה.

אמנון לין (המערך):

אני חוזר כי מדברי.

יועבר לסמכות משרד הביטחון ולאחריותו. מייד אסביר מה הדרישות שלנו.

מכל מקום, ועדי העובדים של המספנות הסכימו לפיטורים, כך שיישארו 475 פועלים מתוך 680. מועצת פועלי חיפה ומוכיר המועצה הסכימו לצמצומים ואמרו שיש צורך לבצעם מייד בהתאם להחלטת הממשלה, אלא שאין שום ערבויות של הממשלה להבטחת הכספים של הפועלים. אין שום ערבויות — לא למתן הפיצויים ולא לקבלת הגמלאות המוקדמות.

שר התחבורה ח' קורפו:
ערבויות בנקאיות?

אמנון לין (המערך):
ערבויות של הממשלה, כדי שהפועלים לא יעמדו כמו הפועלים של "אתא".

שר התחבורה ח' קורפו:
ומה עם ערבויות הפועלים?

אמנון לין (המערך):
ערבויות הפועלים? אתה דורש מהפועלים, שהם ייתנו ערבויות לגמלאות ולפיצויים שלהם? מה הן ערבויות פועלים?

שר התחבורה ח' קורפו:
אם אין ערבות לעובדים, איך תהיה ערבות לפיצויים?

אמנון לין (המערך):
זה בדיוק מה שלא ייתכן: לא ייתכן שהממשלה תדרוש צמצומים ואילו היא אינה נותנת ערבויות להבטחת של פיצויים ושל גמלאות.

חברי הכנסת, "מספנות ישראל" מצויות עכשיו במערך רציני ביותר של מכרזים חיצוניים, שאמורים לספק למפעל זה עבודה וקיום של 12 שנים. משרד הביטחון אמור להזמין ייצור של פרויקטים חיוניים לחיל הים, ואלה מבשרים פריצת דרך בהבראת המספנות. מעל במת הכנסת, כלי להיכנס לפירוד, אומר: אם כל הפרויקטים לא ייוזמו בהעדר תקציב, ייתכן שכולנו כאן נקבל על עצמנו אחריות כבדה מנשוא למה שעלול להתפתח בעתיד בלוחמת הים.

לכן, יש להבין מדוע אסור לגרוע מ-475 הפועלים שמאפשרים לשמור את המספנות כמספנות לצורך פרויקטים ביטחוניים, ומדוע אין לדרוש צמצומים נוספים שיהפכו את המספנות לסגוריה לתיונים.

חברי הכנסת, לא ייתכן שהכנסת תעסוק בנושא זה שוב ושוב, תוציא מסקנות הזדהות להלווין. אדוני שר התחבורה, למסקנות של הממשלה, ושר האוצר ימנע מימושן של כל אותן מסקנות. אני רואה כזה ביזוי הכנסת.

לכן, אני פונה לכנסת ומציע שנקבל את ההחלטות האלה:

1. יש לדרוש משר האוצר להעביר את הכספים הדרושים לצורך הבראת המפעל.

2. המליאה או ועדה, שהנושא יעבור אליה, יחליטו להעביר את "מספנות ישראל" לאחריות משרד הביטחון, כפי שהוחלט בוועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון.

3. יש לקבוע בתקציב משרד הביטחון תקציב נוסף, מיוחד ל"מספנות ישראל", לצורך הזמנת עבודה ופרויקטים, שיבטיחו ל"מספנות ישראל" 12 שנות פעולה ופיתוח. כל זאת בערכות ועדת הכספים של הכנסת: התקציב הזה צריך להיות מעוגן

את שר האוצר דאז, שכיהן בשנת 1981, שבגלל שיקולים אלקטורליים הוא מנע את הבראת המפעל — פשוט לא ייאמן כי יסופר. אינני זוכר מי היה שר האוצר דאז.

שר התחבורה ח' קורפו:
מי הלווין אני יכול להגיד, לך.

אמנון לין (המערך):
מי הלווין?

שר התחבורה ח' קורפו:
ורטמן. הוא לא השתנה.

אמנון לין (המערך):
אתה דיברת, אדוני השר, בוועדת הביקורת על שר האוצר, כך נאמר במסקנות.

שר התחבורה ח' קורפו:
דובר על ורטמן.

אמנון לין (המערך):
זה לא נאמר במסקנות. ייתכן שיש הטעיה. על כל פנים, זה לא נאמר.

יושב-ראש הוועדה מר ליבאי מאשים באישומים קשים ביותר של הממשלה בתוסר יכולת להבריאת את המפעל.

המעניין ביותר, ובמיוחד עלי להזכיר כאן את הדברים שאמר חבר הכנסת דן תיכון, שקבע בדיון בוועדה, כי אם הממשלה סבורה שיש צורך בקיום המספנות אף שאין הן רווחיות, עליה לצרף למסקנה הזאת גם המחאה מתאימה. הוכח בעולם כולו, שאין בשום מקום בעולם מספנה רווחית, והממשלות מסבדות את המספנות.

חברי הכנסת, אחרי כל אלה אני שואל: מדוע הפועלים צריכים להיות קורבן למחוללי הממשלות ולמחוללי ההנהלה? מדוע הפועלים צריכים להיות קורבנות של חוסר יכולת לקבל החלטות ברורות בעניין זה?

אני רוצה להזכיר, שגם חבר הכנסת גולדשטיין וגם אנוכי עמדנו כאן לפני חודשים ספורים וזעקנו את זעקת הפועלים. הוכחט שהדבר יגיע לידי מימוש ויבוצעו תיקונים. עד היום שום דבר לא נעשה.

חברי הכנסת, פרשת "אתא" לימדה את הפועלים שאסור להם להרשות שגורלם יהיה כגורל פועלי "אתא" — לא פיצויי פיטורין, לא כספים לגמלאות מוקדמות, אם יש צורך בשניהם יחד.

יש החלטת ממשלה מ-11 באוגוסט, הדורשת לצמצם את מספר הפועלים מ-680 פועלים ל-475 ולהזרים כספים לביצוע פרויקטים חיוניים, כפי שדובר עליהם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
שר התחבורה לא התנגד שהמפעל יועבר למשרד הביטחון.

שר התחבורה ח' קורפו:
אני איחרתי כי חשכתי ששר הביטחון יבוא.

אמנון לין (המערך):
ציינתי את זה.

ובכן, בדברי צירפתי את שר התחבורה. אני הייתי בין מנסחי המסקנות של ועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון. שנינו, גם חבר הכנסת פנחס גולדשטיין וגם אני דרשנו שהעניין

צוללות לחיל הים ב"מספנות ישראל", בכספי הסיוע האמריקני. בדברים אלה, מתוך הנחה שהדיווח העיתונאי היה מדויק פחות או יותר, טמונות, לפי דעתי, כל האשלויות שמאפיינות את הגישה לייצור הביטחוני. וזה בניגוד בולט לפיכחון ששורר כיום שעה שמדובר בייצור האזרחי.

אשר לאוניות סוחר, השר אמר כי שלוש ועדות בדקו ומצאו שאין זה כדאי לבנותן בארץ, אך כאשר לייצור ביטחוני ההנחה היא: הבה ננסה להשיג כספים אמריקניים, ננסה לקבל תמיכה אמריקנית, ניכנס לייצור שאין בכוהו לקיים את עצמו בתנאים כלכליים נורמליים. אני חושב שמתעוררת מאליה השאלה, כמה ועדות בין-משרדיות בדקו ומצאו כי ייצור צוללות ב"מספנות ישראל" הוא כדאי. התשובה היא כנראה, שמספר הוועדות הללו הוא כמספר הוועדות שבדקו ומצאו שייצור ה"לביא" הוא כדאי, שייצור מגו ה"לביא" הוא כדאי, וכדומה. הרבר לא נבדק ולא נבחנו על-ידי ועדות של מומחים באורח שקול וביקורת.

אני מבין את משרד הביטחון שאינו מגלה להיטות לקבל לחסותו את "מספנות ישראל". משרד הביטחון מטופל כיום בפרויקטים תעשייתיים בלתי כלכליים, למעלה מכושרו לשאת בנטל. בין הפרויקטים יש כאלה שגולדו ונולדים רק כפרי תחרות וקנאה בין הוועדות השונות של התעשייה הביטחונית. עוד מפעל מסוג כזה לא חסר, כמובן, למשרד הביטחון.

אך במציאות קיימות מספנות ויש בהן כוח עבודה גדול וכשר ייצור וידע שכדאי להשתמש בהם לצורך ייצור כלכלי. אינני יודע אם הרעיון להשתמש במאגר הזה של כושר ייצור לצורך בניית קונסטרוקציות יבשתיות הוא הפתרון הנאות. האם הדבר נבדק כהלכה, האם ברור כמה מדובר, אבל, אם יש סיכוי בל הצלחה כלכלית בכיוון זה — יש לבצע את הדבר בלא דיחוי. צריך להיות ברור, כמובן, שכימים שמפעלים מפוארים בישראל נקלעים לקשיים כספיים, כך שהם חייבים לצמצם את ציפיותיהם הן בתחום השינוק והן בתחום גיוס ההון, יש להיזהר כפל כפליים בטרם נכנסים להרפתקה נוספת.

יהיה זה מסייע מאוד לקבל דיווח מלא יותר, במליאה או בוועדה המתאמה, ולפי דעתי הוועדה המתאמה היא ועדת הכלכלה. כדי להדגיש שמדובר בשיקולים כלכליים, על הבדיקות שנעשו ועל הממצאים המדויקים לגבי הציפיות ולגבי מה שאפשר להשיג למעשה. בינתיים יש בעיה מיידית של מאות עובדים שיש לדאוג לקיומם, ויש ציוד יקר שאין להשכיחו.

ברור כי המחויבות המוסרית של הממשלה לגורלה של העובדים היא גדולה ויש להבטיח כי עד אשר תיבדקנה האפשרויות ותתקבלנה ההחלטות לא ייגרע הלחם מפי העובדים.

עד היום, העובדים הם הנושאים העיקריים בנטל החוכנית הכלכלית, מה שקרוי תוכנית ההבזאה הכלכלית. אני משתמש בשם זה רק משום שהוא קנה לו מהלכים, אבל מתוך הסתייגות מסוימת: כי אם אומנם כל הצלחתה של התוכנית בנויה על תרומתו של השכיר, יש נקום להטיל ספק בסיכוייה להצליח כפי שמתכננה מצפים. כדאי להזכיר בהזדמנות זו שמשכורתו של הפועל היתה בינתיים התורם העיקרי לריסון האינפלציה. נוצרה שחיקה מהירה של עד 20% מהשכר תוך חודשים מספר. האכטלה היא גורם חשוב נוסף: כיום, היקפה הוא 8% עם תחזית של עלייה עד 10% תוך זמן קצר. מה שעושה את המציאות הזאת קשה לעיכול במיוחד היא העובדה, כי ברבד עם הדברים האלה יש עלייה בפריון העבודה של הפועל ב-3%.

בערכות של ועדת הכספים של הכנסת, כדי שלא יהיה מותנה בהחלטתו של שר האוצר או בהסכמתו.

הכנסת תקרא לממשלה לקבל החלטה ברורה בנדון ולרווח למליאה על מימושה בתוך שבועיים או בפרק זמן קצר סביר. קבלת החלטה כזאת תאפשר לנו למנוע מן הפועלים לצאת למאבק שיכול להיות שאין מנוס ממנו. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. לפני שאזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד ברצוני להודיע, שבהסכמת השר נכביר את ההצעה, שהעלה חבר הכנסת תופיק טובי, בנושא בית-הספר עוזי-רומנה, לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות. אני מודיע זאת לפרוטוקול. כך יהיה.

אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושבי-ראש, נוסט נכבדה, המשבר ב"מספנות ישראל" הוא חלק מתופעה כללית שהיא אופיינית, בייחוד בתקופה האחרונה, לאותם ענפי תעשייה שביקשו לפרוץ לא על יסוד שיקולים כלכליים אלא על יסוד שיקולים של יוקרה לאומית. מפעלים כאלה מתגלים כזה אחר זה כבנויים על יסוד של חול, על יסוד ההנחה ששיקולים של גאווה או יוקרה לאומית יבטיחו. כי תמיד, גם כאשר השיקול הכלכלי לא יצדיק זאת, תראה הממשלה את עצמה חייבת להעמיד לרשותם אמצעים לפעול ולפרוץ. בדרך כלל, מפעלים כאלה אינם מאריכים ימים. אפשר לראות זאת לא רק מהניסיון של התקופה האחרונה אצלנו אלא גם בהיסטוריה התעשייתית של מדינות רבות, לרבות המתועשות והמפותחות ביותר.

העיקרון המנחה בהקמת ענפי תעשייה ובעידוד מפעלים תעשייתיים צריך להיות אחד ויחיד — למפעל יש הצדקה כלכלית. שיקולים כמו אוטונומיה באספקת המוצר או הרצון להניף את הדגל וכדומה מעולם לא היו אמיתיים, ובעולם של היום אין להם כל בסיס וכל הצדקה. דבר זה נכון גם לגבי מוצרים שקשורים בדרך זו או זו לצורכי הביטחון.

גם היום מוצרק לייצר באופן עצמאי רק מערכות שיכולות לקיים את עצמן בזכות רווחיהן ולא בחסדי תקציב ממלכתי המופרש להן בלא חשבון. מערכות שאי-אפשר לייצרן בתנאים אלה — מוטב שלא לייצרן אלא לרכוש אותן ממי שכונה אותן כייצור רווחי.

ההנחה, ישראל חשופה לאמברגו מסוג זה או זה וכשעה קריטית לא תוכל להשיג את הדרוש לה אין לה יסוד, ומקורה במיתוס ולא בניסיון המעשי. מעולם לא נמנעה מ ישראל רכישת ציוד הנחוץ לכוחות הביטחון; כל זמן שהיו בידה אמצעי תשלום, מכאן, הדאגה צריכה להיות תמיד שיהיו לישראל אמצעי תשלום — כלכלה יציבה, ולאו דווקא מפעלי ייצור שאי-אפשר לקיים אותם בימים מתקונם ועל אחת כמה וכמה בימים של משבר. אני תוהב שיש מקום להדגיש את העניין הזה עכשיו בקשר לדיון על "מספנות ישראל", כי גם פה נשמעות דעות מן הסוג שלדעתי אין לו מקום.

קראתי בעיתון מאתמול, כי שר התחבורה חיים קורפו טען בוועדה לביקורת המדינה, כי שלוש ועדות בין-משרדיות קבעו, שלא כדאי לבנות אניות סוחר ב"מספנות ישראל". הוא הוסיף, לדעתי, על המספנה להתרכז בכנייה ביטחונית לחיל הים ובייצור קונסטרוקציות יבשתיות. הוא חזר על עמדתו. כי צריך להעביר את המפעל לאחריות המיניסטריאלית של משרד הביטחון, ועתה הוא מצפה שארצות-הברית תסכים לבנות

אינו מזרים כסף שהוקצב ל"מספנות ישראל", ושמיכה זו מתעכבים פיטוריהם של למעלה מ-200 עובדים, חייבים להתגבר על מכשול זה בהקדם. סבל אנושי רב מדי, מפעלים מתמוטטים רבים מדי ממלאת את הנוף שלנו לאחרונה, וחלילה לנו להחיר כל תפתח בקרב משרדי הממשלה אדישות כלפי התופעות האלה.

אני מעלה את הנושא לדיון כהצעה דחופה. אני מקווה שהדיון יוכל לסייע לא רק לפתרון הבעיה של "מספנות ישראל" אלא אולי גם להבהיר את השאלה העקרונית שהעליתי: על איזה בסיס יש לקיים מפעלים גם כאשר הם תורמים במישרין לאיזה צורך לאומי מובהק כלשהו? ואני חוזר ואומר, שעל-מנת שהמשך הדיון יעשה על יסוד שיקולים רלבנטיים וענייניים, ולא על יסוד שיקולים, שלדעתי צריך להיפרד מהם, ביחוד בתקופה זו, אם השר ירצה להציע להעביר את הנושא לאיוו ועדה שהיא, הייתי ממליץ שזו תהיה ועדת הכלכלה, שם יהיה אפשר להתייחס לנושא כפי שיש להתייחס אליו, על בסיס של שיקולים כלכליים בעיקר.

הי"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחה היום על שולחן הכנסת, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 57), התשמ"ו—1985, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הי"ר ש' הלל:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי

יב. הצעות לסדר-היום

מספנות ישראל

היתה שגיאה של ממשלה קודמת. לא היתה שום סיבה להקים ליד "מספנות ישראל" גם את מספנות חיל-הים. באותה ממשלה, שר תחבורה מטעמה אמר במועצת המנהלים של המספנות, שהן לא תעסוקנה בתיקונים אלא רק בבניית אוניות חדשות, ואלה יומרות של מספנה. אז קמו מספנות חיל-הים, היום הן מעסיקות 1,600 איש ו"מספנות ישראל" אינן מסוגלות לפנס 680 עובדים שנותרו בהן. זאת לא עשתה הממשלה הקודמת, היוצאת. כן לא היתה בדיקה של הממשלות הקודמות, מדוע צריכות לקום "מספנות ישראל" במסגרת משרד התחבורה ולא במסגרת משרד הביטחון, אם כל התעסוקה של המספנות היא חימוש חיל-הים וציווד, מדוע הן צריכות להימצא במסגרת משרד התחבורה? האם רק מפני שהן עוסקות כאובייקט הקשור במים?

אמנון לין (המערך):

שר התחבורה ח' קורפו:

הרי ועדת המשנה שלך הגיעה למסקנה בעקבות הצעותי. הרי אלו היו התביעות שלי. אני שואל: מדוע לא תבעו זאת שרים קודמים כאשר יכלו לשנות, כאשר יכלו להכריע ולהשפיע?

חבר הכנסת פלד צדק באומרו כי "מספנות ישראל", כמו כל דבר אחר, הוקמו רק משיקולי יוקרה מדומה, עם הוצאת כסף ציבורי, עם השלכת כסף ציבורי, מבלי לחשוב על הצדדים

מכאן שאין קשר בין התרומה של השכיר למאמץ הכלכלי, בין התרומה שלו בשכר, באבטלה, לבין התרומה שלו להעלאת הפריון. זה מעורר כמובן שאלות עקרוניות שהועלו כאן אתמול, ואני שמח שאתמול גם הוחלט שהנושא יבוא לדיון מלא במליאה, ולכן לא ארחיב על כך את הדיבור.

במקרה של "מספנות ישראל" אני מבין שהסכנה הגדולה היא, שהמפעל יפסיק לפעול לגמרי, ופירושו של דבר, שעל הממשלה מוטלת החובה להגיש תוכנית של פעולה מזורזת: עליה להכיל שלב ביניים, שלב מעבר מן המצב הנוכחי אל המצב הסופי, המצב הרצוי וכן פירוט התחום שבו יש סיכוי ל"מספנות ישראל" לפעול על בסיס כלכלי.

חשוב שהדבר ייעשה בהקדם כדי, כפי שכבר הוזכר על-ידי חבר הכנסת אמנון לין, לא נראה מחדש את הסצנריו של "אתא", כאשר בשל ההיסוסים הרבים בממשלה הגיעו הדברים לידי כך שכבר לא ניתן להציל את המפעל.

מתוך מעקב בעיתונים עלי לומר, ולא עקב השתתפות בדיונים בוועדות השונות, שמתקבל הרושם שיש במשבר הנוכחי משום מאבק על יוקרה, ואם נכון הדבר שמשרד האוצר

הי"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו חוזרים להצעות לסדר-היום בנושא מספנות ישראל, רשות הדיבור לשר התחבורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת אמנון לין הרחיב את הדיבור והסתמך על החלטות הוועדה לענייני ביקורת המדינה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה לא קיבלה שום החלטה. היא החלה בדיון. היה רק קומוניקט של יושב-ראש הוועדה על הדברים החשובים שהוא אמר בוועדה, ועל הניסיון להפיץ כרכילות איזו אמירה שנראתה לו אפשרית ונוחה וטובה לגנת בה את הממשלות הקודמות.

ובכן, כדי להבהיר את הדברים, חבר הכנסת לין, הלחץ האלקטרוני שאני דיברתי עליו היה זה של מועצת פועלי חיפה, של הוועד הפועל של ההסתדרות, שהודיעו שהם יעלו את פועלי חיפה על בריקדות, אם אנחנו נפחית את מספר העובדים ב-150 איש, מבלי שנבין תוכנית לשיקומן של המספנות. לא פיגרו אחריהם גם חברי סיעת "הכלת-לבן" שהצטרפו לתביעה הזאת של מועצת פועלי חיפה והוועד הפועל של ההסתדרות ומחזיק חיק הספנות בוועד הפועל של ההסתדרות.

יכול להיות שהממשלה הקודמת חטאה למספנות, כפי שיושב-ראש הוועדה מצא לנכון להכריז בקומוניקט שלו. אבל, אני אינני יודע מדוע צריך לפטור מאחריות את הממשלות שקדמו לה. נדמה לי שהסיבה להקמתן של מספנות חיל-הים

התקין המצב יכול לבוא כשל כמה גורמים: זכייה במכרזים כן-לאומיים לביצוע פרויקטים, בניית הפרויקט של חיל-הים — אותן צוללות שכבר הוזכרו והפניית עבודות של חברות הספנות הישראליות למספנות. אם שלושת הדברים האלה יתקיימו, יש למספנה תעסוקה לכ-450 — 500 עובדים לתקופה ארוכה מאוד.

אמנון לין (המערך):

אדוני השר, האם אתם עושים ניסיון לחייב את חברות הספנות האזרחיות לעשות את השיפוצים והתיקונים שלהן שם?

שר התחבורה ח' קורפו:

כן. הן כולן מוכנות לעשות זאת, בתנאי שנשלח להן שיקים כדי שיוכלו להכניס את אוניותיהן לתיקון. האוניות שלהן לא נכנסות לתיקונים ולשיפוצים מפני שאין להן כסף.

אם שלושת הפרויקטים האלה לא יבוצעו, או אם יבוצעו רק שניים מהם, מספר העובדים במספנה, מבחינת שעות העבודה, יצטרך לפחות במידה רבה מאוד, מובן שאין זה מדבר את שלושת הדברים האלה יחד לא יתקיימו.

ההצעה שהעליתי, כמעט מייד עם כניסתי לתפקיד, היתה להעביר את המספנות לאחריות חיל הים. הצעה זו הושחתה על העבודה, שכבר אז ראיתי כפילות בקיומן של שתי מספנות. אין ספק שיש אבטלה רבה, שיש חפיפה רבה בין שתי המספנות האלה, ואפשר לייצל את העבודה אם היא נתונה ביד אחת. כך אפשר לתכנן את ההצטיידות של חיל-הים ואת ההעסקה של המספנות על-פי תוכנית ידועה מראש.

פניתי לממשלה לפני כמה חודשים בבקשה להקצות למספנות את המשאבים הכספיים כדי שתתאפשר פעולתן עד להתבהרותם של שני הנושאים העיקריים, והם, המכרז שבו משתתפת המספנה ותעסוקת חיל-הים, בשני המישורים נעשו מאמצים. אני מעריך שעד סוף השנה נדע תשובה מוחלטת ביחס לנושא הראשון, וביחס לשני — תשובה מתקרבת. שר הביטחון, משלחות שיצאו לארצות-הברית, נציג מטעם משרד התחבורה, מפקד חיל הים הקודם, שמינית אותו לתפקיד בעניין זה, עושים שם כדי לדרבן ולזרז את קבלת העבודות בשביל חיל הים. הדבר הזה יהיה כוון ומשולב בכניסת שותפים ל"מספנות ישראל". אז, כמובן, אפשר יהיה לראות את הפתרון של המספנות כפתרון נכון ובר-קיימא.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, אני מבקש לשאול את השר: אם המספנות יועברו לתחום האחריות של משרד הביטחון, ויהיו עתוד משבר, למשרד הביטחון יהיה קל יותר לפטר את האנשים בלא ההגנה המקצועית שיש להם כיום במספנות האזרחיות. לכן, העברה למשרד הביטחון פירושה דחיית המשבר ולא פתרונו. זה פתרון אדמיניסטרטיבי.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת ויינשטיין, אותו דבר יכול לקרות ל-1,600 העובדים במספנות חיל הים. אין קשר בין הדברים. אם ייתנו ל"מספנות ישראל" לבנות שתי ספינות אזרחיות או ספינות קיור, תהיה להם תעסוקה, ולמספנות חיל הים לא תהיה תעסוקה. מה עושים העובדים האזרחיים כצה"ל כאשר יש קצוץ בתקציב? מה קורה? האם זו התקודה הרגילה היתידה בעניין הזה? ויש להם גם הגנה מקצועית. אני חושב שאתה טועה ביחס לנציגות של העובדים האזרחיים כצה"ל.

הכלכליים. מה היתה היומרה להקים מספנות במדינת ישראל? הפלדה שיש לנו? המכרות? הנמלים? עובדי הנמלים? מה יש לנו? — גורגות דרבי צדוק. יש מדינות, שבהן עשרות אלפים של עובדים מועסקים בתעסוקות הישירות והגולות לספנות. הן מסבסדות מספנות, כי הן רואות בהן מקור תעסוקה לכוח העבודה העיקרי והמרכזי בארצותיהן. האם ישראל צריכה לבנות ספינות, כאשר עליה לסבסד כל ספינה כ-5 מיליוני דולרים? מה זו, פרה קדושה? האין זה מזכיר את הכספים שהוזרמו לבניית אוניות הנוסעים הישראליות? מה קרה עם החלום הזה? כמה מכסי השילומים הושקעו בבניית אוניות נוסעים ישראליות? בנו בלי חשבון, כי היה כסף רב ממקורות שונים. בשפע הזה היה אפשר להעסיק במספנות מספר עובדים כפול שעה שניתן לבצע את העבודה עם מחציתם. אותם זמנים היו טובים, ואותם זמנים קבעו את העומק שאנחנו שקועים בו היום. אבל, כולנו יודעים למנות את שבע השנים האחרונות. שוכחים למנות את שבע-כפול-חמש השנים שקדמו להן.

ההסכמה לצמצומים במספר העובדים היא על-פי החלטה של מועצת המנהלים ועל-פי החלטה של הממשלה. פיצויים של 100% יש היום גם בקרנות. העובדים מבקשים פיצויים מעבר לזה. אינני אומר שהם צודקים, אינני אומר שלא היו מקרים ששילמו מעבר ל-100%. אבל זו בוודאי איננה תשובה שאין ערבות לכספים. בקרנות יש ערבות לגמלאות. ייתכן שהקרנות האלה לא נשמרו. אבל, אם הממשלה אחראית להן, בכל הסדר שיימצא יוסדרו גם הפיצויים בשיעור הזה וגם הגמלאות בשיעור המקובל.

אמנון לין (המערך):

מדוע לא אומרים זאת לעובדים?

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת לין, אינך צריך להיות תמים כל כך. הבעיה אינה זו שאי-אפשר להגיד לעובדים.

המשבר ב"מספנות ישראל" הוא גם המשבר של הספנות העולמית. כאשר חברות הספנות נמצאות במצב קשה, כאשר הן נאבקות על קיומן, ודאי שהתעסוקה במספנות — ולא רק אצלנו, גם בעולם כולו — היא בידיה חלולה מאוד. כשליש מספינות המשא בעולם מובטלות. יש היום מספנות שמציעות ספינות חדשות במחירי הפסד. יש היום אבטלה בימאות בהיקף שלא ידענו בשום ענף אחר. יש היום תחרות פרוצה של מחירים, ששום חברת ספנות מערבית, ובוודאי לא ישראלית, אינה יכולה לעמוד בה. כוח האדם המופעל שם הוא זול ומנוצל. יש אוניות שבהן מועסקת מחצית מספר העובדים מאלה המועסקים בספינה הישראלית.

אדוני היושב-ראש, שלוש ועדות בדקו את נושא המספנות וכולן הגיעו לארבע מסקנות: אין סיכוי לבניית אוניות אזרחיות, ספינות סוחר, במספנות. התעסוקה העיקרית שלהן היא חימוש חיל-הים וציודו. הן יכולות לעסוק בעבודות שיפוצים ותיקונים, הן צריכות לחפש גם עבודה יבשתית, זו שכנית מסגרות. אלו ההמלצות של שלוש ועדות, ובעקבות המסקנות של הוועדה האחרונה הוזרמו למספנות 13 מיליון דולר כדי להגדיל את התחשיות. כדי לאפשר תיקונים של אוניות גדולות יותר, על-מנת לתת למספנות אפשרות לעבור את ההסבה המקצועית מבנייה לתיקונים ולשיפוצים.

כיום המספנות נאבקות על עבודות, והן מועטות. בכל זאת, המספנות עוסקות כיום במספר לא מבוטל של עבודות. מובן שהמצב יחמיר כאשר העבודות האלו תסתיימה.

ביקשנו מהמשלה לאשר תקציב להפעלתן התקינה של המספנות עד לסוף השנה. החלטת המשלה היתה טובה, אך ניסוחה היה לקוי. כתוצאה מכך עיכב שר האוצר את ההורמה לאחר הורמה חלקית. ביום ראשון הקרוב אני מתעתד לבקש תיקון ההחלטה של המשלה, שתאפשר את ההורמה השוטפת, רק אותה, עד לסוף השנה. עד אז יחברר מצבן של ההזמנות שאנחנו ממתינים להן, ואולי גם ייכנסו שותפים פוטנציאליים למספנות. אז, כמובן, נוכל להשתחרר מן הדאגה למצבן של המספנות לתקופה ארוכה מאוד.

אדוני היושב-ראש, אינני מתנגד להעברת הנושא לוועדה ואינני מתנגד שיתקיים עליו דיון בכנסת. אינני מתנגד גם, כפי שפתח את דבריו חבר הכנסת לין, שהנושא יעלה שוב בעוד כמה חודשים, אם הדבר לא יצלח בידינו.

היו"ר ש' הלל:
מתוך גישה קונסטרוקטיבית, אני מבין שהשר אמר בעצם שהוא מוכן להעביר את הנושא לוועדה. חבר הכנסת אמנון לין, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

אמנון לין (המערך):
כן.

היו"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת פלד, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

מתתיהו פלד (הישימה המתקדמת לשלום):
אני מסכים, אבל, כפי שאמרתי, אני חושב שהוועדה המתאימה לכך היא ועדת הכלכלה.

היו"ר ש' הלל:

בינתיים לא שמענו על ועדה אחרת. אם יהיה ויכוח, ועדת הכנסת תחליט. אני מבין שגם לשר אין התנגדות שהנושא יידון בוועדת הכלכלה, כפי שהציע חבר הכנסת פלד.

לפנינו רק הצעה אחת, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שהנושא הועבר לוועדת הכלכלה. חברי הכנסת, בזה סיימנו את סדר-היום שלנו. הישיבה הבאה — ביום שני 25 בנובמבר, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:57.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות קל"ח — ק"מ

- א. תביעת ישראל להעלות את נושא יהדות ברית-המועצות בפנישת נשיא ארצות-הברית וראש ממשלת ברית המועצות.
- ב. שאלות בעל-פה.
- ג. שאלות ותשובות.
- ד. ממדי הירידה מן הארץ — הצעות חברי הכנסת "צבן, מ' בראון, נ' ארד, פ' גולדשטיין וג' כהן.
- ה. הצעת חוק רשת שנייה בטלוויזיה, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעות לסדר-היום.
- ז. הצעת חוק פנקס הבורחים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 17), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק לחיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק איסור גידול חויר (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה (מס' 19), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (מס' 31), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק לחיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של המשבר המתמשך כמערכת הבריאות — הצעת חברת הכנסת א' נמיר.
62. הנתונים על צבירת רווחי הון של מאות-מיליוני דולרים בחקופת ההקפאה — הצעת חבר הכנסת ר' כהן.
63. עלייה ברווחי ההון בצד שחיקת השכר של העובדים — הצעת חברת הכנסת ח' גרוסמן.
- 64 — 65. אי-הכללתם של שלושה כפרים ערביים בגבול הצפון בחקנות הנחות במס הכנסה — הצעות חברי הכנסת מ' בראון ומ' פלד.
66. קיצוץ הסובסידיות לחלב והעלאה מחיר מוצרי החלב בעתיד — הצעת חברת הכנסת א' סרטני.
67. נוכח המצב המדיני הצורך הדחוף להאיץ הקמתן עד סוף

- בעלי כלי שיט) (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יז. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יח. האסון הקטלני שגרם למוותם של ילדי בית-הספר "ברנר" בפתח-תקווה — הצעת חבר הכנסת ח' קופמן.
- יט. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין המלחמה בתאונות הדרכים — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- כ. שחיקת הקצבאות לגמלאים — הצעת חבר הכנסת ר' כהן.
- כא. מינויים מפלגתיים בחברת הכימיקלים — הצעת חבר הכנסת י' ארצי.
- כב. מפעל כ"ל — פאר התעשייה הכימית הישראלית — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.
- כג. פיטורי מורים והשיבושים בעקבות כמערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינינו, ר' מגן, ור' איתן.
- כד. בעקבות הסקרים על הנוער: לא היסטוריה דמוקרטית אלא היסטוריה ציונית ומדיניות ביטחונית שפויה — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
- כה. ההשלכות התכריות של המשבר הכלכלי — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
- כו. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעות חברי הכנסת מ' בראון, ע' לנדאו, ז' המר, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סולודר.
- כז. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- כח. הצעות סיעת ר"צ, סיעת הרשימה המתקדמת לשלום וסיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בגין המשך כהונתו של השר אריאל שרון בממשלה.
- כט. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות קל"ט — ק"מ

- השנה של שש התחלואות המחורכות על-פי קווי היסוד של הממשלה — הצעת חבר הכנסת י' נאמן.
68. הצורך הדחוף בתשובת ראש הממשלה להצהרתו של חוסיין שדגל ירדני יתנוסס בקרוב על הרי-הבית — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
69. פיטורי 90 נשים הרות באזור הצפון — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- 70 — 71. מעמדו של ארגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים — הצעות חברי הכנסת ר' כהן ונ' רז.
- 72 — 73. כטיחות תלמידים בטיולים בעקבות מקרה סכנת הטביעה בכינרת — הצעות חברי הכנסת מ' בראון וע' סולודר.

74. הצורך בפתרון דחוף ומיידי למצוקת בתי-הספר בעויר-רומנה באזור נצרת — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.

ג. הרשאה על-פי סעיף 121 לתקנון הכנסת בדבר חלוקת הצעת חוק הביטוח הלאומי

(תיקון מס' 59), התשמ"ה — 1985

לפי סעיף 121 לתקנון. מחליטה הכנסת להרשות לוועדת העבודה והרווחה לדון ולהביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית רק אותו חלק מהצעת החוק הנדונה שעניינו

ד. הודעת שר המשטרה בעקבות מסקנות ועדת המשנה לבטיחות בדרכים

בנושא הבטיחות בדרכים* והערות יושב-ראש הוועדה בנושא זה

לכבוד חבר הכנסת אוריאל לין יושב-ראש הוועדה לבטיחות בדרכים הכנסת ירושלים מכובדי.

לאחר עיון ולימוד יסודי של מסקנותיה והמלצותיה של הוועדה לבטיחות בדרכים, כפי שאומצו על-ידי ועדת הכלכלה, הגיע משרדי למסקנות מספר, כפי שיפורטו להלן (כסדרן במסקנות הרלבנטיות של הוועדה):

א. ניפוי תקנות התעבורה ופישוטן. אכן, פישוטן הוא הכרח המציאות. ולצורך מטרה זו, הוקמה ועדה בין-משרדית, בהשתתפות משרד התחבורה, מת"ן ומשרד המשפטים. הוועדה תבדוק את דרך ריכוזן של התקנות ועריכתן בצורה פשוטה ויעילה.

העיקרון המנחה הוא, שאותן עבירות שהן השכיחות והמסוכנות, ואשר מאופיינות בסיכון פוטנציאלי גבוה לגרימת תאונות דרכים, יוצאו ממסגרת ברירת המשפט, ויועברו לקטגוריה של העמדה לדין. כמו כן, יוחמרו העונשים המתלווים לעבירות אלו.

ב. ארגון המשטרה

1. מדיניות המשטרה מבוססת על האחריות הטריטוריאלית של המפקדים בשטח.
2. כיום, מדיניות האג"ם היא לחייב את המפקדים בשטח לפעול בנושא התנועה בעדיפות גבוהה אגב קבלת הנחיות מקצועיות ממת"ן.
3. יישום מעמד מת"ן בנושא ההנחיות והפיקוח על ביצוען על-ידי יחידות השטח, יביא לשיפור הטיפול בנושא התנועה ויוריד את הצורך במערך תנועה ארצי ויחסוך כפועל. יוצא את ההוצאות הרבות הקשורות במערך זה.
4. לכן, מתבסס כיום מערך התנועה על הית"קים הפועלים בכבישים הבין-עירוניים ועל לשכות התנועה, הפק"סים העירוניים והמתנדבים למיניהם שיפעלו בתוך הערים.

1. במקרים, שבהם ראוי להעמיד לדין נהג-שביצע עבירות תנועה מסוג אלה המוגדרות כמסוכנות, ייעשה כן. אף אם נגרם נזק לרכוש בלבד.

2. משטרת ישראל תגברה בשנתיים האחרונות את מערך התנועה שלה ב-100 תקים, וב-35 כלי רכב, כך שכיום הית"קים מונים 122 שוטרים, 50 כלי רכב ו-24 אופנועים. כך שהפיקוח הבין-עירוני הוא מהטובים שהיו למשטרה אי-פעם.

המגזר העירוני

במגזר העירוני, מודעות הציבור גברה במיוחד בשנים האחרונות, וישנה היענות רבה של מתנדבים לאכיפה בתוך הערים, במסגרת המשא"ז/ית"ם, אשר מונחים ומודרכים על-ידי יחידות התנועה. דבר זה נותן פתרון, אומנם חלקי, לבעיות התנועה בערים.

משטרת ישראל מפעילה רכבים שכורים בלתי מוזהים חודש עד חודשיים בשנה, וזאת במימון מינהל הבטיחות. אכיפה סמויה זו מוכיחה את עצמה כיעילה. אולם, מפאת חוסר תקציב, לא ניתן להפעיל שיטה זו יותר מכפי שזה נעשה היום.

א. משטרת ישראל פיתחה מודל לקביעת סדרי עדיפויות באכיפה והיא פועלת בהתאם למודל זה כבר כשנתיים, מודל זה הוכיח עצמו כיעיל.

ב. משטרת ישראל בודקת טכנולוגיות שונות הנפוצות במשטרות בעולם על-מנת ליישמן בישראל. חלקן לא ניתנות ליישום בישראל, לעתים בגלל קשיי יישום המוכתבים על-ידי החוק ולעתים בגלל מגבלות תקציביות.

ג. לאחרונה מבצעת משטרת ישראל מחקר בשיתוף עם קבוצת מדענים ורופאים בכל הקשור באכיפת מהירות ואי-שמירת דווח, מחקר המבוסס על קרני לייזר למחשוב מתוחכם, תוצאות ראשוניות צריכות להתקבל תוך שנה. יש לציין כי אי-שמירת דווח בין מכוניות היא העבירה שגורמת

* הוגחו על שולחן הכנסת כיום כ"ח בתמוז התשמ"ה — 17 ביולי 1985.

לסיכום, ראוי לציין כי בשנת 1984 חלה עלייה של כ-40% באכיפת דיני התעבורה שבתנועה שיש בהם משום סיכון לתאונות דרכים. נרשמה ירידה של כ-50% בתאונות הדרכים. מגמה זו של ירידה נמשכת זה כמה שנים רצופות, ויש לי היסוד להאמין שהמשך המאמצים יביא עמו גם המשך הירידה במספר תאונות הדרכים.

בכבוד רב,

חיים ברילב
שר המשטרה

העתק: מר שלמה הלל, יושב ראש הכנסת.

לכ-18% מסך כל התאונות. במסגרת הצעת תקציב אג"ם לשנת 1986 ניתן כיסוי לרכישת מכשיר ניסיוני אחד.

ד. בעבר נערך ניסוי בהפעלת וידאו לצורכי אכיפה, אולם, שיטה זו לא יושמה בשל בעיות שהתעוררו בכל הקשור לאיתור נהגים וההוכחה בבית-משפט. הנושא בבדיקה.

אכיפת החוק תורחב כאזורים עירוניים, בהתאם למשאבי המשטרה והדרכים בכל אזור ואזור, בהתאם לנסיבות המיוחדות.

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב ראש הכנסת
באן

אדוני היושב ראש,

להלן הערות יושב ראש ועדת הכנסת לבטיחות בדרכים לתשובת שר המשטרה להמלצות הוועדה.

לסעיף א — ניפוי ופישוט תקנות תעבורה

הוועדה רואה בחיוב רב את פעולתה ומגמתה של הוועדה הבין-משרדית הפועלת לפישוט תקנות התעבורה. כמיוחד רואה הוועדה כעניין בעל חשיבות, כי יוציאו אותן עבירות, שהן שכיחות ומסוכנות ומאופיינות בסיכון הפוטנציאלי הגבוה, ממסגרת ברירת משפט וכי יוחמרו העונשים המתלווים אליהן.

לסעיף ב — ארגון המשטרה

הוועדה מעדיפה הקמת משטרת תנועה ארצית על פני המבנה הארגוני הקיים היום. עם זאת, אין הוועדה שוללת את המבנה המתואר בסעיף ב', אם אכן יינתן לטיפול בעבירות תעבורה סדר עדיפות גבוה, השוטרים המטפלים בנושא יהיו ברמת מיומנות נאותה והתיאום הארצי ייעשה ממוקד אחד.

לסעיף ג — יישום האכיפה

הוועדה רואה בחיוב את פעולת משרד המשטרה כמתואר בסעיף זה, אולם היא מבקשת להרגיש שיש חשיבות מיוחדת לתגבור אכיפת החוק בנושאי תעבורה בתוך הערים, הן באזורי הצפיפות והן באזורי המגורים. תגבור זה יכול להיעשות בהרחבת גיוס המתנדבים ובהרחבת סמכויות השיטור והאכיפה של המתנדבים.

כמו כן, הוועדה סבורה שהפעלת רכבים שכורים הינה אמצעי הרתעה יעיל במיוחד וכי יש להרחיב השימוש בו על חשבון כלי רכב משטריים גלויים.

כללית, הוועדה מציינת בסיפוק רב את ההתקדמות המשמעותית שחלה ביישום פקודת התעבורה ותקנות התעבורה על-ידי משטרת ישראל. אין ספק כי הירידה בתאונות הדרכים בשנה הנוכחית היא במידה רבה פרי מאמצים אלה.

בברכה,
אוריאל לין

ה. הודעת שר החינוך והתרבות בעקבות מסקנות ועדת-המשנה לבטיחות בדרכים

בנושא הבטיחות בדרכים* והערות יושב ראש הוועדה בנושא זה

לימודים מן המניין שתילמד בכל בתי-הספר היסודיים בכיתות ד' — ו'.

2. לימודי נהיגה — זה 5 שנים אנו מפעילים תוכנית לימודים בבתי-הספר העל-יסודיים בכיתות י"א — י"ב. תוכנית הלימודים נלמדת במסגרת ניסוי, היא פותחה על-ידי המכון לחקר התחבורה בטכניון, ולאחר שנה של הפסקה, הסקת מסקנות והפקת לקחים, היא שוכתבה מחדש על-ידי חברת "נתיבים" אשר מפעילה ומפקחת על התוכנית בבתי-הספר. התוכנית נלמדת במסגרת עיונית (20 שעות) ומעשית (22 שעות) עד קבלת רשיון נהיגה.

הפרויקט כולו הוא בהמלצה ובשיתוף של אגף הרישוי במשרד התחבורה. לאחר תקופת הניסוי הכוונה היא, שכל נער ונערה בישראל, בין שהם לומדים בבית-ספר על-יסודי בין שלא, הרוצים להוציא רשיון נהיגה, יהיו

לכבוד
חבר הכנסת אוריאל לין
הכנסת
ירושלים
שלום רב,

להלן תגובת משרדנו למסקנות הוועדה לבטיחות בדרכים.

1. המחלקה לטיפול בתלמיד מפעילה תוכנית לימודים בשם אור"ן (אופניים — רכיבה נכונה) בבתי-הספר היסודיים בכיתות ד' — ו'. התוכנית פועלת במסגרת ניסוי זו השנה השנייה. התלמידים מקבלים הדרכה עיונית ומעשית במסגרת 4 — 8 שעות שנתיים. תוכנית הלימודים מופעלת בבתי-הספר ביישובים העירוניים, שבהם מגיעים התלמידים רכובים על אופניים. בתום תקופת הניסוי (5 שנים) האגף לתוכניות לימודים יאשר אותה כתוכנית

* הונחו ביום כ"ח בתמוז התשמ"ה — 17 ביולי 1985.

לימודים בנושא "הבטיחות בדרכים" החל בגן-הילדים וכלה בבתי-הספר העל-יסודיים. בבתי-הספר היסודיים לכל שנתון יש לפחות 2 תוכניות לימודים. תוכניות מספר נלמדות במסגרת שיעורי חובה וחלקן במסגרת שיעורי הרשות בבחירה. בכרכה ובבירות,

יצחק גבון
שר החינוך והתכנון

חייבים להצטרף לתוכנית הלימודים. הזו במסגרת בית-הספר העל-יסודי. רק לימוד בשיטה זו יקנה להם רשיון נהיגה.

מורי הנהיגה המלמדים בבתי-הספר עברו הכשרה והשתלמות באמצעות משרד התחבורה, חברת "נתיבים" ומשרד החינוך.

3. כללית — כיום נלמדות במערכת החינוך תוכניות

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
באן

אדוני היושב-ראש,

להלן הערות יושב-ראש ועדת-משנה של ועדת הכלכלה לבטיחות בדרכים לחשובת סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתכנון להמלצות הוועדה.

לסעיף 1 — רכיבה על אופניים

הוועדה מקדמת בכרכה את פעולות משרד החינוך ללימוד רכיבה על אופניים לתלמידי בתי-הספר. עם זאת, הוועדה ממליצה כי תקוצר תקופת הניסוי מחמש שנים לשלוש שנים.

לסעיף 2 — לימודי נהיגה בבתי-ספר על-יסודיים

הוועדה רואה בחיוב רב את פעולת משרד החינוך להקניית תורת לימוד הנהיגה במסגרת כיתות י"א וי"ב. עם זאת, הוועדה ממליצה כי במסגרת הלימוד התיאורטי והמעשי יושם דגש בסעיפי הלימוד הבאים:

1. כיצד להימנע מלהיקלע למצבים מסוכנים בכביש.
2. כיצד להיחלץ ממצבים מסוכנים, אם נקלעים אליהם.
3. כיצד להעריך ולאמוד סכנה פוטנציאלית להתרחשות תאונה.

1. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה

בנושא הקלות וזכויות לציבור החירשים*

הבעיה הקיימת אינה בתחום החקיקה, אלא בהעדר משאבים כספיים לכיסוי ההוצאה הנדרשת, הכלולה בתקציב משרד הבריאות.

בעניין עזרים רפואיים, הנושא לא מעוגן בחוק גם לגבי סוגים אחרים של זכויות, ובלבד שתיפתר בעיית התקציב. קיימים קרטיונים כדורים וכללי זכאות מוגדרים שנקבעו על-ידי משרד העבודה והרווחה ומשרד הבריאות.

מסקנה 2

הטיפול בשוקומו של חירש נעשה בהתאם למתכונת שנקבעה לגבי שיקומו של כל נכה אחר, כאשר השיקום המקצועי ניתן על-ידי המוסד לביטוח לאומי, והשיקום האישי והקהילתי — על-ידי שירותי הרווחה והאגודות הוולונטריות.

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא הקלות וזכויות לציבור החירשים.

מסקנה 1

הזכויות של הנכים בכל הנוגע להגדרת נכותם וקביעת אחוזי הנכות קבועות כבר עתה בחקיקה. השימוש המשולב בפריטים לליקויים בשמיעה ובדיבור בעת קביעת דרגת נכות לחירש מאפשר התחשבות מרבית בהפרעות הנגרמות כדיבור גם כשמדובר בתוצאת לוואי של החירשים. לפיכך, אין צורך בתחיקה חדשה אלא בהפעלה מבוקרת של ההוראות הקיימות בתקנות.

מסקנה 3

- א. הוראות החוק לגבי הזכויות לגמלת כסף ולשיקום מקצועי הן זהות בכל סוגי הנכים. אין הצדקה להתייחס לנכות כתוצאה מחירשות, לצורך מתן גמלה חודשית וקצבה מיוחדת גם כאשר קיים כושר עבודה, בצורה שונה מאשר לנכויות אחרות כגון עיוורים, קטועי גפיים וכדומה.
- ב. קצבת הביטוח הלאומי לילד הנכה נועדה לעזור למשפחה לשאת בהוצאות המיוחדות לגבי פעילות

יום-יום של ילד נכה, מעבר לנדרש לגבי ילד כריא בן גילו. כל ילד כריא ונכה, שטרם מלאו להם שלוש שנים נזקקים לעזרת הזולת בפעילות יום-יום של האכלה, ניקיון אישי, נידודת בבית וכדומה.

בברכה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

העתק: חברת הכנסת א' נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

ז. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה

בנושא סבלם של נכים נוכח קיצוצי תקציב*

הוטל על יועץ חיצוני לערוך את הבחינה — יתרונות וחסרונות לכל שיטה.

הנושא טעון בדיקה מההיבט המשפטי וכן מההיבט הארגוני לפני קבלת החלטות אופרטיביות. עם גמר עבודת הצוות יובאו ההמלצות בפני.

3. בכל תחומי החקיקה בענייני נכים, וכמרבית הארצות, קביעת דרגת הנכות נעשית בגוף המבצע את החוק, כיוון שרק המוסד לביטוח לאומי יכול לפקח על ההחלטות, וזאת, כמובן, עם מניעת סריכול והטרדות לנכה.

עם זאת, אני סומך על האחריות והמוסר של חברי הוועדה הרפואית.

בברכה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

העתק: חברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

לכבוד

מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: סבלם של נכים נוכח קיצוצי תקציב

מסקנות ועדת העבודה והרווחה מיום 30 ביולי 1985

1. נושא האכזרים הרפואיים נמצא כאחריות משרד הבריאות ומתוקצב בתקציב משרד הבריאות, הקובע את הקריטריונים לסיוע וככלל זה גם מבחני הכנסה.

חקיקת חוק בלא קביעת תקציב לא תפתור את הבעיה, מאחר שהקשיים הכלכליים הם הגורם לבעיות ולא העדר חקיקה.

2. מינינו צוות לבריקת נושא איחוד שירותי השיקום והקמת רשות לשיקום שתאגד את הפעילות השיקומית של משרד העבודה והרווחה עם שירותי הביטוח הלאומי, כאשר

* התנחו ביום י"ב באב התשמ"ה, 31 ביולי 1985.

ח. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה

בנושא התעסוקה בירוחם*

תוכנית פיתוח תעשייתי מטבעה היא תוכנית לזמן ארוך. למרות זאת, מרכז ההכונה מכין במשותף עם המרעצה המקומית תוכנית פרסום לעידוד המעבר לירוחם בהתאם להחלטת הוועדה, שתוצא לפועל בהקדם.

בברכה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

העתק: חברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

לכבוד

מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: מסקנות ועדת העבודה והרווחה מיום 25 במרס 1985

בנושא התעסוקה בירוחם

משיכת משפחות ממרכז הארץ לירוחם מותנית בראש ובראשונה בהצעות תעסוקה ברמה נאותה. לכן, מתחייבת פעולה יוצאת דופן בפיתוח תעשייתי מואץ, כדי לקדם תוכנית למשיכת משפחות ממרכז הארץ.

* התנחו ביום כ"ז באדר התשמ"ה, 25 במרס 1985.